

EXPOSITIO CONCIONALIS SE-

cūdi psalmi poenitentialis præfati Ioānis Longi
londī, coram regia maiestate.

An. do. 1519.

BEATI QVORVM REMISSE sūt
iniquitates et quorum tecta sunt peccata.

1. Versus.

Quum in omni disciplina sint certi limites, ad quos reliqua omnia uelut ad scopum dirigantur, quibus cognitis res ipsa facilius apprehenditur et ueritas elicitur atq; inuenitur: iam nobis in hoc psalmi frontispicio quem declarandum proposuimus, occurrit et offert sese certa cognitionis meta, ad quam nostri cursus finem dirigamus necesse est. Cognitionis autem istius tam clarum lumen et titulo prominet. Itaq; priusq; longius in hac declaratione progrediamur: consideremus quis sit titulus, et quantum emolumentum cognitus adferat. Titulus igitur psalmi præsentis est Intellectus David. Intelligentia uero nuncupatur psalmus iste, qua deum agnoscas, et te ipsum penitus introspicias. Hæc reuera cognitio ut inter homines rara est; ita mirificam et salutiferam habet operationem. Bernardo siquidem authore Nemo absq; ista cognitione saluatur qui etatem habet et facultatem cognoscendi. Cognoscendi facultas additur, ut exceptos scias infantes atq; fatuos, qui nullum sensus et rationis usum habent. Quid enim si deum ignoraueris; ante saluum fieri posse credis? Si credas: longe falleris. Nam amandus deus, habendus et colendus, ut per eum saluus fias; Amare uero non poteris quem nescias, colere non poteris aut uenerari quem ignoras, habere nequis aut retinere quem non cognoscis. Nam omnis amor, omnis ista dei dilectio, ut necessario ex aliqua certa cognitione oritur; ita nullum talis notitia non aliter q̃ ex uno aut alio nostro sensuum acquiritur. Quoniam Omnis nostra cognitio oritur habere sensum inquit philosophus. Et nihil est in intellectu quin prius fuerit sub sensu. Quod si quis roget quomodo

Titulus psalmi Intellectus David.

Bernard. super Can.

Nulla cognitio uisio sine cognitione dei.

nos habet de deo
et cognoscitur.

Philos.

Ioānis. 1.

Rom. 10.

Rom. 1.

Rom. 1.

Eccle. 1.

Rom. 13.

Cognitio sui
cognitioni dei
proxima.

modo solum ullo perueniatur ad dei cognitionem quam sola fides ostendit, sicut scribitur Deum uemo uidit unq̃, sed accedentem ad deum oportet credere: is rursus scriptum intelligit Fides ex auditu. Ex auditu fides, et per fidem deus intelligitur. Neq̃ per auditum solum, sed per uisum etiam, gustum, tactum, olfactum: per omnes quinque sensus deus agnoscit. Videre potes eum in creaturis, audire potes e scripturis, gustare potes in disco, tangere potes in cypho, olfatare potes in odoramento. In nullis horum non relict aperi- tissime creatoris ampla maiestas: Corporeis hys oculis licet nobis mirabilem dei fabricam intueri, licet in ea dei potentia atq̃ boni- tatem contemplari, Deum quoq̃ patrem audire licet inuitantem nos ad æternam felicitatem sanctis scripturarū admonitionibus; licet in reliquis sensibus eandem uim experiri. Nam Inuisibilia dei, per ea quæ facta sunt intellecta conspiciuntur. Tangimus autem, eum cuius uel munera sentimus ad delectationem, uel flagella susti- nemus ad emendationem. Proinde si hæc prima tibi cura uiuendi sitiane ut deum agnoscas, ut beneficiorum eius firmam intelligen- tiam habeas, ut ipsum tanq̃ dominum uenerando seruandoq̃ ti- meas, ut tanq̃ clementissimum patrem diligas, ames, atq̃ colas.

Quandoquidem Initium sapientiæ timor domini: Et (quod apo- stolus ait) Plenitudo legis charitas est. Quæ duo timor et charitas; principiu atq̃ finis, perfectam dei cognitionem, perfectam sapientiā efficiūt. Siq̃ deum ignores: in ipso fidem, in ipso spem habere nequis. Quomodo fidere quomodo sperare potes in promissis eius, de quo non es certus? Est igitur fundamentum in cognitione dei iaciendum, per quam descendes ad notitiam tuam: et illud tunc sem- per in ore, illud semp in animo promptum habebis. Nosce teipsum. Cognitio dei amorem generat: cognitio tuum amorem. Ita ignora- tio dei desperationem: et ignoratio sui superbiā inducit. Si deū noris, nunq̃ ex- pes: si teipsum, semp humiliteris. Si plena te me- ipsum cognoueris: quicquid sordidum, quicquid prauum, quic- quid indecorum et in consonum fuerit, prauitate uoluntatis alienas; naturæ fragilitatem, animi propensionem et ebullitionis impro- bitatem

bitatem agnoscens, te summissum, te abiectum et uerme uiliorem intelliges. Contra, si te ipsum ignores: te meliorem, te digniorem aut prestantiorem quam sis cogitatio fallax esse mentietur. Et taliter de teipso sentire, sic te mirari, pluris in oculis tuis aestimari quam in conspectu dei, quam opinione hominum, quam in ueritate, superbiæ est. Hoc est initium omnis peccati. Hoc grande peccatum commisit, qui prius omnium lapsus est, de quo scriptum est illud In ueritate non stetit: sed mendax est ab initio. Se pluris estimabat, quam reuera fuit: opinio maior quam ueritas erat. Non est periculum, non est periculum si te infra condignum humiliaueris: si te minorem quam sis, esse iudicaris. Sed malum est et graue periculum si quantulumcumque temet exaltollas, si te cuius præterendum existimes Quia quem tu uilem, quem tu humilem atque miserum arbitraris, quem tu putas infimum: tibi parem, immo te superiorem teque multo meliorem, fortasse ueritas agnoscit. **B.** Cauendum est ergo ut temetipsum ulli hominum prepolueris. Nam hæc prima et præcipua causa fuit angelici lapsus, hæc occasio lapsus primi parentis: hinc Nabugodonosori casus, hinc ruina: Dauidis exiit, hæc animi elatio, hic fastus et indignatio, Dathan, Abyron et Chore labi fecit. Per hanc sui ipsius ignorantiam, per defectum huius imprimis necessariæ noticiæ ceciderunt hi: ceciderunt alij complures in notas insignes, in miseras iacturas, ceciderunt in grauem lachrymabilemque fortunam. Fugienda ergo fugienda hæc animi cæcitas, uitandus hic cæcus amor sui: acris et leueralis noticia semper habenda. Cauete te maioribus anteponas, caute præferas æqualibus, sed nec inferioribus antefendum existimantes. Non animus retius afferat, non ullis hominibus te comparandum esse iudicet, non uno te superiorem esse persuadeat, non fallax opinio tua homini te miserrimo præferat. Quid tu scis quam magnos fauore hunc miserum prosequatur altissimus? Vides quid peccet, uides quoties et quam grande peccatum admittat, abhorres a scelere, non fers societatem indignissimi peccatoris: At qui scis an illum quem tu uilissimum et miserrimum omnium forte reputas, cuius tu uitam ut sceleratissimum abhorres, proptereaque spernendum esse iudicas: iam

Ioannis. 8.

Non est temere iudicandum de alio.

Superbia uisibilis

Pfal. 76.

Luce. 14.

Expo.

Luce, 18.

deus intus operando promoueat ad uirtutem? Quid tu scis quomodo gratia dei nunc operetur in hoc homine? qui scis dolorem cordis internū? qualiter innouationem uite poenitentiamq; quomodo contritionem agnoscis? Qui scis inquam an ipse melior er te et alijs mutatione dexteræ excelsi futurus sis? Penes deū est quicquid est recti iudicij, nihil in te. O Pharisee Pharisee, noli o Pharisee despiciere Publicanū, Noli peccator peccatorem uilipendere, noli aliquid arrogare tibi. Nam uoluit nos dominus non primos accubitus, non primas cathedras, non mediocrem autem aut penultimum eligere locum: sed recumbe (inquit) in nouissimo loco, ut solus omnium nouissimus sedeas: teq; nemini preponas aut comparare præsumas. Et hoc est certe quod intelligit saluator per nouissimum locum: qui non ob aliud facit mentionem sessionis illius localis, q̄ ut per hoc innuat semper esse humillime de seipso sentiendum, ut iudex ipse sui totum se exploret ad unguem, ut cordis ima discutiens agnoscat seipsum peccatorem: quemadmodum de se fassus est Publicanus qui suam agnouit miseriam, non sua iactans merita, non aliquid sibi tribuens, sed peccata confitens, et sic misericordiam indamās Deus propitius esto mihi peccatori. Refutato Phariseo descendit hic iustificatus in domum suam. Quid igitur teipsum predicas? quid sublimia sentis? quid iactas? quomodo mauis Pharisei supercilium q̄ Publicani humilitatem ostendere quum sit hic iustificatus, ille reprehensus? Nam sine iudicij nemo nascitur, nemo uiuit sine criminibus, Optimus ille est qui minimis urgetur. Nōne uides quos calamitatibus, quantisque peccatorum miserijs nos oēs obnoxij sumus? Omnes (inquam) miseri peccatores, impij transgressores: omnes nequissimi malefactores et dyabolici preuaricatores sumus, indigni poenis, indigni fauoribus, indigni conspectu dei qui omnia uidet, omnia decernit, et omnia iudicat. Sed et hæc parabola nouissimè recubitus altum præter hæc intelligentiam habet: et huic profecto non ita dissimilem. Intelligendum offertur ut si recte quid feceris, non statim illud tuis uiribus, sed diuinæ gratiæ potius ascribas, qui iustissime tantū uerisimus et

simus et p̄fectissimus operarius ait Sine me nihil potestis facere.
 Cui concordat quod alibi propheta pronunciat Nisi quia domi-
 nus erat in nobis, dicat nūc Israel nisi quia dominus erat in nobis.
 Nisi dominus esset in nobis p̄ gratiam sicut in nauī nauderus dū
 fluctibus agitur, dum naufragium minitatur, dum undecūq; pe-
 riclitatur: pericula nos aduersantia non euasissemus. Dicat igitur
 Israel: Quid dicet? Certe nisi dominus erat in nobis: nequaquā sub-
 terfugissemus huius mundi tot et tam immania pericula. Nisi do-
 minus nos sua gratia protegeret, nisi solaretur et foueret: nulq̄ es-
 semus tuti, nulq̄ non ab hijs tempestatibus absorpti, discrimina-
 bus ubiq; uicti succumberemus. Nisi dominus erat in nobis: ni-
 si deus inter nos esse dignaretur, nisi nostris operibus interesset, ni-
 si dei gratia nobiscum esset: istius mundi bello pressi, mūdanis ui-
 cijs euicti caderemus. Quomodo resisteres (oro) turbulento sup-
 bix uento, letali inuidiā ueneno, seuissimo auaritiā iaculo: nisi do-
 minus esset in te? Qualiter extingueres ire flāmam et luxuriā fer-
 uorem, nisi dominus esset ī te? Quomodo gutturis intemperiem
 sedares aut corporis torporem excuteres, quomodo singula pecca-
 ta declinares: nisi deus esset in te? Qualiter ab hijs fluctibus ena-
 uigares, ab hijs turbinibus euaderes, ab undosis uoluptatum pro-
 cellis emergeres, nisi dominus esset in te? Nisi dominus esset in te,
 nisi te seruaret et protegeret: nihil ē te bonum, nihil sanctum, ni-
 hil meritorium exurgeret. Gratia dei sum id quod sum (ait apo-
 stobus) omnia opera bona deo referens accepta. Neminem legi-
 mus unq̄ in tot terris uerbum dei seminasse, tam uiriliter et syncer-
 re prædicasse, neminem durius proprijs manibus alimentum sibi
 queritasse, neminē rectius instituisse uitam a conuersione: tot an-
 xietates, tot labores, tanta discrimina, terra mariq; infractum su-
 stinuisse: et interim ipse dicit Gratia dei sum id quod sum. Vnde
 de hac omnia? Quis dedit ei uelle bonum? quis bonum operari?
 Fatetur ipse Gratia dei sum quod sum. Fatetur ipse Deus opera-
 tur in nobis et uelle bonum et perficere, pro bona uoluntate sua.
 Ad deum ergo cognoscendum, ad eius impensam bonitatem, ad

Ioānis. 15.

Psal. 123.

Expo.

Quicquid est
bonum gratie
de tribuens dū

In nobis

Rom. 15.

Expo.

Phil. 2.

L. 3.

ineffa-

ineffabilem benignitatem intelligendam: necesse est ut recognoscas eius gratuita dona, quibus te dotauit: necesse est ut scias eum ultro donasse omnia: necesse est ut intelligas dona gratiæ, dona naturæ, dona fortunæ simpliciter ab eo permanasse. Grátis eni hæc omnia tibi dedit. Quis te creauit? quis creatum animo corporeq; pauit? quis formæ pulchritudine decorauit? Quis animo speciosum, corpore uenustum, membris compositum atq; ualidum effecit? Quis deniq; te prudentia, copîa rerû et usu, liberaliter inbuit, nisi deus? Quis te imperatorem? quis te regem? quis te reginâ? quis dñm? quis hominē in sublimi, quis in imo loco constituit, nisi deus? Quis te gratiam principis inire, quis magnatum fauorē adipisci facit nisi deus? Quis inquā ulla bona tribuit nisi solus deus? Quis opus bonum tibi, quis uoluntatem bene faciendî largitur nisi solus deus? Omnia inquā omnia, hæc oîa deo sūt ascribenda. Vera igitur intelligentia, uera cognitio et sapientia hæc est, principio deû cognoscere, eius bonitatem, eius iustitiam et misericordiam in promptu semper habere: deinde teipsum non ignorare, tuam infirmitatem et pronitatem ad malum intelligere, tua peccata sic scire ut plangas, et plancta non iterum cōmittas. Si qua bona in te insint ex bonitate gratiaq; dei manasse scias: si qua mala, ex teipso orta non nescias. Et uere sapiens ac intelligens dici potest, quem talia scientem et taliter agentem dominus offendet: quoniam ille solus peccatorum remissionem assequetur, ille solus est cui dñs peccatū nequaquā imputabit, et hic beatus est, astipulante Dauid propheta qui ait: **BEATI QVORVM** remisse sunt iniquitates. In primo psalmo pœnitentiali quem, anno superiore pro uiribus adaperui: propheta præcipue de pœnitentia, deq; præcipua pœnitentiæ parte contritione, atq; eius uirtutibus egit: In hoc uero docet nos confessionem et remissionem peccatorum, docet quibus modis deleantur peccata, quibus modis peccatores iustificentur: quia finis ad quem tendunt omnes psalmi pœnitentiales, est istiusmodi peccatorum remissio. Et ut facilius inducat ad pœnitentiam, orditur a laude pœnitētium, cōmendat

Vera intelligentia.

Quid agatur
in hoc psalmo.

cōmendat et extollit ueram agentes pœnitentiam: sine qua non remittuntur iniquitates, Deinde affert in medium plurimas rationes, causas ostendit quare est pœnitentia agenda: aperiens interim facilitatem et modum pœnitendi, Ostendit necessitatem pœnitentiæ: ostendit impedimenta et impedimentorum remedia. Mox infirmos adiuuat, fouet et solatur, debilesq; spiritu cōsolidat: uagos ac inconstantes in ueritatis uia confirmat, uocat atq; reuocat erroneos, uocat aberrantes a uia, reuocat a uia deflecentes, non ambulantes in uia contritionis, in uia pœnitentiæ, nec insistentes semitis ac uestigijs **I E S V C H R I S T I**. Im pœnitentibus damnationem interminatur: uere pœnitentibus gloriam promittit et beatitudinem, dicens Beati quorum remissa sunt iniquitates, et quorum tecta sunt peccata. Beatos inquit pœnitentes, et qui per pœnitentiam remissionem peccatorū impetrant: quoniam miseri sunt peccatores, miseri qui perdurant in peccatis. Miseros facit peccatum populos ait scriptura. **Ast** ^{Beati iustificati, i. m. miseri peccatores} **Proū. 25.** (ut inquit Augustinus) Omnium hominum qui quoquo modo **Aug. de ci** ratione uti possunt, certa sententia est: beatos esse omnes homi **ui. dei.** nes uelle. Quocirca, de beatitudine iam dicendum. Triplex igitur est beatitudo. Vna fallax et fucata: ad quam spectant honor, opes, uoluptas, et gloria mundi. Mundanorum etenim hominum iudicio beatus estimatur et dicitur: qui diuitijs abundat, et rerum temporalium possessione clarescit. Beati putantur auari, qui terras obnixè maniaq; perlustrant, ad extremos usq; fines excurrunt: conquirentes et accumulantes undiq; diuitias, et inanem pecuniarum aerem congerunt, in quo sumum bonum sibi prefigunt: dirigentes ad hunc finem laborem omnem atq; diligentiam, totum conamen, totum affectum, totum studium, et omnes uires suas. Sunt alij quoq; qui mundi falsos honores ambiciose nimis uenantur, et se foelices si consequantur existimant. Alij rursum gloriosi sibi ipsis blandientes, leues, et uani: famam et gloriam aucupantur, et in ea beatitudinē collocant. Alios libido dominandi transuersos agit. Sunt et qui carnalium desideriorū irritamēta

irritamenta sequuntur, et uoluptates ceu beatitudinem affectant. Neq; defunt qui liberales artes et humanas scientias pro summo bono ducunt: quales sunt antiqui philosophi. Beatum dixerunt populum cui hæc sunt, Dixerunt homines mundani, dicunt filij huius seculi. Sed diuinus ac filius lucis Esaïas, et per Esaïam dominus inquit Popule meus qui te beatum dicunt: ipsi te decipiunt, Quia non est in hijs ulla beatitudo, nec horum aliqua uel in simul omnia, hominem reddunt beatum. Verum est longe alia beatitudo quæ uera et perfecta est. Hanc uenuste sic exprimit Boetius Boetius. Beatitudo est status, omnium bonorum aggregatione perfectus, Neq; minus inuenuste sic diuus Thomas eandem explanat S. Tho. 1. 2. que. 3. Beatitudo est ultimus finis, scilicet deus: qui solus sua infinita bonitate potest hominis desyderium perfecte implere. Tertia est imperfecta beatitudo, uera tamen et quæ ducit atq; disponit ad ipsam perfectionem: Et sic ipsa definitur Est beatitudo dispositiua: quedam operatio studiosa procedens a dono spiritus sancti. Nepe quando quis honeste recteq; uiuit, et in deo sua cuncta figit: dicitur is esse beatus, propter ueram spem consequendi beatitudinē. Taliter enim uiuētes in domino et ambulantes fiducialiter in uis eius, ueram beatitudinem consequentur et uitam æternam, quæ perfecta est beatitudo de qua diximus. Hæc autem dicitur beatitudo uia, illa patriæ: Hæc dispositiua, illa perfecta: Per hanc spe beati sunt, per illam re beati erunt. Sic etiam in hoc orbe beati uocantur: quorum conuersatio est in cœlis, quorum tota cōuersatio, tota uita in deo quiescit: totum studium, totus labor, tota diligentia, totus undiq; conatus in deo collocatur. Quicquid nituntur, ad deum referunt: quicquid agunt propter deum agunt, toti rapiuntur ad deū, cum deo toti sunt, in deo toti quiescunt. Illic corpore manent quorum spiritus illic est: corpus terreum in terra residet, spiritus ad spiritum anhelat, tanq̃ e corpore rapti toti celestes fiunt, toti spirituales, toti angelici, similiōres angelis q̃ mortalibus: uiuunt in hoc corpore, sed quasi extra corpus: uiuunt in mundo, sed quasi mūdo-orbati. De quibus ibi dicitur Beati immaculati D.

maculati in uia qui ambulant in lege domini. Beatos ait qui ambulant in lege: quoniam illa legis observatio plurimum ad beatitudinem conducit, ut alibi propheta testatur. Beati qui custodiunt iustitiam et iustitiam, beati sunt in uia. Et **C H R I S T V S** in euangelio: Beati qui audiunt uerbum dei et custodiunt illud. Beati qui esuriunt et sitiunt iustitiam: beati qui lugent: beati illi quos cum uenerit dominus inuenerit uigilantes, inuenerit poenitentiam agentes. Omnes he uia sunt quibus introducimur ad ueram beatitudinem. Beati sunt (inquit **C H R I S T V S**) quos dominus inuenerit uigilantes seu poenitentes in hac uita: Et beati sunt (inquit propheta) quorum remisse sunt iniquitates: hoc est quorum delicta sunt iniquitates per poenitentiam. Cuius enim gratia sunt omnes illi beati? nunquid ideo quia faciunt opera quae sunt uiae ducentes ad illam ueram, celestem, et perfectam beatitudinem de qua scribitur: Beati qui habitant in domo tua domine. Unde nam hi beati? quomodo beati sunt qui habitant in domo domini? Quid praemii sunt habituri? quid illis acturi? Certe qui dicitur ab hominibus in hoc orbe uisibili beatus, ab agendo uel possidendo censetur. Beatum aiunt qui fortuna ampliori fruitur, qui bene quidem ac preclare et habet et gerit omnia: qui genere splendescit, opibus ac amicis gloriatur. Beatum opinantur cui tot praedia, tam multiplex possessio, tam ampla suppellex et tanta familia fuerit: qui tantum auri et argenti possederit, ut ceteris eminentior appareat. Beatum quoque praedicant, qui ad praefecturam, ad consulatum, ad reliquos honores pertigit. Et (ut breuiter omnia dicam) qui uel possidenda fortunator, uel agendo felicitior inuenitur: is ante alios beatus appellatur. Nunquid qui habitant in domo domini simili ratione beati uocantur? Nunquid possessuri? nunquid acturi? Iam dixi quid habituri, quid reposituri sunt muneris. Nempe in habitabunt domum tuam domine. Et nunquid hoc munus magnum? nunquid praedara possessio tibi uidetur? O homo, considera domum istam, considera domus huius differentiam et tuam. Domum tuam cum habitaueris pauper es, ad domum dei si peruenis, di-

Psal. 105.

Math. 5.

Luce. 13.

Psal. 83.

Expo.

37. 17

neris, diues eris. In domo terrena times latronum insidias: domui dei deus ipse murus est. In domo tua sitis, esuries, frigiditates, labor, uigilia, mestucia, frequens offensio: In domo dei saturitas, temperies, requies, nulla perturbatio, angustia nulla, nulla pressura, nulla lis, nulla dissensio, infirmitas nulla, mors nulla. Non ibi perturbat, non appgit, non sollicitat frater fratrem: sed unanimitas et aeterna cōcordia fratrum. Omnes habent eam: et singuli totam possident. Illic diuitiæ multæ, magnus et immensus honor, sempiterna uoluptas. Ibi non est egestas, ibi nulla necessitas, quæ cūctarum artium et humanarum actionum et est, et dicitur esse mater. Nam omnes artes Mechanicæ, omnes humanæ, ut subuenirent necessitatibus hominum, ab initio reperte sunt. Tolle morbum, et quid opus erit medico? tolle uulnus, et quis chyrurgum putabit necessarium? Tolle necessitates alias, et quid ars ulla proderit? Arare, seminare, plantare, inserere, noua lia pertere, nauigare, et alia huiusmodi non edocuit sola necessitas. Tolle famem, quid opus erit cibo? tolle sitim, et quis egebit potu? Tolle nuditatem, et quis lanæ, quis lini usus erit? quis alioqui fullonum, tinctorum: quis pannificum, quis aliorum artificum artes, aut opificum opus expeter? Hæc et hijs similia sunt opera quæ perfici iubentur, ut rerum usus expostulat: ut quæ dei testabilia non sunt, sed honesta, sed utilia, et ex usu bona. Nec enim mentionem facio illorum operum quæ malitiam habent innatam: qualia sunt homicidia, adulteria, latrocinia, ultio, male uolentia, aliaque consimilia. Hæc enim opera sunt quorundam hominum, sed contemptibilium contemptissima: nec sunt humanis actionibus, sed dyabolicis potius annumeranda. De bonis et honestis ego loquor quæ iam urgente necessitate facere compellimur. Compellimur inquam facere: non ut nobis solum, sed alijs etiam quoad necessitas efflagitat, prodesse conemur. Iubet apud Esaiam dominus ut frangamus esurienti panem. Ast cui franges ubi nemo esurit? Egenos (inquit) et uagos induc in domum tuam. At quæso quem excipies hospitem, si quisq̃ sua domo contentus alie

Necessitas
mater artium

Esa. 58.

tentus aliena non indigeat: ubi quisque domum habet ornatissimam et fulgore plenam. Quem inuiles egrotantem, ubi cuncti prosperrima semper ualitudine fruuntur. Inter quos sedabis inimicitias et lites compones, ubi est concordia summa, ubi pax agitur eterna. Quem mortuum sepelis, et quod funus sequeris, ubi semper uiuit. Nihil horum, nihil horum erit in domo domini. In domo domini nulla necessitas erit, ibi nulla paupertas, nullus morbus, nulla mors: sed pax maxima, quies aeterna, sanitas inoffensa, diuitiae. E, certe, gaudiumque securum et sempiternum. Beati ergo qui habitant in domo tua domine, ubi operatis respondent omnia, cuncta succedunt optabilia. Quicquid uoles aderit, et quod uoles ab erit pino. Illic enim deus erit, illic deum habebis qui cuncta complectitur. Implet cunctorum ipse locum, uices omnium supplet ipse tibi. Erit ipse pater, mater, frater, atque soror: erit ipse domus, ager et possessio: erit ipse tibi uestitus, splendor et ornatus: erit ipse mensa, cibus atque potus: omnia erit ipse tibi qui dicit. Ero merces tua nimis. Beati ergo qui habitant in domo tua domine ubi cuncta possident. Sed quid ibi sunt acturi. Quod sequitur ostendit, In secula seculorum laudabunt te. Hoc omne negotium est illius loci, haec una coelorum actio. Semper cantabunt, semper laudabunt, semper clarificabunt deum: ex quo omnia, per quem omnia, et in quo omnia. Neque ex hac continua laude generabitur fastidium aliquod. Nemo dicet ibi, diutius hic steti, diutius expectavi, nimium ieiunavi, nimis diu cecini, uigiliarum me poenitet aut laboris. Nullum erant illius, illius laudis, illius glorificationis capiet satietas: nullum profecto nullum ibi fastidium, nulla uarietas, mutatio nulla: sed stabilitas, sed magna constantia cum immortalitate, cum delectatione et amore aeterno. Ceterarum rerum multitudo aut similitudo stomachum facit: diuina laudis nulla satietas erit, sed cum mora semper accrescet ardor et desiderium. Beati igitur qui habitant in domo illa ubi deum in secula seculorum uidebunt, possidebunt, et sic imperpetuum laudabunt. Beati, beati qui ad hanc domum perueniunt qui finem istum attingunt.

Beati quid
accunt et pos
sessuri sunt.

Gene. 15.
Expo.

tingunt. Qui sunt illi quæso? Certe de quibus hic propheta scribit. Beati quorū remisse sunt iniquitates et quorū tecta sunt peccata. Duplex sane peccatum est: originale hoc, illud actuale. Actualis autem, alterum ueniale est et alterū mortale. Simul hæc tria, originalia, uenialia, et mortalia tangit hic propheta. De originalibus loquitur hic in hoc uersu. Beati quorū remisse sunt iniquitates: quod et alibi designat. Ecce enim in iniquitatibus cōceptus sum. De uenialibus hæc sentit. Et quorum tecta sunt peccata. De mortalibus uero quod subditur intelligit. Beatus uir cui non imputauit dominus peccatum. Beatus inquit est ille cuius originalia remittuntur, beatus cuius uenialia teguntur, et beatus cui mortalia non imputantur. Originale uero peccatum est defectus, priuatio, siue carentia originalis iustitiæ. Originalis iustitia est illa, rectitudo in qua fuit creatus primus homo: ex qua mens et ratio, erant deo subdita, inferiores uires rationi, et corpus spiritui. Istud originale uitiū, natū, hereditarium et radicale malum, transmittit in posteros cum natura per propagationem: hoc q̄ morbo cō inquinatus Adam totum infecit humanum genus. Nam (ut apostolus ait) Per unum hominem peccatum intrauit in mūdum. Duplex est huius peccati poena. Præfixa rata seu taxata: et concomitans. Prior, est priuatio illa originalis iustitiæ diuiniq̄ uisionis. Posterior: famem, sitim, frigus, ardorem, infirmitatem, perturbationem, bellum carnis et spiritus, angustiam animi, dolorem corporis, pronitatem ad malum, recte taciēdi difficultatem includit, et per peccatum (ut inquit apostolus) mors. Aduersus hæc mala non est remediū, aduersus hæc tormenta, aduersus has poenas sensus, nullum datur aut inuenitur subterfugium. Verum cōtra poenam priorem, poenam damni, baptisumus est unicū antidotum. Nisi quis enim renatus fuerit ex aqua et spiritu sancto, non potest intrare in regnū dei. Iste baptisumus uirtute passionis, G. H. R. I. S. T. I unde robur sūum accipit, diluit et originalem culpam, et poenam æternam culpæ debitam: delet etiam actualement si inquit. Effundam (dicit dominus) super uos aquam mundam: et, mūdabimini

Psalm. 50.
originalia peccata.
ualia peccata.

Alex.
S. Tho.

Rom. 5.
Duplex peccati origines
lto pena.

Baptisimus
uirtus.
3. de ciui.
Cap. 4.

Ezech. 36.

mundabimini ab omnibus inquinamentis uestris. Effundit aqua baptismalem quæ liberat et permundat ab originalibus et actualibus peccatis : liberat a culpa, liberat a pœna. Hæc merito munda dicitur aqua quæ sic lota ab omni macula maculeq; damno detergit. Vides modo quemadmodum ista fiant. Qui nati sunt filij iræ : hij iam per baptismū renascuntur, et fiunt filij gracie. Qui captiui fuerunt et serui peccatis : hij manumittuntur et fiunt liberi. Qui uagabantur et errabant per inuia deuectiq; peccatorum : hij tanq̃ corpus in uno capite coadunatū coalescunt in C H R I S T O, et fiunt ecclēsiæ ciues. Qui confusi fuerunt, immites, impij, modo simplices et iusti fiunt : nec tantum iusti, sed et sancti : non solū sancti, sed et filij : non filij tantū, sed hæredes : non hæredes soli, sed hæredes dei, cohæredes autem C H R I S T I : sed templū dei, sed membra, sed organa spiritus sancti. Beati ergo sunt qui baptis-
santur, quoniam illorum remissæ sūt iniquitates : illorum origina-
lia peccata baptismō diluuntur. Sic per iniquitatem, originale pec-
catum signanter exprimitur, et iure beati uocant̃ quibus bap-
tismum patet aditus in cœlum. Beati quorum iniquitates remit-
tuntur per baptismum : aut aquæ, sanguinis, aut flaminis : Beati
qui sic christianæ fidei religionem intrant, et meritum obtinent.
Beati qui uisifici lauacri misterijs iniciati, christianam illico profes-
sentur religionem. Beati quibus tanta felicitas aduenit, ut nasce-
rentur inter christianos. Inter barbaros enim barbarus, inter iu-
deos iudeus, inter saracenos saracenus, inter turchas turcharum
unus, inter infideles infidelis existisses. Beatus es qui pariter chri-
stianos christianus habes : quoniam horum remissæ sunt iniquita-
tes, et tecta sunt peccata, donata uenialia. Nam ex originali pec-
cato, peccati uel relicto fomite, cōcrescunt cū mala educatione pri-
mo uenialia, deinde mortalia peccata : in paruulis uenialia, in grā-
dioribus etiam sapissime mortalia. Vnde ueniale peccatū est quā-
do uoluntas fertur in aliquam inordinationem, non tamen cōtra-
riam dilectioni dei et proximi. Cuiusmodi sūt ociosum uerbum,
superfluius risus aut iocus, nimis utique tibi potus uel sumptio lo-
quacitas,

rant atq; aggrauant animam, et improvido negligētia, tehementer obsunt. Quid naufragorum interest utrum magnis obruatur fluctibus: an aquis pedetentim per sentine rimas in nauem introeuntibus? Certe nisi claudatur uia peccatis etiam minimis: facilliter ad maiora deuenitur. Nisi quis obdat pessulū uenialibus statim irūpent mortalia. Et in hoc sensu loquitur Augustinus, quem magister citando declarans ait Peccata uenialia multa collecta, ita nos grauant et opprimunt, sicut uinum grande peccatum. Nec per hoc inquit q̄ multa peccata uenialia mortali peccato equi polleant: quoniam unius peccati mortalis est ponderatio maior, q̄ centies mille, q̄ quocunq; uenialium. Sed Augustini uerba pariter et magistri sic intelligenda sunt, q̄ uenialia quam affectent ad mortalia. Nolis ergo negligere parua per que magna sepius inducuntur et graua, immo grauissima. Quod admodum multe gutte nati naufragium impingunt, haec multiplis thice pederofum onus efficiunt, et leuis scabies in corpore sparsa totum corpus inuenustat: sic et uenialia sepienubersus multitudine, sua granitate deformitateq; totam animam insisiunt et ad mortale periculum accelerant. Et sicut in formādo dolio magni circuli quibus aseres dolij compinguntur paruis pumibus alligantur, quibus solutis soluitur ipsi circuli, et titulis ita dissolutis, omne dolium illico dissipatur: sic qui spernit modica, paulatim decedit in maiora. Et tamen maiora declinentur, prius uitanda sunt minora. Neq; dicatur ista q̄ idem sit discriminē uenialium et mortalium peccatorum, uel q̄ ob uenialia quis eterna morti sit adiudicatus: sed quia retrahit hominem ab aeterna gloria, et trahit ad ignem purgatorium, in eūq; retardant. Retardant in q̄ morantur testificantem ad celos. Tamen in sit, quem amodo ducit in gressu multarū regionis ignotas occurrunt impedimēta, multa ueniunt obstacula, multa retinacula. Pratergressus enim hanc uiam ut bene si quid secūta fuerat, explorat, quis iam sit, quid deferat, quo portet, et cuius rei gratia uenit. Officiales non dimittent impune metas, si abolumē serui non abire possint, si non cognita uoluntate

seruilib animi

M. 1.

dominorū.

Seyant' similitud

Augusti.
Et magi.
sentēciae
4. dist. 6.

similitudines.

Augusti.

purgatorium, sicut
morte punit.

ditorum. Ita morienti tibi uenialiaq. ferenti, multa cōtingent offē-
 dicula, quominus purgatorium ignem quādas iquominus in cor-
 lum recta deoles, et quo tardius ad gloriam ascendas. Quili sine
 uenialibus et otius excederes; excelsa celi palatia subito possideres.
 Verum hijs obnoxius, in certū tempus ignibus purgatorijs exa-
 minandus in inferis non laudibus ibi cruciandus peccis, q. si ad
 tempus in inferno degeres. Non sunt igitur suspendenda pecca-
 ta uenialia, non sunt habenda parua cura, quum tanta beatitudi-
 ne, quum diuina te gloria depraudent ad tempus. Ad gloriam etq.
 nim illam, pollerem nihil nocet: nihil coinquanatur in trahit.
 Beati sunt ergo quos non tenuerunt iniquitates, et quorum cetera
 sunt peccata. Remittuntur peccata plurifariam ut in decem
 ostendit. Remittuntur per benignam conuersionem, per extrema
 unctionem, per decessum, per largitionem, et per aqua lustralis as-
 perfusionem. Remittuntur per sanctas orationes, per episcopi domi-
 nitam, per totius ecclesie generationem, nōdum sacramentalem, per
 episcopi benedictionem et laudatorem, per piam ac humilem pe-
 catorum confessionem, per cordis contritionem, per contritionem et aliam
 iustam expiationem et satisfactionem. Sed nec ista sufficiunt nisi con-
 tritione et in ignis purgatorij dissoluantur. Dicitur tollitur peccata
 uoluntas ipsa recondemnit in ignis beatus. Thomas) Oportet ad
 rem ueniam per peccata habere collatur, uenialia purgata de peccatis.
 Purgata sunt aut in hoc orbe aut in ignis purgatorio, ubi (quod li-
 dūmus) peccata exequantur in ignis aliquod intentionem, licet non
 quoad durationem, ut oramus superiori copiosius explicauimus.
 Quare per peccata si in toto dilatatione illius ignis purgatorij
 pergam in inferno, dictum est paulo plura de generalibus, quae per
 infidam et codam ueniam expetit. Quodam tamen uenialia ma-
 ioris sunt ad infernum et ceteris, quae tardius expurgantur. Tunc
 etiam ad infernum, quae sunt uenialia, et indignatione, et delectatione
 ac morose, per quae torquentur uerbis, et qui minorem patra-
 riorum affectum habent, et obsequium habuerunt. Et hoc idem sunt
 in uenialia apostoles per legem, forum, stipulam et leuamus,
 in omniob. c. 1. 1.

Apo. 21.

peccata uen-
 nialia multis
 modis remitt-
 untur.

S. Tho. 4.
 dist. 16.

in ignis

Ex. 1.

1. Cor. 3.

in omniob

c. 1. 1.

mine diuer.

mine diuersitatem uenialium secundum diuersos gradus ostendit. Lignum uocat grauiora uenialia, fenū mediocria, et stipulam minima: quia sicut ligno maior et diuturnior ignis exardescit quā fenū, et sceno diutior ac intensior quā stipula: sic pro qualitate atque modo diutius ardet et magis feruidum facit ignem unum ueniale quā aliud, et eorundem uenialium alia alijs citius examinata repurgantur. Grauiissima certe poena de qua loquimur, sed iste finis quem habebit aliquando: multo leuiorem atque tolerabiliorem esse facit. Beati igitur quorum hic testata sunt peccata Beati profecto, quorum peccata charitatis operimento uelantur. Nam Charitas operit multitudinem peccatorum, multitudinem uenialium. Quod tegitur aut operitur non uidetur. In nudo corpore macula cito cernitur: quæ sunt operta uestimentis, non sic uidentur. Et indutus charitate (quæ uestis est nuptialis) sub ea cōtectum habet peccatum ueniale. Per eam enim testus est quod ut obesse possit. Sic tegitur quod non uidetur ut a deo puniatur. Nec est inde colligendum ulla peccata sic operta in ut a deo qui uidet omnia, qui secretissima mentis nostræ latibula contemplatur, non cernantur. Verum testata uel non uisa dicuntur, quia non uidentur ut alijs puniantur: sed remittuntur in hoc seculo. Nam deum uidere peccata nihil aliud est, quod per eum peccata puniri. Hoc nos ibi propheta planè docet. Auerte faciem tuam a peccatis meis, Auerte faciem iustitiæ, sic auerte ne peccata quæ commisi punias. Ista quoque peccata uenialia remittuntur quātum et ad culpā et poenam, maxime per has indulgentias integre riteque perceptas: quas Christus uelut peculiarem quēdam thesaurum in ecclesia sua reliquit. Quarum uirtus et æstimatio, de meritis sanctissimæ uirg. I E S U C H R I S T I, sacratissimæ passionis eius, et ex effusione sui sanguinis sanctissimi proueniunt: quæ cunctos hominum actus in infinitum excedunt, et omnia peccata superant. Quasi harena maris hæc, sed illa grauiora. Vel una guttula sanguinis aut sudoris eius ad expiationē omnium peccatorum quæ fuerunt unquam, quæ sunt aut erunt: abunde suffecerat. Quid ergo cogitandum de toto sanguine Christi?

M.3.

ne Christi?

1. Pe. 4.

Expo.

Charitas operit multitudinem peccatorum
Charitas operit multitudinem peccatorum

Charitas operit peccata.

2.

3.

Quid sit deus uidere poss.

Psal. 50.

Quid sit deus uidere poss.
Psal. 50.
Quid sit deus uidere poss.
Psal. 50.
Quid sit deus uidere poss.
Psal. 50.

Iob. 6.

ne CHRISTI: Totum profecto effudit, totum humorem
emisit, nihil referuauit: sed totum cum aqua sanguinem expressit.
Fuerunt quoque praeclara merita sanctorum: praeclara candidissi-
morum innocentum, sanctissimorum apostolorum, beatorum
martyrum, eximiorum prophetarum, confessorum illustrium, et
sacerrimarum uirginum. Fuerunt (inquam) sanctorum omnium,
qui maiora quam comerere, tormenta passi sunt. Et haec CHRISTI
acistorum merita, CHRISTI tamen praecipua in uoluntate
ecclesia remanserunt, sic uolentibus et rogantibus ipsis sanctis, ad
augendam uirtutem eius, et alumnos praeparandos in dei cultu
uiuandos. Ex hijs meritis habetur et constituitur munus eccle-
siae. CHRISTI thesaurus, ubi beati indulgentiarum uisus. Cuius
plenariam potestatem habet uicarius CHRISTI summus pon-
tifex, ut thesaurum illum secundum exigentiam loci, temporis, et
personae semper unicuique distribuatur. Beati sunt namque quorum
etiam sunt peccata. Beati qui peccata tegunt indulgentiis ueraciter
et condigne quaesitis, beati qui quouis alio modo fugiunt peccata te-
gunt, qui sic tegunt et abscondunt uanialia, ut in conspectu dei pu-
nienda non deueniant: qui se se gerunt in hac uita, ut poenas po-
stea dare non cogantur. Et sequitur. BEATVS VIR CUI NON
imputauit dominus peccatum. Beatus quem dominus mortalis
peccati retum non peragit. Secundum enim peccatum actuale pec-
catum est mortale. Et peccatum mortale est dictum, factum, uel con-
cupitum contra legem dei. Hoc peccatum est ingens illa animae me-
da, illa uehemens macula, illa foeditas: qua in totum polluitur ani-
ma. Hoc animae toxicum, hoc aconitum, haec ipsa mors animae,
sicut super eo Iacobus affirmat. Peccatum quoniam columinatum fue-
rit generat mortem. Istud etenim peccatum obligat ad perpetuam
mortem, trahit ad poenas inferorum perpetuas nisi deleatur ante
per poenitentiam. Nec est illud remedium aduersus hoc uene-
num, aduersus istud toxicum, nisi solum pharmacum et tetraca poe-
nitentiae. Grauitas peccati huius triplici modo, triplici ratione co-
probat, et quod sit sola poenitentia debilis. Ratione dignitatis,
uolun-

2. Versus.

Aug. 2. sent
distin. 32.

Iacobi. 1.

Beatus pec-
cati mortalis.

Solus ha-
bet pro sa-
cris apud deum

1. Rege. 16.

Gre. 4. di-
a logo.
De peni.
di. 1. volu-
issent.

Gregorius in 2.
et in 1. libro
contra Iudeos

peccato moritur, finitum quid impie delinquendo producit: at
quoniam peccatur in bonum infinitum, quoniam peccatur in deum,
merito poena afficitur infinita, sic omnes qui deginatur apud in-
feros. Pater idcirco ratione uoluntatis, quae profecto reputatur apud
deum. In hoc enim humana iustitia differt a diuina, quia humana
iudicat secundum apparentiam exteriorum, secundum id quod per-
lam et manifeste cernitur: diuina uero secundum id quod latet et
intus absconditur. Homo namque qui foris apparatus uidet, deus
autem intuetur cor. Vnde sicut aquas ipse coram hominibus
estimatur, sic voluntas coram deo iudicatur. Est quia voluntas a-
uari, usurarii, luxuriosi: voluntas aliorum peccatorum consilium
quamdiu presentem agunt uitam, semper ad peccandum est pro-
na, nec abstinere uellent unquam a peccato si semper superstitius esse
possent: ideoque uitam cupiunt ut in peccatis continerent, eandem
ea gratia iustum est ut poenam hant aeternam. Iustum est (quod
et Gregorius affirmat) Veniunt carere supplicio, quia haec uita
numquam uoluisset carere peccato. Huius rei uulgare nunc argumen-
tum? Qui sit (oro) ut ista siliernia, caplares istos senes iam iam
effereandos: quos ipsum peccatum cum uita deserit, nunc deseritur
ab eis, ueteris illius et perditissime uitae meminisse inuest de ea sic
uerbose loqui, garrere fabularum delectos, uerba illius memoria
iocundos, suauiter ille etiam et fere titillatos intelligas? Qui sit ut
instantes morti, confessionis antidotum haud requirant? Satis-
factionis ac restitutionis consilium abijciant? qui sit ut iam mor-
turi non resiliant a peccatis, odia non deponant, inimicitias ut
olim exerceant? An non his si semper uiuerent, semper quoque
peccarent? Nunquid in huiusmodi extremae dementiae homi-
nibus est formidanda impoenitentia? Qui sic funiculos iniqui-
tatis protrahunt in extremum usque uitae, quorsum ita faciunt, nisi
ut continuo peccatis adherere se uelle demonstrant, si per finem uitae
liceret? si fata non obstarent? Voluntas igitur ista grauissimum
ac diutissimum supplicium meretur, et sustinebit si non hic poeni-
tentia prospectum fuerit. Puniendum quoque sic est peccatum I,
mortale.

mortale Tertio, ratione contemptus. Contemnunt enim deum, non respiciunt celos, contemnunt legem dei, scripturas auerantur, sanum consilium abijciunt sectantur improbum, doctrinam christianam peruersis affectibus ducti negligunt, uel (quod turpius et detestabilius est) detorquent sacram et euangelicam eruditionem ad terrenos affectus: atque cogunt eam seruire suis uotis, humanis ambitionibus, suis moribus. Si quis eos edificare nitatur in doctrina dei, in uita CHRISTI, eum continuo ludibrio habent: si peccata dedoceat, uehementius iterant: si uerissima bona docendo promittat, ipsi falsa pro ueris amplectuntur. Si quis malam uitam accuset et coercendam inelamet, uelut asinum inter finias irrident. Audiunt condonatores eloquia sacra differentes, Scripturas ipsorum ore pronuntiatas leuiter inaudiunt, audiunt quod inaequale premium sit mortis eterne et uitae immortalis: et uel non credunt, uel si leuissime credant, fructum sectando non inueniunt. Audiunt promissas paradisi delicias, caeli gloriam preostensam, aeterna premia presignata bene uidentis, nec affectum ad ea dirigunt. Audiunt imminentem et aeternum inferni supplicium male de gentibus interminatum, et tamen ipsi male sani rident, nihil pendunt, iustitiam contemnunt, uicium eligunt: gloriam amittunt, poenam incutunt. Omnia secum animi tranquillitate, quam preclara commoda comitantur, et neglecto fructu pietatis in hac uita conuertunt se ad futuram et male lapidam uoluptatem: quam praeferunt mille alia mala miseribus quoque cruciatus animi sibi male conscij consequitur: consequitur horror interminabilis. Nunquid hoc peccatum ingens et grane est? At o caei populi, caei peccatores, o miseri, cogitate, cogitate uias uestras, et errores recognoscite, Recognoscite uitam praeteritam, et uidete damnationem uestram, Redite ad cor, et peccata fugientes inherete deo, State in deo, et stabitis, Quiescite in deo, et eritis quieti. Fugite, fugite peccatum per quod deus ad iram et furorem prouocatur, prouocatur ad indignationem. Ipse torus alioqui suauis est, ipse dulcis, ipse pius, ipse misericors, ipse

Nota sacras
scripturarum
applicatio.

Reglet? ho
minis deus dei
verbum.

Malignitas peccati,

sericors, ipse natura clemens, essentia benignus, eius est proprium misereri: qui tamen tanq̃ irasci atq̃ indignari cogitur, cogitur ut peccatores dampnet quos saluare uoluerat. Cur queso Luciferum e caelo deiecit nisi propter peccatum? Cur Adamum expulit e paradiso? nunquid ob peccatum? Cur Caynū aeternae mortis cur Iudam adiudicauit nisi propter peccatum? Cur terram diluuiū perdidit: cur igne sulphureq̃ Sodomam euerit, an ne propter peccatum? Cur in populo Dauid septuaginta millia peste percussit? Cur Egyptios in mari demersit? Cur tot Israelitas in deserto perire uoluit? Certe peccatum impulit, Quid faciet ut peccatores ad inferna detrufos et cum dyabolo condemnatos, in iudicio tradere uelit aeternis ignibus excrucandos? Peccatum inquam peccatum: nihil omino preter peccatum. Verum o summa dei pietas, imēsa bonitas, O infinita benignitas, ubi est antiqua dulcedo tua: ubi solita clementia? O misericors deus quomodo fit ut tu qui es pater misericordiarū, deus indulgentiarū, deus pietatis, deus consolationis: nunc adeo seuerus, durus, immitis, adeo crudelis appareas, ut quos creasti damnes: quos redemisti cōdemnes, ut quos tam charo precio, quos preciosissimo tuo sāguine redimēdos: curasti, sic reicias, sic in aeternas has penas intrudi permittas? Cur hanc bone deus seueritatem ostēdis? Peccatum inquam peccatum in causa est, peccatum efficit, peccatū est huius origo mali, peccatū origo malorū oim. Peccatū uberrimū misericordie fontem exiecat, clemētiā pelagus pietatis humore depriuat, creatore creaturæ, authorem operis, opificē opificij, emptorem precij facit obliuisci. Ob peccatum natura misericors se demonstrat immisericordem, natura mitis ac mansuetus, immitis et iracundus: natura clementissimus, indignatione furoreque plenus. Peccatum oīa mutat, inuertit omnia. Facit ut qui creauit disperdat, qui redemisti abijciat, et qui seruare uoluit ipse cōdemnet. Tolle peccatū et non erit ulla damnatio: peccatum aufer, nec erit infernus: exlude peccatum, et nulla erit aduersitas in orbe: desistas a peccatis, et nullum tormentum, nullum eris exitium. Tolle peccatum et nullae erunt erūnae.

erunt erumnae, nulla: guleria, nullus mentis in hac uita cruciatus,
 nulla plaga corporis, e peccatis hoc omne letale uirus emanat.
 Peccatum est mater et author amētum turpissime seruitutis et om-
 nis miserie nostrae: peccatum deum ad uindictam adigit, et urget
 quodāmodo ut homines in hac uita puniat: quo pramoniti tu-
 giae uitium aeternam. **Q**uod si sic doceri noluit atq; corrigi, mea-
 nito potnam adiungit et superaddit aeternam. Videns te conspur-
 catum, uidens te submersum in peccatorum colluuie, uidens con-
 taminatum te et pollutum, uidens te in carnis uiciorum uoluta-
 nam auocare nititur: Primo beneficijs suis, beneficia beneficijs
 accumulans. Quibus ubi nihil esse profectum animaduertit, sed
 quo plura in te beneficia colloeat, eo te fieri magis ingratum: quo
 pluribus numeribus te dicit, tanto te inhumaniorem esse: tanto
 ad uitia propensioem, magis prodigum, magis arrogantem: ad
 crapulam, ad uentrem, ad pigritiam, ad stulticiam, ad inaniā,
 ad iniusticiā, ad auariciā, ad impietatem, ad maliciā magis
 inclinatum, terrore concutit et aspernis plagis attrahit. Ictibus
 et flagellis emendat: quod demulcendo nequit. Agit enim deus
 nobiscum quemadmodum solet clemens et benignus pater blan-
 dāq; mater cum praelecto filio. Collidunt et malis, pynis, pro-
 mis, cerasis, sicis, alijsq; munusculis inuitant ut ad sese ueniat, se co-
 lat, obtemperet praeceptis, et monita sequatur. Repugnantem
 K, sed retrahentem ipsi quoq; repellunt, flagris insectantur, et acriter
 urgent. Sic et misericors deus nos primo supplicibus et amēnis mo-
 dis ad se uocat, ad pietatem allicit, admittit inspirationes, conuersi-
 natores addit qui futura bona nobis explanantes dehortentur a
 malis praesentibus. Iam si non immoriger et intractabilis esse
 uelimus: quid trāsi uerba, si sentiam, si seorpionem adiciat?
 Nonne uidēs pestem multos tam annos inuoluisse, paucos diebus
 multa hominum millia deuorasse? Nonne uidēs sentiam, et in
 urbibus, in oppidis, in uicis, in uillis? Nonne uidēs omnia longe
 lateq; depopulata esse? Neq; ulla curam est a peste, nisi qua erit.
 Quid autem cōmōtorem agmen uariarum agitationum et pla-
 garum quis

Docet nos
 de? ut parer
 aut mater fil-
 lium.

garum quibus se deus ostendit offensum. Quid morbus ille. Neapolitanus seu quem uulgo gallicum appellant. Nonne corpus humanum mille malis reddit obnoxium. Formam deturpat. deuenustat hominem. nonne parit dedecus et pira sedium. accelerat senectam uel potius mortem ipsam. Quid sudor iste mitis et immanis qui paucis abhinc annis inoleuit. uel ipsa nouitate formidabilis. Quid quod sic Angliam furiosius inuadat. alicubi non minus anglicus morbus appelletur quam ille quem diximus Gallicus. Quantum quaelo periculi habent et alia nonnulla tam recentium quam crudelium morborum genera. quae nunc in medium adferre non uacat. At hijs ubique premimur. De rerum autem omnium charitate, de penuria uictus, et de bellis quae nos indies magis ac magis urgent quid attinet dicere: quae cernitis istis oculis et quotiens die sustinetis. Negligeri potest ut cesset pestis, ut ab orbe recedat, priusquam et nos spurcam nostram et pestilentem uitam exuamus. Non expectemus ut tollantur porrigines ac morbi gallici, priusquam et nos maculosam et porriginosam uitam relinquamus: neque fieri posse credamus ut plagae multiformes innumeralesque infestae subsistant, contingant aut remittant: nisi nos iam uiciolos, sordidos, et prauios mores abijciamus. Tu sistas, et deus illico subsistet, ne delinas peccando, et ipse cessabit ab ulciscendo: ueterem de relinque uitam, et ipse ueterem abijciat uindictam. Tu te reuoca, et cohibe temerem uicijs: et ira dei subito mitescet, tu corrige malos mores, castiga corruptos affectus: et statim diuinum mutabis in te putiando decretum. Compedibus ueterem hominem, uinculis constringe ueterem atque deprauatum affectum: lex ueterem peccandi consuetudinem, et deum multo praeuiorem adueniam ad gratiam quam ad uindictam inuenies. Quod nisi primum fiat, quid reliqui est nisi ut uos iam premonedos existinem, aut scitiores, o lanifices et pannarii, ciuillime parandas nigras inuestimenta uestes, preparandas quibus mater pullata filiam, lugubrisque pater defleat filium, parentes liberi complorando lugeant, uxor maritum, uir mulierem, gener locum, nurum socer, se patruos, se consobrinos

don 1620
10169 171130
411 10169 10169

sup. m. 1620

se confobrini plangent, planget amicus amicum, familiaris fami-
liarē et uicinus uicinum. Boniet enim deus peccata quæ commit-
timus, uitam dissipabit et conteret quam tam turpiter et inique
degimus: uerendum ut in exitum nos præcipites dedat et flam-
L. mis obiciat æternis, ni respiciamus ipse. O peccati malitiam.
Iosephus in carcere uinctus porius elegit, q̃ cum meretrice peccare,
Susanna potius mori, q̃ impudicis senibus peccando consentire,
Septem machabei. Tres pueri maluerunt indignissime tracta-
ti, maluerunt occidi: q̃ a deo pet. peccatum auerti, Petrus, Iaco-
bus, Iohannes, Katherina, ceteriq̃ sancti martyres mortē uitę præ-
ferebant: ne ad peccatū traherent, traherentur inuiti. Quid enim
nos (inquiunt) a charitate dei separabit? Angustia? an tribula-
tio? an tæpes, an nuditas, an periculum, an persecutio, an gladi-
us? Certe sup̃is q̃ neq̃ mors, neq̃ uita, neq̃ creaturā alia, nos se-
parare poterit. Legimus Ethnicos etiā phylōsophos quid simile
præstississe. Nonne Socrates phylōsophus eius uirtutis et con-
stantiæ fuit, ut Athenienses catum, hircorū, et similitum ydolorum
cultores libere confutans et irridens, uisilibus hausto ueneno mor-
tem oppeteret? Græca scemina nomine Hippo. forma præcellens in
mare sese p̃iecit, ne corpus pyratę uolarent, mori cupiens ut pud-
iciam morte tueretur. Dux Romane pudicitie Lucretia per uim
stuprum pati coacta, non tulit illatam iniuriā sed ferro in se con-
uerso uindictabat. Alij pleriq̃ fuerunt infideles quorum constan-
tiam, fortitudinem, potenciam, animi moderationem, continen-
tiam, uerecundiam, reliquasq̃ uirtutes si cū nostris comparemus,
pudeat profecto nos christianos nostri nominis, pudeat nos no-
strę professionis qui nos christianos assequimur, quum nihil minus
simus quā ueri christiani. Atqui gentiles hij phylōsophi nulla ex-
pectabant sp̃e mercedem, nullum poscebant uitę suę pramiū:
ignorabant dei legem, ignorabant euangelium, nescierunt futu-
ram beatitudinem, nescierunt celi gloriā et p̃enam inferorum:
et tamen animi certa constantia quicquid humana ratio dictauit
assecati sunt, et mortem ipsam consernebant præq̃ ab honesto
tomus 16211

Quomodo co-
uitari est pec-
catū a s̃cto/
ab ethnicis
etiam.

Ad Ro. 8.

Ibidem.

Vale. li. 71

† 1910
1911
1912
1913
1914

Ant nec de
deo nec infer-
ris audierūt
dicamini rati-
onis obe-
dient.

N defecti

deflecti uellent, peccato ue grauari. Quid igitur tu mihi, quid mihi
 hi dices o christiane? Quid inq̃ christiane dices qui audis euāgel
 lium et habes pre manibus? Audis tubam in euāgelio sonan
 tem, de deo deiq̃ sonantem iudicio, de celo sonantem et celesti
 gloria, de inferno infernaliq̃ supplicio. Audis sacrosanctas epī
 itolas et reliquas scripturas omnes, audis sacros canones, et ali
 compertos habes: in peccata tamen ruis, in peccata grauiora q̃
 media gentilitas ostendit. An tua poterit iniquitas excusari, an
 excusatio tolerari? Nihil, nihil est iuste quod excules, nihil quod
 præendas. Neq̃ tamen a peccato desistis, sed ingentia, sed horri
 renda quotidie peccata perpetrās. Nomen dei blasphematur in
 ter nos, deus periurio denegatur, et dyabolus inuocatur. Fenus et
 usura crebrescunt, uanitates augentur, inundant pompe, fraudes
 ardescunt. Nulla ars sine fraudibus exercetur, nulla professio im
 polluta seruator, nulla ætas uacat uitio, nulla uetecundiam sequi
 tur, aut pudore gubernatur: Omnia peccatis, omnia corruptionib̃
 bus et spuritijs carnis onerantur. Ve uobis, ue miseri peccato
 res. Audite uerbum domini filij Israel, quia iudiciū domino cum
 habitatoribus terræ. Non est ueritas, non est misericordia, non
 est scientia dei in terra: sed maledictum, sed mendacium, homici
 dium, furtum, adulterium inundauerūt, et sanguis sanguinem tes
 tigit. Audite, intelligite, cauete. Intelligite quid sit esse iudiciū,
 domino cū habitatoribus terræ. Manifeste uult ostendere se iuste
 poenas de eis sumpturum esse, præsertim ob peccatorum multitu
 dinem. Quia non est (inquit) ueritas: Non uere, non fideliter,
 non iuste cum proximis suis agunt homines. Non est misericor
 dia: Erga pauperes, pupillos, uiduas, et orphanos nemo benignus
 aut misericors est: sed nec in ipsum CHRISTVM deum
 et hominē fuere Iudei misericordes, quos ante alios propheta res
 darguit. Non est scientia dei in terra. Queritur abesse scientiam,
 non mundi, carnis, aut dyaboli, quæ nimioq̃ abundabant: sed ipsi
 us dei. Signanter dei scientiam dicit. Sed quenam est hæc dei
 scientia? Vera profecto fides, formata fides, uera dei cognitio, ue
 rus dei timor

In obsequio
 dei et hominu
 rum et in
 salutem de
 muni

1. 1. 1. 1. 1. 1.

1. 1. 1. 1. 1. 1.

1. 1. 1. 1. 1. 1.

Osee. 4.
 Expo.
 Multitudo
 eorum peccatorum
 interpresones.

1. 1. 1. 1. 1. 1.
 1. 1. 1. 1. 1. 1.
 1. 1. 1. 1. 1. 1.
 1. 1. 1. 1. 1. 1.

rus dei timor et reuerētia, perfecta dei charitas. Hæc defuisse propheta dolet, et dolendo refert horum loco inuolasse, horum loco regnare uitia: regnare maledictum, detractionem, uituperium, susurrations, contumelias, et scandala: regnare mendacium, fallaciam, dolum, sycophantias et calumnias, figmenta uerborum et falsitatem operum: homicidium inundasse, sub quo quodq; nocumentum corporis intelligitur: furtum ubiq; frequentari, per quod omnem rerum ablationem iniustam et nocumentum intelligit: regnare quærit adulterium. Committitur autem adulterium in coniuncta persona, committitur cum uxore aliena: Cuius peccati malignitas redundat in hæredum iniuriam ac denigrationem, quando pro ueris adulterini submittuntur. Hæc et huiusmodi scelera Osee dicit inundasse, quoniam passim ab omnibus plus solito superacq; modum admittuntur, tanq; aquæ quæ per inundationem de ripis suis erumpunt. Et sanguis sanguinem tetigit. Sanguis in sacris fere litteris pro peccato sumitur. Vnde propheta noster a peccatis in alio loco per poenitentiam liberari desyderans inclamat, Libera me de sanguinibus deus deus salutis mee. Sanguis sanguinem tangit, quū culpæ culpis accumulantiur: quando peccato peccatum additur, quū ueteribus noua subinde iungantur, quum noue peccandi formulæ turpiter excogitentur, quumq; peccatores peccatorum modos inauditos turpissime consecretur. Propter hoc lugebit terra, lugebunt amatores terræ, quia condemnabūtur in iudicio quū dies planctus aduenerit: de qua scribitur In die illa erit planctus magnus. Sed quid attinet hæc cōmemorare uobis? nihil enim ipsa profūt: non deterrent a peccatis. Non prodest uerbum domini, non tuba dei, non euangelij buccina, non miracula sanctorū, non terrores de cælo, non flagella dei, non iste sudor, non continue seuq; pestilentia, non bella, non fames, non penuria, non aliæ clades corporis. Quid dicam amplius? Non prodest terror futuri iudicij. Quid ergo? Nunquid euadēt impuniti qui iam non præcauent neq; futura formidant? Non euadent: sed punientur omnino tales, punientur per tot annorum millia, quot stellæ

N. 2.   cælorum,

Psal. 50.

Osee. 4.

Zach. 12.

Cominaciones
sacrar scrip-
turay parum
tam pñne se
liquib? chy-
stante.

PSALMVS

Apo. 14.

Pfal. 74.
Expo.
Calix dam-
natorū.

Pfal. 10.

Apoca. 9.

Ibidem.

Elitus trium
parū pen-
tentie.

calorum, quot stillæ fluminum, quod guttæ maris, et telluris ha-
renæ. Neq; hæc ex me dici, non ex mea pharetra, non ex meopte
promuntur ingenio. Sunt enim hæc ipsa uerba dei: non est mea,
sed domini sententia. Audi scripturam et crede. Bibent de uino,
iræ dei, cruciabuntur cum igne et sulphure, et tumor tormetorum,
eorum ascendet in secula seculorum, nec habebunt requiem die,
ac nocte. Bibituros ait de uino grauissime iræ dei, de poculo dam-
nationis æternæ: Calix enim in manu domini uini meri plenus,
mixto. Verūtamen fex eius non est exinanita, bibent omnes pec-
catores terræ: nec habituros finem immensi supplicij, sed passuros,
mortem sine morte, finem sine fine, defectū sine defectu. Ibi namq;
fletus erit, gemitus, luctus, eiulatus, ululatus, intinitus cruciatus,
stridor dentiū, clamor horribilis, timor, tremor, dolor, labor, ardor,
foetor, obscuritas, anxietas, acerbitas, asperitas, calamitas, egestas,
angustia, tristitia, obliuio, confusio, torsiones, punctiones, ama-
ritudines, fames, sitis, frigus, lis, discordia, inuidia: erūt eis om-
nia mala. Ignis sulphur et spiritus procellarū pars calicis eorum;
Quærent mortem et non inuenient. Desyderabunt mori et mors,
fugiet ab eis. Quid addam? Utinam interni faucibus aures ap-
ponere liceret. Audiremus ibi certe diuitem illū xpulohem, illum
cōmessatorem, illum exquisitorū mensarum quotidianum instru-
ctorem, illum splendide uestitū cuius euangelista meminit: Au-
diremus auaros alios, luxuriosos, superbos, et omne genus hu-
iuscemodi peccatorum: Audiremus, audiremus eos clamantes et,
flentes sine fine, flentes sine fine: Clamantes inq; ue ue ue quantæ,
sunt iste tenebræ. Nonne scilicet aptissimeq; beatus est censendus,
qui fuerit a peccato mortali, quod hominē ad hanc poenam trahit
liber et immunis? Verissime beatus est, Beatus est uir cui non im-
putauit dominus peccatum. Beatus uir, beata femina, qui sic in-
nocentia uite conscientieq; puritate se cōmuniunt, ut deus illis ni-
hil mortiferi criminis obijciat. Peccatum istud mortale remittitur
et deletur per poenitentiam, quæ tres habet partes: Contricionem,
confessionem, et satisfactionem. In quibus quanto se diligentius
quis exer-

quis exeret, tanto maturius a peccatis emundabitur, et propinquior ad uitam celestem aspirabit. Per has enim tanquam intrumenta quedam uerimus, tergimus, et mundamus animam a sordibus. Vis id exemplo manifesto perpicere? Nos quando mēdas aut lituras e papyro pergāmeno uel tollimus, uel litteras minus apte positas expungimus: primū scalpello radimus, inde fortius inigimus, denique sūmam manū imponimus. Prima rasura seu detricatio lras deformat et obscurat, ut discerni nequeat: altera delet, uestigijs tamen quibusdā extrātibz: tertia sic polit pumiceq; cōponit, ut nihil antiqui remaneat. Sic est faciendū in purgandis animabus nostris: peccatis in libro consciencie radendis et deponendis. Primum uirtute cōtritionis uellicanda sunt et perficanda, mox uirtute confessionis eradicanda, postremo renouanda est puritas et munditia consciencie uirtute satisfactionis. Per contritionem peccata diluuntur, per confessionem traduntur obliuioni, per satisfactionem tam plenā remittunt: ut nullum in anima signum remaneat, quin antiqua puritate resplendat. Quāq; enim post contritionem et cōfessionem peccata deleant, remanet tamen debitū in aia, satisfactionis poena persoluendum. Quāuis ad miniculo cōtritionis atq; confessionis poena tollatur æterna: manet sãpe reatus culpæ, manet certa poenę taxatio que per satisfactionem persimplenda est. Luenda uel hic poena reפורalis, uel maior in igne purgatorio, quādo non est suscepta tanta cōtritio que ad deletionē poenę sufficiat.

N. Propter hoc etenim temporalis satisfactio poenitenti sepius iniuratur; ut ex eo, quod huic propheta nostrō propheta Nathan aiebat, elucet. Transulit te dominus peccata tua. Non morieris. At subiunxit. Non recedet gladius de domo tua usq; in sempiternum. Nec recessit plane, quoniam filius eius, suę matris unicus, morbo percussus est insanabili: Filiorum alter alterum interfecit, Absolon Ammonem, Salamon Adoniam: Absolon contra patrem insurrexit in bello; fugauit, quem non nisi graui manu suoz grandi cum periculo superauit. Nec tamen est negandum quin tanta possit esse cōtritio poenitentis et tantus cordis dolor, ut sus-

N.3. ficiat ad

NON DIT...
D...
...

2157...
...

2. Regū. 12.
Ibidem.

ficiat ad deletionem culpæ simul et poenæ: quemadmodum in maria Magdalena, in dñio Petro, inq pilatone patuit. Quisquis plenam in presenti uita satisfactionem expleuerit, nunq̃ ulteriori poena grauabitur, nec aliud supplicij genus exgetur ab illo. Ideo dixit propheta. Beati quorū remissa sunt iniquitates per contritionē, et quorū recta sunt peccata per confessionem. Et beatus uir cui non imputauit dominus peccatum, sed cui culpam eluit et poenam abstulit per satisfactionem. Deus imputat ei peccatum quem pro peccato punit aut punire cogitat. Beatus ille qui peccatum suum per ueram poenitentiam hic ita delet, ut post hanc uitam ei futura poena non imputetur, Beatior qui peccata sic habet remissa, ut simul omnis poena relaxetur, Beatissimus qui uisum immunis a peccato mortali cui poena debetur æterna. Nam hæc est ueluti conclusio quædam huius psalmi et principalis intentio propheta, poenitentiam hijs tribus partibus constantem, esse peccatoribus necessariam ad beatitudinem consequendam. Unde sine poenitentia (extra quam non habetur perfecta deletio peccatorum) nemo beatus esse poterit. Istiusmodi uero deletio plena nascitur ex satisfactione. Quoniam multi conitentur, multi fient, dolentes multi peccata confitentur: sed inter mille uix unus inuenitur qui plenæ satisfaciatur et perfecte. Et ob hanc satisfaciendi difficultatem ac satisfaciendi raritatem, propheta qui pluratim beatos esse dixit quorum peccata sunt remissa per contritionem, et ab iconia rectæ per confessionem: beatum singulariter enunciat cui dominus non imputauit peccatum. Illic aut beati, beati sunt: hic subdit Beatus est. Sed utrinq̃ misericordia dei preponderat. Erga peccatores misericordia dei mirabilis est, quæ sic operatur in homine, ut quod ipsa facit, cedat in meritum ipsius hominis. Nam quanto maiori diligentia peccata sua quis ad merem reuocans examinat, ut ea uerecunde per confessionem exprimat: tanto magis deus obliuiscitur, et tanto liberalius ea remittit. Quanto uerius et diligentius peccata ea confiteretur, sine commentis, sine dolo, quanto simplicius et plenius ut et manifestius intelligatur a sacerdote: tanto promius occultat et

peccati non
imputari a
deo qd sit.

Rarus uere
satisfactio.

Requiritur
ididm.

occultat et tegit ea deus. Quanto peccator sibi ipsi peccata magis
 impurat, tanto minus impuratur a deo. Sis ergo tu poenitendo
 sollicitus, et diligens confitendo, uerax, simplex, et manifestus.
 Integre confitearis, ut sit integra purgatio. Cuius confitearis, in
 principio quadragesimae. Iustus in principio accusator est sui. Iu-
 stus non ex merito suo sed misericordia dei se iustificat. Iustus
 ante res alias peccatum suum deprehendit, et deprehensum usque
 castigat. Castigat illico post lapsum, ne si detur obliuioni, cru-
 delcat. Confiteri lapsus, quia quod lapsus abstergitur, nullam
 rubiginem trahit. Et peccatum quod per poenitentiam non deletur,
 tur, mox suo pondere ad aliud trahit. Vides o utrumque promptus,
 quia diligens, et quia sollicitus sis ut semel ad minimum in hebdoma-
 da barbam radas, ut singulis diebus caput bis aut ter pectas, ut
 manus toties quotidie laues et faciem. Vides et tu mulier ut om-
 ni mense linitum apparatus quo crines aliuas, quo crispes et rutila-
 re facias, ut ferme singulis hebdomadis indusia, ritas, et linthea-
 mina lauando mudifices, et animam istam, animam Christi et uere
 coemptam, lauare, radere, pectere, purgare et negligis. Cur hanc
 preciosissimam animam nisi semel anno detergis. Noli, noli rat-
 dare sanctam confessionem: noli differre, quum sit hominis me-
 moria labilis et fluxa. Nam aliquando tradis obliuioni quid heri
 feceris, quid in prandio comederis, quid loquutus fueris. Igitur
 O, exemplo confitere. Iterum atque iterum confitere. Quoties repec-
 casse noris, illico confitere. Sic haec confessio tua fidelis, assidua,
 uera sit et aperta: sit completa, sit humilis atque lachrymabilis. Fi-
 delis, ut spem firmam habeas et securus sis remissionis. Assidua
 quidem, ut saepe confitendo purgens. Vera sit, ut ueritatem so-
 lam exprimas, et falsi nihil intermisceas. Aperta, ut confessiona-
 rius luculentam cum circumstantijs commissorum rationem intel-
 ligat. Completa, ut nihil celes, nihil non integre dicas: ut confes-
 sionem non diuidas. Humilis, ut te omnipotenti deo, Christi-
 uicario sacerdoti sincere subicias. Lachrymabilis autem, ut non
 glorieris in malitia, non neglectim praetereas, non frigide non
 tepide res

38. 42
 . 092
 In Omnia
 401. 300. 11. 12.
 404. 300. 11. 12.
 Prope. 16.
 Expo. 11. 12.

Grego.

7. 300. 1
 . 092. 1

1. 300. 1
 . 092. 1

300. 300. 1
 310. 300. 1
 . 092. 1
 . 092. 1

Conditioes
 vere confes-
 sionis.
 . 092. 1
 310. 300. 1

Esa. 38.
Expo.

Accessus ad
cōfessionē re-
cogitare pū?
exdes quocō-
mili. cy. H

Ecce.

Luce. 7.
Expo.

Quoniam co-
ritum flere
oportet.

Iere. 6.
Expo.

Genes. 23.
Genes. 50.
Deut. ult.

repide recenses, non remissis sed intenso doleas, et corde tenus cō-
missa deseras, adimplens quod ibi propheta promittit. Recogita-
re debet omnes annos tuos in amaritudine animæ tuæ. Recogi-
tare debet omnes annos tuos in amaritudine cordis, cum dolore
confessus. Omnes pueritiae annos, adolescentiae, iuventutis,
senectutis, et ætatis extreme. Recogitare debes ea quibus offen-
disti deū quoniam offenderis, quando feceris, ubi perpetraris, cum
quo, cuius gratia, quomodo commiseris: quot interim ociosa ver-
ba fuderis, quot dissolutionis argumenta præbueris, quanta licen-
tia usus fueris, quot insimul peccata cōgelleris: hæc recogitare de-
bes et confiteri. Recogita tu adolescens, recogita omnes annos
tuos, et surge. Adolescens tibi dico surge. Surge a uita tua for-
didissima, surge ab antiqua stultitia solitæq; malitia. Vita adoles-
centis impia et iniqua, affectionibus et sensu illecebris obnoxia,
carnalis, uoluptuosa, sordida, spurca, olida, dedecoris et ignominie
plena. Surge igitur adolescens et peccata tua confitearis in ama-
ritudine. Contitere cum dolore, cum gemitu, cum indignatione
in peccatum. Quantum esset iste gemitus, ostendit ibi propheta
Jeremias: Luctum unigeniti fac tibi, planctum amarum. Mulier,
enim quum unigenitum amiserit: indolet, plorat, plangit, conso-
lationem aliorum non admittit, quia filius unicus uniceq; dilectus
abscessit: in quo consolatio sibi tota sita fuit. Quanto magis mi-
seri peccatoris est flere, qui per peccatum amisit non modo filium,
sed et sponsum animæ suæ IESVM CHRISTVM. Adamus
flevit Abelem filium suum mortuū centum annis. Multo tempo-
re flevit Abrahamus uxorem Saram. Fleuerūt Egyptij Jacob Io-
sephi patrem septuaginta diebus, filij Israel Moſen triginta. Fleue-
runt alios alij. Uxores quædam annum desentes mariti mortem,
vestimentū nigrum induunt: Aliæ totam uitam (turturis in mo-
tem) gemitundæ uiri prioris amore, semper ab iterandis nupcijs
abstinent. Non minor pietas uirorum in uxores, parentum in
filios, et liberorū in parentes aliquando cernitur. Si corpora mor-
tuorū ita defleantur: quanto peccata magis comploranda? quāto
magis ani-

magis animarum mors est defendenda: Animam desse mortuam,
 lamentare deuri amissum animae sponsum, animae parentem. La-
 chrymis laue conscientiam, contritione cor amunda, confessione
 repurga. Audi quod sequitur et perimpe. Nec est in spiritu eius
 dolus. Non sit dolus in spiritu tuo sed simplicitas, sed ueritas.
 Cauendū tñq hypocrisiam uenias ad confitendum: qui dolum ge-
 stans in spiritu, aliud in pectore clausum, aliud in ore promptum
 habet: qui tantum ut uideatur ab hominibus, ut iustificetur in
 oculis hominum accedit ad ecclesiam, ad sacerdotem: Hypocritae
 sua peccata uel tollunt uel minunt, aliorum adimplant: peccata
 sua tegunt pretextibus defendunt, sacerdotem horrenda facinora
 celant, et leuiora tantum effutunt: confessionem in partes diui-
 dunt, aliud nūc, aliud alias eructant: seiplos iustificant, alios con-
 demnat: ubi uir bonus, simplex, et timens deum omnia simul ue-
 raciter ac plane profert, seipsum accusans. Ecce Phariseum, et Pu-
 blicanum, superciliosum hypocritam, et uereturum peccatorem:
 ecce se iustificantem, et scelera sua condemnantem. Ascendebant
 in templū ut orarent. Ille stans orabat apud se. Deus gratias ago
 tibi, quia non sum sicut ceteri hominū, iniusti, raptores, adulteri,
 uelut etiam iste publicanus: Ieiuno his in sabbato, decimas do
 omnibz quę possideo. O confessionem uanam, omni gratia pro-
 prius indignam, ueniatq iacuam. At publicanus stans a longe non
 audebat nec ad cælum oculos leuare, sed cōsiderans conscientiam
 suam peccatis infectam, ualdeq pollutam percutiebat pectus su-
 um et misericordiam inuocabat dicens. Deus propitius esto mihi
 peccatori. Non exaltabat sed humiliabat seipsum, iudex ipse sui
 seipsum accusat, et deus excusat: seipsum iudicat, et deus defen-
 dit: seipsum cōdemnat, et deus ei peccata remittit. Vis scire quomodo
 defenditur, et quemadmodum excusatur? Vis scire quomodo
 peccata remittuntur ei a deo? Audi sententiam quam pro
 eo latam a deo testatur euangelista. Descōdit hic iustificatus ma-
 gis q phariseus. Quare phariseo magis iustificatus? Phariseus
 merita sua non peccata reputat, medico sana membra non ulcerosa
 demonstrat,

Hypocri-
 tarū mos.

Luce. 18.
 Expo.

Ibidem.

Expo.

Ibidem.
 Expo.

Ibidem.

demonstrat, uirtutes non uitia declarat, seipsum comendans alios improbe lacerat et condemnat, inquiens intra se Non sum peccator sicut ceteri hominum, in se non a deo iustificationem querit et ideo non est iustificatus a deo. Alter uero seipsum accusat, se peccatorem agnoscit, uulnus aperit, peccata detegit, a medico nihil celat, sese condemnat, aliena peccata non ponderat, nihil rectum nihil iustum a se deriuari uidet, sed a solo deo iustificari querit: solum hoc in ore frequens habet, Propitius esto deus, propitius, propitius esto mihi peccatori: et ideo iustificatus est ab eo. Tuque si uulnera tegas, non sanaris a medico: si per stultam et ubi uelenti am aut arrogantem ignorantiam peccata abscondas, a deo non condonantur. Tu denuda uulnus et curabit medicus: ingenuetur deo fatearis offensas, et ipse remitter, tu teipsum accusa, et te deus excusabit. Ille uerax et iustus qui peccata per confessionem aperit, qui se peccatorem accusat: Iniustus et mendax qui se peccatum non habere putat, Ille dolum habet in spiritu qui iustitiam suam iactitat, et alios male iudicans peccatum suum hypocritice celat. O fallax et uersipellis hypocrita quem laedis? Non medicum, non deum, sed teipsum. A quo peccatum abscondis? Deus omnia nouit, deo quidem omnia sunt aperta et nuda, deus rimatur abscondita cordis. Cur itaque celare, cur subtrahere cogitas? Audi quid propheta subiungat.

3. Versus.

In tempore suo
et loquendum
et tacendum.

Q V O N I A M T A C V I inueterauerunt ossa mea dum clamarem tota die. Mira sane sententia ut idem si, mul taceat et clamet. An non contraria coniunguntur? Qui tacuit, quomodo tum clamauit? Rursum si clamauerit, quomodo tacere potuit? Profecto sapiens loquendi tacendique tempus obseruat. Sapiens dum quod est loquendum loquitur, congrue quod est tacendum conticet. Verum propheta Dauid futilis argutus erat, qui quod tacendum erat ebuccinauit, et quod ebuccinandum tacuit. Tacuit peccata sceleraque sua, merita clamando divulgauit. Tacuit unde proficeret, clamauit unde deficeret. Tacuit commissis, iactitauit opera bona. Ergo simul et male clamauit, et male tacuit. Tacui dixit: Non sum humiliter et rite confessus, At ibi loquendum et

quendum et clamandum erat, Dum clamarem ait, dum uerba sua
 perba tactuosaque stulte funderem: quae suppressenda tacendaque
 tuerentur. Peccata male tacuit: merita peius ostentando protulit.
 Sed quid illi rursus accidit? Quid inde sequutum fuerit ipse com-
 monstrat: Quoniam (inquiens) tacui inueterauerunt omnia ossa
 mea: Interior fortitudo mea quasi uetustate contabuit, uirtutes
 animae quas per ossa signantur (ut in superiori psalmo declarauimus)
 emacuerunt. Nam qui morbum, plagam, aut uulnus occultat
 a medico, per diuturnum silentium morbi malitiam eo progre-
 di permittit, ut fiat incurabilis: et sapiens sub cute collecta per im-
 purationem ingrauescens carnem et ossa corrumpit, turgescit, pu-
 trefcit et dolore undique multiplicat nisi tenudet ensis et expugnet.
 Sic itaque putredo peccati sub cordis latibulo congregata pariter
 inflat animam atque perturbat, et magis atque magis infestat: donec
 electa per contritionem atque confessionem molestare perturbareque
 desistat. Nam peccatum quod per penitentiam non deletur, mox
 suo pondere ad aliud trahit: Mox animam interimit et uirtutes
 eius dissipat. At ex illa quidem electione puris et saniei, ex illa
 sceleris et peccati expulsionem, non spiritus tantum sed et corpus ex-
 hilaratur ut iam se totus homo sentiat alienatum ab ingenti onere
 et molestia. Ideo non est ita tacendum, non est cessandum a uera
 synceraque confessione peccatorum. Nam qui tacendo ab istius
 modi confessione se subtrahunt: ipsorum inueterascunt ossa, uir-
 tutes eorum corrumpuntur. Solus uir bonus et sapiens nouit in
 tempore et loqui et tacere. Quidam insipientes uociferantur dies
 atque noctes, quibus multo melius tacendum esset. Clamant im-
 patienter agendo, clamant opprobriando, insultando, lacessendo:
 Clamant adulando, blasphemando, contumaciando, cauillando, de-
 trahendo, falso uaneque loquendo. Nugantur alij, murmurant,
 iurant, perferant: ociosa, turpia, scandalosaque uerba proferunt, se-
 creta reuelant, zizaniarum male praedicando maleque colloquendo
 seminant: et haec reddunt hominem deo pariter ac hominibus odi-
 bilem, hominem contaminant, rectaque perducunt ad aeternam
 animae et

Math. 15. animar et corporis damnationem. Quae procedunt de ore de cor,
de exeunt, ab eis coinquinant hominem. De corde siquidem exe-
unt cogitationes male, homicidia, adulteria, fornicationes, fur-
falsa testimonia phalaphemata et haec sunt quae coinquinant ho-
minem. Verba namque uita consonant, et abundantia cordis os
loquitur, et bonus homo de bono thesauris cordis profert bona,
et malus de malo mala. Quidam Sapiens inquit. Vita et mors in
manibus linguae. Gargaphio H. R. I. S. T. V. S. in euangelio. Ecce
da. Ex uerbis ius iudicaberis: et ex uerbis condemnaberis.
Proue. 18. Ideo merito supplicat in alio psalmo propheta. Pone domine cu-
Math. 12. stodiam ori meo et hostium circumstantiae labijs meis. Pone cu-
stodiam diligentie, custodiam continentie, et circumspeditionis ori
meo: ut non delinquam in lingua mea: ut uerbo non offendam,
ut non peccem tibi. Pone pone domine custodiam, pone hostium,
ori meo, hostium linguarum, hostium labijs: hostio ianitorem adhibe.
Prouens ianitor adigilat, et nihil inquam exire permittit, quod
domino domus incommodetur. Fit hostium ut excludat et includat,
hostium oris ut intro excludat, et uirtutem domi teneat atque in-
tus alarum: ut uerba et honesta uerba profert suo loco. Sinat inuilia
atque inhonesta reprimat. Sed quis (oro) ianitor qui praeficiendus est
oris hostium? Pater sane cum prudentia. Quodnam hostium est?
Profectu confituumque modestia. Dic itaque cum propheta. Pone
domine custodiam ori meo: pone hostium labijs meis, pone ho-
stium circumstantiae: de diu considerem quid, quomodo, quando
cui loquor: de ut diu pendam quod semel dicam, ut sic exami-
nem quicquid loquar: bene me consulam interiorem ueritatem et
regulam honestatis. Et profert aliquid ad externum auditorem.
Dic cum propheta supplicans dominum. Non declines cor meum,
in uerba malitiae ad excusandas excusationes in peccatis. Ne per-
mittas me si lingua labi, quemadmodum faciunt quidam qui sese
dicentes ad uicia cogi se ipsos excusant alios accusant, immo deum
ipsum insimulant: se ipsos iustificat, alios condemnant. Ne de-
clines cor meum in talia uerba quibus excusam peccatum meum,
ne permittas

Psal. 140.
Expo.

Qui ianitor ad
hibendus.

Psal. 38.

Psal. 118.

Psal. 140.

Expo.

Quomodo de-
dam sua pec-
cata excusant.

, ne permittas errare cum hominibus operantibus iniquitatem: qui
 sese defendunt, omnia dicentes a syderibus, influentijs, a fato, cas-
 su fortuna ne contingere. Ne declines in uerba ipsorum qui pau-
 pertatem peccati sui causam affingunt, quod plerique omnes mer-
 trices et latrones assuebant. Ne declines in illorum uerba qui mo-
 res aliorum uitae suae prauitati praetexunt, qui pro sui tutamine
 uiuendi consuetudinem introducunt. Ne declines in uerba eo-
 rum qui per dei praesentiam, per humanam fragilitatem, per igno-
 rantiam, per necessitatem et tentationis uehementiam ad peccata
 se trahi iurant. Ne declines cor meum in uoces eorum qui pec-
 cata sua per aequalitatem et similitudinem aliorum adumbrant: non
 se praecessoribus suis, non ceteris hominibus meliores oportere
 esse praedicantes. Qui talis est, non sum (inquit) melior quam patres
 mei. Quod illi fecerunt, quis me facere prohibebit? Oh pecca-
 torem, O peccatorem imprudentissimum. Voh homini isti, ueh mis-
 fero homini. Arbitraris infelix homo has excusationes praeua-
 lere posse coram deo? putas haec figmenta tibi sufficere? Nihil
 prodest, nihil haec erunt in rem tuam, te nihil adiuuabunt: ubi
 nulla ualebit excusatio, nullus praetextus aut fucus opitulabitur;
 sed unusquisque plane recipiet secundum ea quae gessit in corpore,
 siue bonum siue malum. Quid ibi praesentiae, fati, fortunae? quid
 ibi caelestis influxus, quid fragilitatis, ignorantiae, paupertatis, con-
 suetudinis, tentationis? quid ullius necessitatis aut uolentiae cau-
 satio proderit? Nihil enim deum latere potest, nihil iniuste pote-
 rit obtendi, nihil omnino coram illo iudice seuerissimo palliari.
 Si factum negare tentaueris: affirmabunt omnes creaturae, si ue-
 lis inficari, probabunt demones inferni, si pares illis excusatio-
 nem: contra te testimonium perhibebunt angeli. Si tu negare ue-
 lis, deus ipse comprobabit: ipsa tua conscientia scelera reuelabit.
 Tunc aperti erunt libri qui omnibus reuelabuntur. Nullus igitur
 erit ibi excusandi locus, non alius te defendendi modus coram
 deo quam ut in hoc orbe te ipsum accuses, quam ut in hac uita peccata con-
 fitearis, ut confessus oderis deinceps omnia scelera. Haec summa
 iudicij illi

Ibidem.

7. 30. 1
 aliquid macta
 a magis est
 obliuio etiam
 consilium

In iudicio dei
 nulla prode-
 rit excusatio.

2. Cori. 5.

Ibidem.

Apoca. 20.

O et praecipua

et præcipua hæc coram deo unica est excusatio. Quod et apertissime superiori iam die nobis ostendi: quando per iniquum iudicium, per excusationem atque instantiam Phariseum condemnatum: et per ultroneam humiliationem, confessionem et sui ipsius accusationem, Publicanum iustificatum edocimus. Nunc idipsum R. si alio docebimus exemplo, docebimus exemplo peccatrix evangelicæ, quæ publice seipsam accusabat in domo Pharisei. Non enim erubuit in aliena domo, in magna hominum frequentia, se peccatricem, sed iam poenitentia ductam ostendere. Quæ fuerat ad fornicationem, ad vitium, ad scelus bene paratissima; conuersa ad remedium poenitentis salutaris, non cognouit acceperat. I. E. S. V. M. in domo Pharisei, accedens se proiecit ad pedes eius, quos lachrymis lauit et capillis abstergit, Elebat peccata quæ commiserat, deplorabat poenitentiam quam tantisper omiserat, lachrimata est anima usque adeo peccatis suffocata, gemebat se C. H. R. I. S. T. I gratiam neglexisse, dolebat se immemorem beneficiorum innumerebilitum, plorabat se fuisse tam ingratiorem erga gratissimum beneficentissimum, et clementissimum dñm I. E. S. V. M. C. H. R. I. S. T. V. M.; et in ipso tanto dolore gemitum cepit ardenter amare, deperire cepit et intime diligere quem offenderat, pro quo amore osculabatur pedes eius, pro amore unguento ungebat. O singularem amorem, amorem absolutum, o quicquid est humane dilectionis omnino superantem. O: o quæ fortis amor est, quæ fortis est dilectio! Fortis est dilectio ut mors. Quid in ea mors aliud operari possit? Facta est tanquam exanimis, tanquam insensibilis. Sentiens non sentiebat, videns non uidebat, audiens non audiebat, sed nec erat ubi erat. Non erat ubi stetit cuius mens in C. H. R. I. S. T. O. tota sita fuit, cuius desiderium in ipso solo desitum inhebat. Impletum in ea est quod philosophi meminerunt. Non tam est anima ubi, animus ubi amar. Tot conuiuium præsentiam non erubuit, uerba non timuit, admirationes non considerauit, ut superbia non curauit: quæ tota solum C. H. R. I. S. T. V. M. animo contemperat, solum C. H. R. I. S. T. V. M. corde ferebat. Nihil præter C. H. R. I. S. T. V. M. illi sapiebat,

Luce. 7.

Domini humilis
et peccatrix
Marie
magdalene.

sed etiam
etiam etiam
etiam etiam

2. 110. 0. 1

Phis.

cor. 1. 10. 1

illi sapiebat, nihil redolebat: non cibus, non potus: non munda-
na quies suavis illi, quæ solum pietatis fontem unice sitinit; iustiti-
am eius esuriuit, et in eo solo conquieuit. Oblita conuiuij, oblita
infamiae, oblita totius apparatus et omnitariae dignitatis: oblita
sui, omnium oblita CHRISTVM solum aspectabat; ad Chris-
tum solum accessit: CHRISTI amore, dolere, suspirare, la-
chrymarumq; libuit, pedibus aduolui: lachrymis lauare, capillis ter-
gere, pedes osculari, unguentoq; precioso ungere. Vides humanam
mulieris humilitatem, ueram peccatricis poenitentiam et dolorem
internum. Audi pharisei superciliũ, Symonis pharisei qui IESU
, S. V. M. inuitarat ad conuiuium. Hic ait intra se, hic si esset pro-
pheta: sciret utiq; quæ et qualis est mulier quæ tangit eum. Sed
quid tandem officio tanto, tanto amore, tantaq; contritione me-
ruit illa peccatrix adeo se submitterendo: quidq; superciliosus Pha-
riseus indignando? Viro prefert IESVS mulierem, inuitantem
lachrymantem: sed supplicem arrogantem, indignabundo humilem.
Non recusat eius humanitatem: sed excellentem huius pietatem
, anteposit. Vocat eum ad huius exemplum imitandum: Huius
, lachrymas, osculum, et unguentum: eius exquisito conuiuium longe
, prefert. Vnde audiuit ipsa diuinam bonitatem quæ sola peccata
, condonat, ita dicentem sibi: Remittuntur tibi peccata tua. Quare
, remissa sunt oro? Certe quia palam cõfessa est, quia publice fleuit,
, quia non est declinatum cor eius in uerba malitiæ, ad excusandas
, excusationes in peccatis. Credendum est sane seipsam accusasse,
seipsam uerbis multis condemnasse, quæ euangelium hoc aperte
non ostendat. Vel si solum intus doluerit, tacitæq; gemuerit: tantus
et tam intensus dolor erat, ut per illum loqui non potuerit.
Criminis multos habet illa socios, pares in turpitudine plurimos:
sed in confessione poenitentiaq; paucissimos. Vos autem nolite
tacere, nolite celare, nolite peccatum excusare. Quoniam propheta
, sic exclamat. Ve mihi quia tacui: et hic ait. Quia tacui inuetera-
, rauerunt ossa mea: dum clamarem tota die. Multi tacent quibus
est loquendum, loquuntur multi quibus est tacendum. Sunt et
O. 2. qui tacent

.. 7. 11
, 02. 1100

Luce. 7.

.. 1100 11

Ibidem,

Psal. 140.

Esa. 6.

Multi loque-
di tacēdis nō
pōt male dis-
pensant.

Esa. 32.

Eccle. 20.

Luc. 7.

Esa. 55.

Esa. 55.

Esa. 55.

Esa. 55.

Iacobi. 3.

Iacobi. 3.

Iacobi. 3.

Iacobi. 3.

Iacobi. 3.

Iacobi. 3.

Iacobi. 3.

Iacobi. 3.

qui tacent ubi tacendum: et qui loquuntur quando loquendū est: Religiosi tacēt ut quibus est tacendum: tacent ex obedientia. De quorum silentio scribitur: Cultus iusticie silentium. Sapiens pro temporis exigentia cum loquitur, tum tacet. Sapiens tacebit usq; ad tempus. Est tempus loquendi: et tempus tacendi. Modestia quedam in verbis semper est laudanda; temeritas omnino loquelæ vituperanda. Semper est tacendum nisi quum sermo tuus uel tibi uel alijs sit utilis. Ociosum enim est omne uerbum quod pullos non refert: de quo ratio reddetur in iudicio. Lingua per pusillum in humano corpore membrū est sed preturgidum; tactabundum; et late miscens exitium si non imperio rationis; et animi freno gubernetur. Sicut ignis usus optimus ac necessarius est si probe, si loco suo adhibeatur: sin quo uolet euagari sinatur, summe noxius et perniciosus: ita lingua quidem hominum plurimam utilitatem mortalibus affert si bene quis utatur, sin male, perniciem extremam. Id opifex nature significauit qui linguā et specie et colore ignis esse uoluerit, neq; aliter uolubilem atq; rotabilem q̄ est flamma. Lingua est ignis et uniuersitas iniquitatis (ut inquit Iacobus), inquitum malum, plena ueneno mortifero, inflammans rotam nauis ciuitatis nostre inflammata a gehenna. Quantum igitur linguæ moderamen adhibendum? Equis frenos immittimus ad cohibendum nobis, nauis modico gubernaculo dirigentes circumferimus: et linguam multo magis indomitam derelinquimus incustoditam. Quantam nos diligentia et curam adhibere decet ubi natura tantam impendit? Duplex enim natura uallum opposuit lingue: duplex septū, dentitum uidelicet et labiorum: ut loquendi temeritas non custodia solum cordis atq; uigilia retardata cohiberetur, sed quibusdam etiam alijs quasi excubijs in ore positis sepiretur, ut discerent homines non ex ore uocem mittere, sed ex pectore: non precipitanter et inconsulto loqui, sed prouide: non temere, sed prudenter: ut non essent loquaces, blaterones, et linguaces, sed modesti, sed prudentes et taciturni. Ast multi tacent qui loquerentur, mali uidelicet et indiligentes pastores atq; parochi: qui quum

qui quum peccatores et malefactores omnes condocerant, increpant, corrigerent, et ad nouæ uitæ formam reducerent: conuenientius in peccatis eorum. Hii sunt quos oportet obinere secundum doctrinam fidelem sermonem, ut exhortentur in doctrina sana contradicentes quæ reuincant: hii sunt quos oportet habere sententiam discernendi inter sanctum et prophanum, mundum et pollutum, docereque ceteros omnia legitima, horum unumquemque, Scriptura monet. Clama, ne cesses, quasi tuba exalta uocem tuam, et annuncia populo meo scelera eorum, Quæ si non annuncias, ueris: sanguinem eorum de manu tua requiram. Sed alibi scriptura. Canes (inquit) muti non ualentes latrare. Canes mutos appellat: curatores animarum contra uitia non latrantes. Canes impleti panibus non latrant: mali pastores saturati rebus obmutescunt. Alij uel per adulationem obtinent, uel blandicias solas efficiunt, de quibus Ecclesiasticus ita scribit. Dives loquutus est et omnes tacuerunt, et uerbum illius usque ad nubes produciunt: pau- per loquutus est, et discit quis est hic. Contemptum papperem inspicunt, et si quid offenderit in deteriorem semper partem rapiunt: in diuitem reuerentissime semper intendunt, in quo gnatonicum illud adimpler. Aut quo. Negat nego. Tacent alij neque peccata confitentur, de quibus quodiam diu præfatum intelligitur. Ve mihi, quia taci. Ve inquit quoniam inueterauerunt omnia ossa mea, defecerunt uirtutes meæ. Ve mihi qui tacui dum clamarem, et clamui dum tacerem: ue mihi qui tacendo peccata confiteri nolui, sed clamorosis esuribus palam et iactanter extuli. Ve qui tacui dum clamarem tota die, qui per totos dies ociosa, inuisola, uana uerba protuli: qui scurrilia, libidinosa, mendacia, blasphemias, et per iurias plena iactuose eluctauit, ut quæ singula peccata committere, nulla confiteri uolui. Quos in hoc humero, quos in hac sorte cum propheta reperimus, qui confessione relicta prouult in omne scelus: quos qui cunctis uiciorum obubulum sceleribusque cooperti, peccata saltem obnoxie tegunt, dissimulant, fucis inumbrant, et coloribus obscurant: quos habitu splendescunt externo, qui sunt in-

Esa. 58.

Ezechi. 3.

Esa. 56.

Eccle. 13.

Esa. 6.

aut V. 1.

Multi forte
apparet quod
intus non sit.

terno sordidi, seculenti, spurcissimi: quot foris apparent agni mites, qui sunt intus lupi rapaces: quot foris speciosi videntur, quot iusti, qui sunt intus pleni hypochrissi, iniquitate pleni et omni purgicia: quot clero uultu foris, intus plus quam caries et putredo: quot uultum prefeferunt angelicum, qui malignum intus portant et demoniacum. Quot denique qui celi pariter et inferni curam abiciunt, qui utramque aleam utriusque casum uel aciei uel dorsi (quod dici solet) utrumque dei simul et dyaboli semper ex aequo negligunt aduentum ut in proverbio est, qui caelos ac inferos, gratiam et uindictam, supplicium et gloriam, qui dei providentiam tanquam fabulas aniles audiendo praeteriunt, et secuti floccipendunt. Proh pudor, proh temeritas hominum, proh negligentia plusquam petuina. Tu ne homo, leuissime quod est certissimum anile prouidus ad dubitas. Crede inquam mihi, crede si quid tibi credis ipsi, crede nihil tam esse certum: seu quod oculis uidetur aut manibus aestretatur, quicquid diuina scriptura nos docet. Docet haec quae diximus, docet haec quae tu dubitare uideris plusquam manifeste. Confiteri poenitentem monet, monet ubique, monet hic per prophetam, qui poenitentiam quam distulerat, confessionem quam contempserat, tandem sui magis memor effectus libenter adimpleuit. Ostendens igitur quomodo qui negligens erat ad purgandum se per confessionem, postea sit inductus, seu coactus poenitere ad eandem, subiungit. **4. Versus.** QVONIAM DIE AGNOCTE grauata est super te manus tua: conuersus sum in eruthra mea, dum configitur, spina. Superiori iam die uobis et propheta demonstravi, quem admodum deus pestem, famem, gladium, diuersi morborum genera, quemadmodum plagas, tormenta, hyemes aduersitatem immittat, et immisiones per angelos aiales facit: ut homines ad poenitentiam prouocet et inducat. Nunc ipse propheta rursum explicare conatur, quemadmodum deus se compulsi ad confessionem, per manum graudo sine flagellum. Manus diuina sapienter homines ad sui noticiam, et peccati confessionem addocet. Manus dei flagellum est eius quo iusta castigantis emendat. Nam afflictio, dat intel-

dar intellectum. Patet id in fratribus Iosephi qui quum essent in angustia positi dixerunt: Merito hæc patimur, quia peccauimus, in fratrem nostrum. Vidit dominus propheta negligentiam quam nimis prosperitas effeterat: iudic. nihil curare peccata quæ commiserat: nihil conscientie stimulum: non damnationis horrorem, aut salutem propriam, et gratuita sed et grani manu reuocauit. Nam ocium et abundantia panis, prosperitas et rerum affluentia sæpius hominem in obliuionem dei, in obliuionem amici pariter atq; sui trahunt: ad omne scelus impellunt. Ponantur ante oculos Israelis filij qui diu comprimebantur a Pharaone duris operibus in Egypto, deum timentes ydola non adorauerunt, aut prophetas occiderunt: uerum cum liberi iam essent et diuites, multa perpetrarunt mala: uiculum conflatilem adorauerunt: Solomon tempore belli et aduersitatis, deum colens pius et bonus habebatur: sed ubi perturbatio desijt et aduersitas, ubi locuples potensq; factus est: dei statim obliuiscitur et præceptorum eius. Deprauatum est cor eius in concubinas, ad ydololatriam conuertitur. Hoc idem patet intuenti præpositum pincernarum Pharaonis, qui carcere detentus cum Iosepho cuius uetidico spiritu se liberandum intellexit: succedensibus prosperis oblitus est interitis suis. Hæc profecto rerum abundantia, hæc prosperitas reddit hominem dei oblitum, amicis ingratum suiq; ipsius nescium: reddit carnalem, uoluptuosum, et mundanis atq; foetidis rebus immersum. Videre est ubi naufragij, pestis, ac flammæ discrimen ingripit: ubi hostes inuadunt et belli seuitia præmit, ubi quoduis periculum aliud instat: qualiter homines ad deum attente confugiunt, qualiter deum inuocant, qualiter eius opem implorant, clamant, clamant, iussu pectore palmas extendunt, diuis alijs alia nota nuncupant, preces, peregrinationes, ieiunia, oblationes, et sacrificia sanctissime promittunt: qui tranquillitatem, sanitatem, prosperitatem subinde nacli uocorum et religionis huius euadunt inmemores, immo clementissimi dei præcepta negligunt. Quibus dominus quod Israeli prius exprobrabit: Deum qui te genuit dereliquisti,

Gene. 42.

propheta
manu dei co-
pulsus ad pen-
itentiam.

prosperitas
hominem facit
inmemorem/
aduersitas
cautum.
Exo. 150.

Ibid. 31.

ubi q; oblit
3. Reg. 11.
Gene. 40.

Deut. 32.

Contra
quod
dicitur
in
psalmo
137
Veni
domine
deus
israhel

Contra
quod
dicitur
in
psalmo
137
Veni
domine
deus
israhel

Seneca

Ludo pile
etiam
comparatur
consequenter

Varus

Contra

dereliquisti, oblitus es domini creatoris tui. Vbi nunc quiesco sunt,
ille pietate lustrationes et supplicationes vestre ubi nunc genuflexio-
nes antiquae ubi sunt orationes solite quae temporibus angustiae fieri
solebant. Quibus ut ante frequens in ore Kyrieleyson, ubi Ciste-
leyson, Kyrieleyson, Domine miserere, ubi libera nos domine, Te
rogamus audi nos. Quis ut ante letanias incipit quis ora pro
nobis acclamat. Sed vos lustrare procedereque supplicando dice-
tis. Atqui vere lustrare recteque procedit, qui de uirtute procedit ad
uirtutem. Frustra pedibus utcumque pergitur, nisi quis iter ad uir-
tutes simul instituat. Incassum lingua uoluitur, nisi per pium af-
fectum cor ori respondeat. Si dei nos obliuiscamur: ille nos obli-
uioni tradet. Si nos eum memoria teneamus, illum per bene-
ficia nostri memorem experiemur. Legem gratitudinis et benefi-
centiae ludo pile Seneca non absurde comparat. Siquidem pile
ludicres quidam pile malitiam apte proiciunt, tandem ludus inter
eos continuatur. Sin alter receptam teneat, aut indecenter uel
non apte iactam reijciat, desinit ludus inter eos. Desinit inquit
instituentis culpa uel reperculientis. Liqueat illud ipsum in mutua
beneficentia, liqueat in gratitudine simul in gratitudine hominum
inter se, liqueat in hominis erga deum in gratitudine. Si fueris erga
deum ingratus qui cuncta tibi donauit, qui cuncta largitur, si ne-
gligens in rependendis ei gratijs: quid mirum si dona gratiarum
intermittat? quid inmeriti si nimis ingratus poenis afficiat, quid
indigne factum si in eternum peccare uolentem, poenis eternis ad-
dicat. Qui deum negligis et eius mandata non attendis, qui le-
gem dei derelinquis et bonitatem eius aspernaris: uis ut ipse inte-
rim tam ingrato beneficiat. Atque opus est ut recte pilem ad de-
um retorqueas, opus est amorem in deum ostendas, opus est af-
fectam gratiae responsurum exhibeas, opus est ut te per gratiarum
actionem, per puram uitam, et integram conscientiam amore dei
non indignum approbes. Sin huiusce consilij contemptor esse peti-
gas, si pergas ut ingratus aduersari deo: ludus iste serua ducet, uen-
tet deus hunc locum in dolorem, beneficia conuerter in supplia et tanquam

et tanquam equissimus iudex per aduersam fortunam reuocabit, quem
 secunda nimis exulit et errare fecit. Et hec dicitur manus dei, ius-
 titie castigatrix manus: de qua propheta pronuntiat. Die ac nocte
 gradatæ erit super te manus tua. Vidit enim deus prophetae ne-
 gligentiam qua peccatum suum, conscientiam suam, sui damna-
 tionem haud æqua lance trutinabat: et flagello trahere cepit in-
 V. utrumque facilitate duci noluit. Hæc autem manus iusticie dei
 multipliciter homines tangit: et ob alias causas aliter coercet.
 Punit hunc ut non superbiat, illum punit ut probeat, hunc ut corri-
 rigat, alium ut condemnet. Tangit peccatorem ut non erigatur
 per spiritum superbie, quemadmodum ibi prænotatur. Egredia est
 manus dei contra me. Contra me grauis afflictio uenit ut non
 erigam in superbiam. Hæc manus tetigit apostolum, quando dixit
 Ne magnitudo reuelationum extollar: me datus est mihi stimulus
 carnis mee, angelus Sathane qui me colaphiset. Hæc manus te-
 rigit Nabachodonosorum, expellens eum e regno suo per septem
 tempora, et ab hominibus ejciens, ut comedens tantisper cū be-
 stiis atq; feris ad sui noticiam deueniret, et regis cæli potentiam
 agnosceret. Tangit hæc manus ut probeat aliquando. Sic se te-
 tigisse Iob exemplar patientie proclamans ait. Misere mini mei mi-
 serentur mei saltem nos amici mei, quia manus domini tetigit me.
 Grauis erat ista manus in Iob qui tantam iacturam animalium
 fecit, quando Sabel boues arantes et asinos pascentes abstulerunt:
 grauis erat quasi ignis e cælo cecidit, et tactas oues puerosq; con-
 sumpsit: grauis quando Chaldei camelos inuaserrunt, et percussis
 gladio pueris tulerunt eos: grauior quando uentus uehemens
 conuulsit quatuor domus angulos et eandem corruens oppressit fi-
 lios ac filias conuulcentes et bibentes uinum in domo fratris pri-
 mogeniti: grauiissima denique quando ipse percussus est ulcere pes-
 simo a planta pedis usq; ad uerticem capitis, ut testa saniem rade-
 ret, absq; solamine sedens in sterquilino. Enimvero sunt hæc om-
 nia nisi tactus quidam manus diuine, quam Iob sic exterritam non
 ignorans ut se probaret, in omnibus hijs non peccauit labijs suis.

Tangit in-

2. Cor. 12.

Ruth. 1.

2. Cor. 12.

Iob. 19.
Expo.

Actu. 13.

Tangit interdum ista manus ne lis quem tangit corrigatur. Sic,
Blymam magum tegigit: ad quem Paulus dicit. Oplene dolo tili,
dyaboli. Ecce manus domini super te et eris cecus usque ad tempus.

Iob. 5.

Ar hic quia mansit incorruptus sicut: Symon Magus, perijt. Nepe
quem tangit: emendat. Hic vulnerat, et medetur: percutit, et
manus eius sanabunt. Hæc manus grauatæ est die ac nocte super

Manus dei
leuis et cadet
grauis.

Dauidem, et in propatulo et occulte grauitæ affluit eum propter
peccatum, ut sanaretur. Leuis est ea manus domini quæ contem
beneficia, successusq; rerum temporalium: sed grauis illa quæ tan
git, quæ percutit: grauis quæ punit, grauis quæ grauitæ affligit.

1. Para. 2. 1.

Gravis est
etio David
proposita.

Hæc grauis manus se contra David extendit, quæ dominus dixit
ei per Gad prophetam. Elige quod uis, aut tribus annis famem,
aut tribus mentibus fugere hostes tuos et gladium eorū non posse
euidere, aut tribus diebus gladium domini, pestem, et mortem
uersari in terra, et angelum domini interficere in uniuersis finibus
Israel. Quæ grauis electio: quæ dura conditio: quæ aspera. Fames,
gladius, pestis. Quamuis harum elegeris: non nili rem grauissi
mam sortieris. Ipse melius esse putauit ut incidere in manus do
mini, et elegit pestilentiam. Cecideruntq; de Israel septuaginta mi
lia uirorū in una die. Verum quid hæc omnia? Quid nili tactus?

2. Rege. ul.

et Iob.
loq. II

tactus inquit tactus hæc omnia manus domini: Certe nihil aliud quæ
tactus iustitiæ dei. Quæ multo magis aggravata est super eum,
quando Nathan propheta dixit ei. Reddeo tibi dominus in qua
druplum eo quæ Vriam percussisti gladio, et uxorem illius acce
pisti tibi uxorem. Sententia nimirum per quæ dura, sed et æqua, la
taq; secundum legem, quæ iubet ut pro furto ouis reddatur qua
druplum.

2. Rege. 12.

Expo.

Ille rapuerat unicam Vriam, et Vriam interfecit. Quam
obrem quatuor ab eo filij rapti sunt: Bersabee primogenitus, Ab
solon, Ammon, et Adonias. Cui Preterea grauior et difficilius est
hæc addita comminatio. Non recedet gladius de domo tua usque
in sempiternum, et fuscitabo super te malum de domo tua, et fra
ter fratrem trucidabit. Quod (ut iam prædiximus) implem
est, et anno superiori latius explicauimus. Qualis etiam illa de
grauatio

Exo. 22.

taq; secundum legem, quæ iubet ut pro furto ouis reddatur qua
druplum. Ille rapuerat unicam Vriam, et Vriam interfecit. Quam
obrem quatuor ab eo filij rapti sunt: Bersabee primogenitus, Ab
solon, Ammon, et Adonias. Cui Preterea grauior et difficilius est
hæc addita comminatio. Non recedet gladius de domo tua usque
in sempiternum, et fuscitabo super te malum de domo tua, et fra
ter fratrem trucidabit. Quod (ut iam prædiximus) implem
est, et anno superiori latius explicauimus. Qualis etiam illa de
grauatio

2. Regū. 12.

Non recedet gladius de domo tua usque
in sempiternum, et fuscitabo super te malum de domo tua, et fra
ter fratrem trucidabit. Quod (ut iam prædiximus) implem
est, et anno superiori latius explicauimus. Qualis etiam illa de
grauatio

an. 11. 11. 11.

grauatio

grauatio qua patrem filij persecutio ferre protrahit. Qui propter
 , hæc tanta mala, propter has multiplices aduersitates ait. Die ac
 , nocte grauata est super me manus tua domine. Qz si peccator a
 peccatis abstinere noluerit aut poenitentiam agere, hac graui ma-
 nu pramonitus; caueat multo grauiorem, caueat illam manum
 quæ mittit in gehennam, formidet hanc terribile uindictam, hanc
 extremam damnationem horreat, quæ multis hic afflictis et per
 afflictionem illam relapsis nolitibus accedit. Talibus afflictio
 X. præfens afflictionem prænunciat æternam. Sic Pharaoni legimus
 et Egyptijs accidisse, qui tuerunt obstinari, neq. moueri poterant
 , ut dei iussu obedirent. Quibus ob id ait dominus. Ertedam ma-
 , num meam et percutiam Egyptum in cunctis mirabilibus meis.
 , Iratus est autem dominus filiis Israel, et eleuauit manum suam
 , super eos ut prosterneret eos in deserto: sed pepercit poenitenti-
 , bus. De manu ista legimus in Daniele propheta, quomodo Bal-
 , thasarum regem Babilonis irreuocabili sententia percussit, quando
 , fecerat grande conuiuium et opulentissimum principibus suis atq.
 , concubinis imperaueratq. temulentus ut afferrentur uasa aurea et
 , argentea quæ Nabuchodonosorus pater eius asportauerat de tem-
 , plo. Sanctificata deiq. ministerio dedicata fuerunt hæc uasa, in
 , quibus nulli fas erat bibere, uel manibus eadem attingere, nisi so-
 , lis templi ministris: At Baltharus tamen tanq. mente captus et
 , patre demerenti, ut abacum suū redderet ornatiorem, et mensam
 , fulius, splendidius, insignius oneraret: præcepit fundi merum et
 , propinari principibus, optimaribus, atq. concubinis suis ex istis
 , sacrosanctis poculis. Ob quod iratus dominus misit manum su-
 , am, et eadem hora apparent fecit digitos quasi manus hominis
 , scribentis contra candelabrū in supericie parietis: Vnde rex con-
 , turbatus est, et uultus eius commutatus. Hæc autem scriptura
 , quæ digesta fuit, Mane: Thecel: Phares. Quæ uerba sapientes
 , omnes ingressi (propositis etiam præmijs ingentibus) legere non
 , potuerunt, nec interpretationem indicare. Vocatus autem Daniel
 , scripturam (inquit) legam tibi rex, et interpretationem ostendam.
 : m33030303

Assistit deus
 Pharaonem et
 Balthasarum
 propter poenit.

Exodi. 3.

Danie. 5.

Mon. in Bal-
 thasarū scri-
 bendo.

Mane nu-

Mane numerus interpretatur: numerauit enim deus regnū tuum et compleuit illud: numerauit dies tuos qui pauci futuri sunt, et breuem finem ipsorum posuit. Thecel appensionem significata. Appensus es etenim in statera, deus appendit opera tua ponderauitq; peccata q̄ grauiā q̄ q̄ horrenda sunt, ut pro qualitate puniat. Phares exponitur diuisio: quia diuisum est regnū tuū et datū Medis atq; Persis: te deus diuidere uult a mūdo regnūq; tuo. Et eadem nocte Cyrus atq; Darius reges Persarū ceperūt Babilonem, occiderunt Balthazarum, et eius bona regnūq; diuiserunt inter se. **En** grauius hic afflictum, grauioribus tamen in futuro pœnis asseruatum. Ecce manum potentem ac terribilem, ecce grauem manum domini. Humiliamini sub manu potenti dei. Qui se humiliat exaltabitur: et qui se exaltat, humiliabitur. Deus superbis resistit, et humilibus dat gratiam. Hunc humiliat et illum exaltat, prout uult. Cui uult miseretur: et quem uult indurat. Vas aliud in honorem: aliud facit in contumeliam. Ideo nolis omnipotens dei manui resistere: nolis gurgiti reniti, contra ue flumen remos agendo certare. Manus enim dei terribilis et tremenda. Calix in manu domini uini meri plenus mixto. Sed nomen Balthasari nobis aliquid relinquit intelligendum. Balthasar absorbens interpretatur, significans peccatorem: contra quem dominus scribit Mane Thecel Phares. Nam dominus numerat omnia peccatoris opera, tam minuta q̄ grandia, uerba simul et cogitationes. Capilli capitis uestri omnes numerati sunt. Caput est intellectus, capilli uero cogitationes eius: quas omnes numerat deus, et numeratas pro meritis usquequaq; castigat. O manum grauem. Nam si tanta tamq̄ angusta cogitationum futura sit examinatio, sicut et ibi scribitur Cogitationes peruersæ seperant a deo: quid de uerbis opinandum? De uerbis etiam ibi scribitur perq̄ terribiliter. De omni uerbo ocioso quod locuti fuerint homines, reddent rationem in die iudicii. Verbum autem illud ociosum habendum iuxta Ieronimum, quod nec audienti nec loquenti prodest. Quod si de uerbis ociosis quæ nemini profunt redditori simus huiusmodi rationem:

quod uult
in hoc loco
monstrat
hunc locum

2. 2. 2.

Interpretatio
nomen Balthasari.

Luce. 12.

Manus scribit
deus in peccato
nostrum.

in hoc loco
monstrat
hunc locum

Math. 12.

rationem: quid de blasphemijs: quid de calumnijs, obloquijs et
 uerbis omnino pernitijs sentiendum: Sicq; uerba tam grauiata sunt:
 quanto plus opera ponderabunt: Numerata uero sunt omnia co-
 ram deo. Ipse uias tuas cōsiderat, et omnes gressus tuos dinume-
 rat. Considerandum quod ait Thecl. Omnia deus appendit in
 statthera, ponderauit in iudicio, omnia puniet ex merito. Atten-
 dendum et Phares. Ipse diuidet bonos a malis in extremo iudicio:
 Tunc exibunt angeli, et separabunt malos de medio iustorum. Iob. 31.
 Ipse statuet oues a dexteris: hedos a sinistris. Dicit bonis Venite Math. 13.
 benedicti: Malis Ite maledicti. Bonis, possidete paratum uobis Math. 25.
 regnum a constitutione mundi: Malis, Ite in ignem æternum qui
 paratus est dyabolo et angelis eius. O terribilem manū et tremen-
 dam: o triste diuortium: o disunctionem grauissimam: An hac
 ulla separatio grauior: an ulla miserabilior, qua disiungimur a
 glorioso cetu chorog; concordie angelorum: qua secernimur abe-
 nedicto sanctorum consortio: exulamus ab æterno celi gaudio:
 qua separamur a te domine deus et a fruitione tui, pœnæq; tradimur
 æternæ: O q̄ formidanda commutatio, q̄ grauis et tormen-
 tosa diuisio: Quare non abs re maiores nostri, sanctissimiq; pa-
 tres multis hoc a deo pœcibus exorant. Domine hic ure, hic
 seca, ut in eternum pareas: sperantes hoc modo sese futurę iusticię
 manum euitare posse. Propheta uero liberandus ab hac manu,
 tangitur altera manu. Manu tangitur continue aduersitatis et
 flagelli pœsentis: ut ad se per pœnitentiam rediens, in iustitia uite
 conquiescat. Tactus autem istiusmodi aduersitate clamar ad do-
 minum. Die ac nocte grauata est super me manus tua. Recte in-
 quit. Grauata est super me manus tua, recte grauatam manum as-
 seuerat. Nam quod graue est: id quod est sub se præmit. Vnde
 grauata manus in aliquem, eundem deprimat: Deprimat elatum,
 erigit et sublimat humilem. Quare de Phariseo dictū est. Humi-
 liabitur: de Publicano uero Exaltabitur. Cur humiliandus ille:
 Nempe qui semet extulit. Cur exaltandus alter: Qz humiliter
 se deiecit. Humiliauit reuera Phariseum, quem reppulit a se
 P peccata con-

2Datus est
pariter leuis
et grauis

Spina cō-
scientiæ.
Augusti.

Grego.

peccata confiteri nolentem, et opera bona fastuose memorantem. Confiteri noluit uitam iniquitatis sue: et ob id humiliatus est pon-
dere manus domini. Publicanus humilians sese confitendoq; pro-
clamans Deus propitius esto mihi peccatori: et leuis atq; fortis
manus domini sentit adiumentum. Leuis erat ut non deprime-
ret, fortis ut alioqui depressum exaltaret. Grauis esse solet ad præ-
mendum arrogantem peccatorem: leuis et fortis ad subleuandum
humilem poenitentem. Grauiata fuit ista manus in Dauidem, in
quem bellis, plagis, et afflictionibus animaduertit: nec animaduertit
solum exterius, aduersitate uidelicet istiusmodi, penuria, peste,
milleq; modis affligens: sed et interno cruciatu stimuloq; conscien-
tiæ ualde perculit: et ita perculit ut uitæ male poneretur, ut sui
memor in seipso reuersus diceret Conuersus sum in erumna mea,
dum configitur spina. Hæc aduersitas, hæc calamitas et miseria,
hæc infelicitas me reduxit ad cognitionem dei mei. Ex hac erum-
na, ex hac aggrauatione diuinæq; manus afflictatione conuersus
sum ad deum, conuersus sum ad dominum, ad medicum animæ
mee. Conuersus sum dum configitur spina. Configitur spina,
quando compuncta est conscientia. Timor futuræ aduersitatis,
memoriæq; susceptæ tribulationis uexat: sed multo magis ratio tre-
mula per conscientiam peccati stimulat. Præcedentis enim pec-
cati sempiterna comes afflictio. Quia superior pars rationis Syn-
derisis ipsa, semper pungitur semper stimulat peccato admisso,
semper obstans obmurmurat in peccatum dum spiritus concus-
piscit aduersus carnem, et caro aduersus spiritum. Et authore Gre-
gorio. Nulla quies exterior potest delectari, quamdiu conscientia,
habet intus unde possit murmurare. Quid prodest simulata san-
ctitas, uel foris exhibita bonitas: si domi malitia regnet, si intus
dominetur iniquitas? Quid prodest haberi uel appellari uirum
bonum atq; sanctum, si cōscientia remordeat: si non opinioni ex-
terne respondeat interna pietas? Quid rursus obest miserum, des-
pectum, et odibilem peccatorem ab hominibus dici uel æstimari:
si te domi consoletur immaculata conscientia? Honores, gloria,
diuitiæ,

ditatē, externa quoque bona nulli mel sine felle tribunt, plus aloes
 q̄ mellis habent. Cupiditas habet dilata augendi, simul amicitia
 tendi, necdū exerceant. Inter hāc etiam quae nunc appetuntur
 maxime, subito sordescunt. Pulchritudo, vires, ualitudo, ceteraq̄
 bona corporis fugiunt et elapſeunt illico. Verū pura, casta, lyn-
 ceraq̄ conscientia nunq̄ moleſtat, ſed perpetim exſphilarat. Sum-
 mum itaq̄ bonum in hoc mundo bona conscientia, ſummum ma-
 Z. lum et grauiſſimum flagellum eſt conscientia contaminata. Qz ſi
 non adhuc intelligas: apertiffime videbis hoc exemplo vulgari.
 Si cuiq̄ fuerit illara foris iniuria, uelut in foro uel platea, ſi uerit
 e ſurgijs agit contumelijs laeſſus: ſtatim ſeſe domum recipit, ut
 e ſibi ſaluti quietiq̄ ſue conſolat. Nam ſua cuiq̄ domus arx eſt. In-
 e tra domus ſuae limites paraſſimum, reſugium et tuſſimum mu-
 nimentum habet uniuuſq̄. Non licet illino (etiam prohibente
 ſure) quēq̄ ſapere, manus iniocet ſibi uocare, diem dicere, uel
 alloquin interturbare. Domuſ enim habet ut in qua reſqueſcat
 et ſecurus mandet. Si pars inferia domus minus tuta fuerit: in
 ſuperiorem aſcendit, ſecedit in penetrale, aſcendit in cenaculum,
 aſcendit in cubiculum ubi ſi poſſas queſcedi non ſit, nuſq̄ quie-
 tus erit. Homo mortalis pro domo, pro munimento conſcientia
 am habet. Quilibet foris accidit, in ipſa pura conqueſcit. Si
 impura fuerit nullū quieſcendi locum inuenit: ſupra, infra, foris,
 intus, undiq̄ conſcientiae ſtimulus obuiat, undiq̄ metus exani-
 mar, erumnae premunt omnes, quocunq̄ ſe uertit, quocunq̄ aſpi-
 nit, tanq̄ furie malefacta ſuccurrunt. Inquietas, triſtis, et moleſta
 domus eius quem conſcientiae remorſus adurit, mens eius inquie-
 tiſſima cui peccatus peccati conſcium cura remorder. Sed peccator
 hanc curam ſe deponere uelle dicit. Quiduis dicat haud ita po-
 terit. Quocunq̄ fugit ſecum ſe trahit, quocunq̄ fugit non ſe de-
 ſerit, quocunq̄ fugit non fugit ſeipſum: ſed nec perinde conſcien-
 tiam quae intus in ipſo eſt. Peccatum enim intus in ipſo homine
 eſt, ſimulq̄ peccati conſcientia: quam non facilius q̄ ipſum ani-
 mum abijciat, non poſſibilius q̄ ſemet exuat niſi peccatum ipſum

ordina
 Antea ſua
 domo ſua eſt

Moleſtat
 etiam ſua
 non ſua eſt
 diſtinctione

Moleſtat
 etiam ſua
 non ſua eſt

semel excludat. Vis autem fugere conscientie stimulos: vis in
 quietudinem mentis et molestationem exire: vis domi vis in ani-
 mo conquietescere: vis grauem domini manum euicare. Ad teip-
 sum contuge, teipsum respice, pectus expende, animum exentila,
 considera dignitatem anime tue: explora conscientiam tuam et
 cogitando, conterendo, confutendoq; peccata, non lascare uolens,
 Confitere laus: et exultaret animus tuus: uita iustus et insons
 existe, quoniam et suauitatem animi possideris. *Q*uod si confessio-
 nem delinqueris peccata edere uolens: mens ipsa repugnat, lan-
 guescit cor, anima tua tremulcit, conscientia laborat, undiq; poena
 subsultat. Quia (sicut Ambrosius asserit) Nulla poena grauior q̃,
 morsus conscientie. Quod et beatus Bernardus sic assumat. Rea,
 conscientia semper est rigida, semper panida: ad sonitum solij, et
 ad quemuis sonitum contrui terretur. Dicit tamet impius, lele-
 solus, et peritax peccator. Miror ut hanc habenda conscientie
 necessitatem et hos conscientie stimulos tanq̃ cunctis inenitabi-
 les, tam frequenter memento. Multa ego ipse peccata commisi, mul-
 ta perpetravi scelera, nec ulli conscientie dolorem sentie sed mag-
 na uoluptate delibutus de peccatis in peccata protupi. De tali-
 bus uero scribitur. Latantur quum male fecerint, et exultant in re-
 bus pessimis. At hi, contra conscientiam insurgere, conscientia,
 ue stimulos uiolenter opprimere possunt: ipsam uero conscientia-
 am, ipsam conscientia remorsum deponere non possunt. Sed et
 hoc certissimum esse prae dico, peccare quemq; et conscientiam eius
 non morden: dyabolicum esse. An o christiana anima, anima
 CHRISTI precioso sanguine redempta: noli sic desicere la-
 CHRISTO, noli te dyabolice seruituti mancipare. Recognosce
 peccata tua, poenitentiam age, purga conscientiam, conseruaq;
 purgatam: ut cum apostolo dicere ualeas. Gloria nostra haec est,
 testimonium conscientie nostrae: Gloria nostra, gloria christiana.
 Quid ergo locundius, quid securius, quid melius aut gloriosius
 bona conscientia. Doleat corpus, te pungat et excruciet, mundus
 trahat et infestet, tentet terreatq; dyabolus: illa nihilominus om-
 nino secura,

Ambro.

Bernardus

periculosum
 sum conscientia
 me / peccata non
 remoueri.

Prone. 2.

ambrosius
 Bernardus

2. Cori. 1.

*Alia moles
sua impura
conscientia.*

nino secunda, illa semper laeta, possidetisq; consolatrix intima. Quid
ediuerso iniucundius, quid molestius, quid peius aut intelicius
impura, rea, contaminataq; conscientia? Sis hilari corde, uultu
sereno, fortuna faueat et conditio foelix arrideat, omnia pro uqto
succedant: at habet conscientia rea suos stimulos, habet remorlum,
habet innumeros animae cruciatus. Huius rei testis hic propheta
noster erit: qui dixit Conuersus sum in erumna mea dum conti-
gitur spina, dum conscientia peccato pungitur, dum conscientia per
peccatum stimulatur. Faretur se peccatorem, et per peccatum (con-
scientia praegrauante) corde transfixum: sed et urgente conscien-
tia de peccato conuersum. Conuersus est. Ast quomodo? Certe
per poenitentiam. Poenitebat eum peccatorum quae commiserat.
Te quoq; peccator peccasse poeniteat. Dic deo Poenitet me do-
mine, dic deo Poenitet me deliquisse, tuamq; maiestatem offen-
disse. Sic conuertere per poenitentiam, sic conuertere per confes-
sionem ad dominum; quia non est uera non est perfecta conuersio,
nisi per confessionem. Non recedit a peccatis aut ad dominum
plene conuertitur, nisi qui ueterem uitam in peccato deferens: no-
uam in sanctitate resumat. Quare si uelis ad dominum conuersus
inueniri: confitere, confitendoq; detestare peccata tua. Audi
dominum dicentem Conuertimini ad me in toto corde uestro. **Expo.**
Audi quod sequitur Scindite corda uestra non uestimenta uestra.
Scindite in confessione: sic cogitata, sic desyderia, sic omnia cordis
occulta proferte: tanq; ipsum cor scissum et propansum omnia ma-
nifestaret. Trita loquela est Ego aperui cor meum tibi. Quid
aliud hoc est q; quod in corde latuit, id omne ~~bonis~~ ostendi: q; q;
integre mentem tibi meam declarauit. Quamobrem scindite corda
uestra deo in confessione, cordis latebras ostendite, uitam in to-
tum uestram aperite, ut cum propheta uere dicere possitis Delis-
cium meum cognitum tibi feci. Sed tibi metuis e magnitudine
peccatorum et absurditate. Noli sic timere quin ex poenitentia
speres ueniam. Non es abominabilior hijs qui per poenitentiam
redierunt in gratiam. Elatus es intumuitq; superbia? Ecce

*pena uenit
semper impes-
tra.*

PSALMVS

Dauidem superbum; qui poenitendo tam acceptus est deo, uirque secundum cor domini uocatus. Homicida fuisti: homicida quidem et ipse fuit: sed id deus poenitenti remisit. Adulter extitisti: Deus eidem relaxauit adulterium. Fuisti latro: Insignem latronem poenitentem deus rettulit in numerum sanctorum. Auaritia te maculauit: Etiam sanctus Matheus olim auarior, factus est unus electissimorum. Luxuria te cōspurcauit: Et Maria Magdalene nobilis olim illa meretrix, poenitendo uirginum consors est effecta. Fuisti persecutor ecclesie dei: Nonne Paulus te plura fecit, et resipuit: Hæreticus fuisti: Num Petrus qui negauit CHRISTVM, poenitendo receptus a CHRISTO est: Quicquid usque perpetrasti mali: solummodo te poenitet, et deus exaudiet, Quicquid quid commisisti sceleris, confitere libenter et miserebitur deus. Fac quod propheta fecit: et impetrabis quod ipse prius impetrauit. Ipse conuersus ad dominum et peccata confessus ait

¶ Versus. DELICTVM MEVM COGNITVM tibi feci, et iniustitiam meam non abscondi. Ecce confessionem ueram, spontaneam, et integram. Et si sint omnia deo cognita, tam uerba, opera, quae cogitata: uult tamen ut habeatur confessio, propter utilitatem eius eximiam. Quia (quod Augustinus asseuerat) Confessio sanat, confessio iustificat, confessio ueniam impetrat. Et ideo propheta dicit Delictum meum cognitum tibi feci. Peccata mea tibi, confessus sum ut a te saner, ut coram te iustificer, ut ueniam a te merear. Et iniustitiam meam non abscondi. Quid hoc est Delictum meum cognitum tibi feci et iniustitiam meam non abscondi, nisi quod dupliciter peccati confessionem insinuet: Vnius, quo quid faciendum omittitur: alterius quo quid non faciendum agitur. Delictum omissionem debiti respicit: Iniustitia spectat ad commissionem prohibiti. Delictum est non declinare a malo, peccatum facere malum. Delictum est quod sit per ignorantiam: Iniustitia uero peccatum quod sciens incurrit. Quantumuis malum agere peius sit: etiam quodcumque bonum omittere malum est. Non solum qui se refrenat a malo, sed etiam qui non facit opera bona damnandus

Augusti.

Quo dicitur
rante delictum et
iniustitia.

Augusti.

, dammandus est. Nam scriptura dicit Omnis arbor quę non facit Math. 3.
 , fructum bonum excidetur, et in ignem mittetur. Hoc est omnis
 homo qui non facit opus bonum: in iudicio separatus a ceteris fide-
 lium, damnationi subiecietur. Simillimam parabolam arboris in frus-
 , et quod diuus Lucas adducit. Ideo iuxta consiliū sapientis Quod Eccle. 9.
 , eunq; potest manus faceret instantet operare. Prius quicquid est
 mali deuotato, deinde tantumdem boni facito. Propheta nanq;
 de bono quod omisit, maloq; commissio perdolens ait Delictum
 meum cognitum tibi feci, et iniustitiam non abscondi. Verum
 quicquid est boni operis in terra non sufficit: nisi diuina clementia
 pariter accedat. Quapropter qui periculum et horrorem peccati
 tantisper audistis: iam deinceps quid de misericordia dei dici pos-
 sit inaudite. Immensa quidem illa est et infinita: gratuita, facilis,
 et parata. Neminem pellit, neminem excludit, neminem auertit:
 sed omnes ad se uenientes accipit, oēs ad se uenientes fouet et am-
 plexatur. Iustos semper uelut in sinu conseruat: resipiscētes pec-
 catores ad se uocat. Nullos unq; peccando sic abiecit, quos non
 poenitendo recepit. Tanta, tam clemens, tam opulenta dei mise-
 ricordia: ut uel flagitiosissimum quemq; perditissimisq; sceleribus
 oppletissimum minime respuat, si tantum facti sui poeniteat. Re-
 sipiscere reuertiq; uolentem, misericorditer omnino suscipit. Qz si
 tantum in penetralibus animi semel dixerit Poenitet me: si tantum
 cogitet neq; labijs exprimat, si tantum mente concipiat neq; lin-
 gua depromat: corde tenus tamen ita poenitentem, sic sua peccata
 confitentem citissime deus exaudiet, et exauditum amplecti solet.
 Nunq; unq; peccatores quos semper ad se uocat repudiabit, qui
 dicit Non ueni uocare iustos: sed peccatores ad poenitentiam:
 nunq; peccatores respuet inter quos in hoc orbe conuersari, con-
 uesciq; uolebat: nunq; alienabit aut auertet eos quorum frequen-
 tissimum quotidianumq; ferme contubernium non est asperna-
 tus. An ullum peccatorem ad se redeuntem horrebit, qui poenis
 tentem latronem non spreuit: qui lacrimantem famosam peccatrix
 cem non reppulit: qui non uilis Chanaanee supplicationem abnuuit?
 Non depræ-

Mla dei im-
 mensa et infli-
 qua. 109

Gaudenti V
 amantiss

non deprehensam in adulterio uel damnauit, uel damnari permisit: qui sedentem in Theloneo respexit, e mensa publicanorum discipulum elegit, et uestigialium exactorem suum fecit apostolum: qui Publicanum insignem poenitentem et contritum iustificauit: qui discipulo perneganti, discipulorum persecutoribus, et ipsis suis crucifixoribus misericordiam non negaram uoluit. O magna dei misericordia: incomprehensa dei clementia. Quae quum neminem repellat aut excludat, sed obuios quosque uel ulnis excipiat et brachijs amplectatur: ad se uenturos inuitat. Vos ergo uenite, festinate, currite. Venite qui laboratis et onerati estis, testinate ut releuimini, currite qui sanitatem cupitis. Venientibus apertum est hostium, aperta porta salutis. Quicquid optabitis in promptu est: quicquid uel malis mederi uel gaudijs accedere potest, aduerit. Quapropter expergiscimini peccatores, et exurgite: dum uocem eius audieritis: Dum uocem eius audieritis, nolite obdurare corda uestra, non indurescat animus uester, sed lique scat, Sicut ara formace mollescunt et ferrum igne, sic anima lentescat amore dei: immo quemadmodum cera flamme, sic cor uestrum deo concedat. Dei optimi, maximi, clementissimi dei misericordia, cordi uestro tanquam cere cuidam emollite, sui sigillum imprimat: nihil in eo rigidum, nihil durum obstat, si quid indomitum, edometur et mitescat. Lachrymae simul emolliunt atque lauant. Quam ob rem liquecite, plorate, plangite, pleneque conterimini. Virtus enim huius contritionis magna est, et semper cum dei misericordia concutit. Vnde et Paulus peccatores omnes ad eam ita reuocat. An (inquit) o peccator diuitias bonitatis dei et patientiae et longanimitatis contemnis? An ignoras quod benignitas dei ad poenitentiam te adducit? Secundum autem duritiam tuam et impoenitentem cor thesaurizas tibi iram in die irae et reuelationis iusti iudicii dei. Quare nolito blandiri tibi, nolito tuis applaudere peccatis: sed alto de corde suspiria mitte, sit cor tuum tanquam cera lique scens, in medio uentris, ueraciter ac integre compungere, compunctus, omnia peccata confitere. Veruntamen non pauci dolent, multi B. lachrymantur, B.

Psal. 94.

Virtus contritionis.

Psal. 27.

lachrymantur; multi plangunt; conterriti; et confiteri cupiunt;
 qui quoniam sacerdos abest; nec est habendi facultas circa beneficia
 cum confessionis obest. Quid his sit agendum? amest in-
 terea desperandum? Absit omnino desperatio; quia non est homini
 capitalior hostis: ipsa pestis: quae trahit in exitum; rapit in bara-
 trum. Necessaria necessaria confessio: secundum ritus ecclesiae si
 queat haberi: sed quia mors in peccata saepe venit; nulli non mia-
 riatur; nemini patet: et per confessionarius requiri non potest; uel
 angustia temporis confessionem morientis impedit; ne quis ta-
 men in hoc, simili ne articulo desperet; immanis diuinæ miseri-
 cordiae mysterium sanctus propheta nobis aperit; quo tantam con-
 tritionis uiracem esse demonstrat: ut quisquis confitendi plenum
 animum habuerit; beneficio remissionis haudquaquam carere possit.
 Nam si uere poenitens quisque fuerit et conuersus neque reciderit; mor-
 ti non traditur aeterna: sed pro qualitate criminum reserabitur in
 peccatum temporalem; ut aliquatenus ita satisfaciatur. An non est
 ergo contritio quae diuinæ misericordiae coniuncta; subministrat ea-
 dem magni ponderis? Haec profecto contritio celestem thesau-
 rum indulgentiarum in se tener; haec remissionem plenam a peccatis
 impetrat; haec est efficacissima medicina morborum celestium phar-
 macum egrotis animabus; et tyrinca saluberrima: haec amaros hu-
 mores a stomacho languentis animae repellit; rejicit et detrudit:
 Haec est purgatio medici maximi; ipsius dei; qua purgat; qua cui-
 rat; atque sanat morbidam et infectam animam: Haec tons est; hoc
 balneum in quo carnalium desideriorum rabies mitigata retarda-
 tur; et superata cessat: Haec candor; hoc celeste lumen quod mor-
 tiferas peccatorum tenebras expellit; et uno statim impetu fugat.
 Nihil hac poenitudine; nihil hac contritione melius; praestantius
 nihil aut optabilius esse potest: nihil deo charius aut homini salu-
 brius. Cor poenitens; cor contritum; cor prostratum et humile;
 cor in doloris anxietatis et eiulatus plenum; diuinæ pietatis est
 incitium; Haec poenitentia ligata soluit; haec contritio clausa res-
 ferat; aduersa mitigat; languida sanat; confusa dilucidat; fracta
 consolidat.

Contritio ab his
 confitendo susci-
 pitur in articulo
 necessitatis si
 uera sit.

21. 22. I
 24. 25. I
 26. 27. I
 28. 29. I
 30. 31. I

Contritio
 definitur.

quidam dicitur
quod dicitur
et dicitur in libro
et dicitur in libro
et dicitur in libro

consolidat, mortua vivificat. Hæc (mihicrede fidelis homo) ani-
mam recreat fatigatam, esurientem reficit, sitientem potu levat,
Aridam irrigat, et (quod maximum est) deo peccatorem recon-
ciliat ad gratum facit. Hæc infinitas habet virtutes, et si minima
quantitate virtute tamen est amplissima, si modo veram contri-
tionis rationem in se habeat: quanta milibet peccatorum molem
ipsa dirigit, inmensa quidem et mirabilia perficit opera. Quid
itaque dulcius? quid iocundius? quid acceptius? istiusmodi opera-
trice: si sibi restituat animam male consciam? Quid melius aut
præstabilius quod deo simillimum reddat? Quid sit quando contrito quis
et compuncto corde seipsum examinat, seipsum explorat, archa-
naque super mentis rimatur ad unguem. Rimatur inquam non quantam
opum congeriem, qualem pecuniarum aerarium, non quantam
possessionem aut quale latitundium habeat, non quod valido sit cor-
pore, quod sit habitu decore vultu ne sereno sed, sed cogitans, et con-
siderans apud se qualis sit animus, an vicis obnoxius, an creato-
rem suum offenderit, quoties et quando peccaverit, cum quibus et
ubi lapsus fuerit, an ullam circumstantiarum aliarum parum probe
respexerit: ut tandem resolutus in lachrymas ingemiscat, ut cor
omnino liquecat, et pectus alta suspiria dicat. Nam (sic legi-
mus in euangelio) Gaudium ingens est in celo super uno pecca-
to peccatorem agnente. Gaudium patri, quando videt e filio dy-
boli suum fieri. Gaudium filio quando cernit sue passionis effectum.
Gaudium spiritui sancto, quum sue gratie perspexerit efficaciam.
Gaudium angelis, ob numeri sui supplementum. Gaudium cun-
ctis bone voluntatis hominibus: qui congaudent sue societatis
incremento. Quis ergo tam perversus, mentis est aut indolis tam
pœnitende, quem non pœnitere possit? quis pœnitentia duci non
vult, animadvertens ad hunc exitum contritionis effectum de-
um, angelos, homines, ecclesiam triumphantem, ecclesiam mili-
tantem, celos, terras, et omnes in eis creaturas immenso gaudio
perfasas. Redi ergo ad cor tuum o christiane, subtiliter teipsum
discute, discute interiorem hominem, explora conscientiam, con-
sidera unde

Luce. 15.
Expo.

Et istud gaudi-
um in contri-
tione peccatoris.

habitu

sydera unde

sydera unde ueneris et quo festines, quomodo uiuas, quid agas, gratia quantum effundas, boni quid amistas, et quid mali facias, quantum quotidie proficias aut deficias, quibus cogitationibus magis inculari queas, quibus affectibus frequentius et quibus a maligno spiritu tentationibus acius urgearis, quomodo deo displicueris: nunc uerbo, nunc corde, nunc opere, quoties et quomodo grauiter offenderis. Vbi uero statum tuum tam interiore quam exteriori ita plene discussis, attractus hac cognitione tui, subleuaberis ad illam dei contemplationem. Per hanc humiliationem ueramque peccati contritionem traheris ad suspiria, ad lamenta, traheris ad internos animi dolores et cruciatus. Quos propheta noster eximius intelligens quantum ualeant apud deum, quantum

C. ipsa humilitas ualeat adiungit. **DIXI CONFITEBOR** 6. Versus.

C. **AD VERSUM ME** iniustitiam meam domino: et tu remisisti, impietatem peccati mei. En prophetam, en ueredicum prophetiae spiritum. O uocem afflatus sibi mystici non ignaram. Verba dulcia, uerba memorabilia, notatu dignissima: consolatione gaudioque plena. O spiritum illum qui loquebatur in hoc propheta, prophetiae spiritum qui docuit talia uerba loqui, et taliter operari. Remisit (inquit ille) deus peccata mea, propterea quod in me penitendo ceperis esse, cum certo confitendi proposito. Nec est subticendum quod non uerbo presentis utatur, sed futuri. Non confiteor ait: sed confitebor. Neque uacat quod dicit Confitebor potius quam fatebor: qui peccata simul omnia deo manifestanda designat. Qui iam dolens et contritus de peccato dicit Confitebor: plane declarat quod uera contritio semper habere debeat annexum confitendi propositum. Quam contritio sit dolor uoluntarie assumptus pro peccatis: cum proposito confitendi, satisfaciendi, nec iterum reidiuandis. Dolorem inquit assumptum non pro iactura pecuniarum, non pro decremento rerum et casibus infaustis: sed pro peccatis. Tale propositum (si necessitatis articulus incedit) habet plenum effectum confessionis. Haec ne magna, nunquid est immensa dei misericordia, quae per hoc solum confitendi propositum quetung

peccata re-

Contritio
definitur.

Augusti.

Conditiones
Vere confes-
sionis.

sub V.

Psal. 11.

Falsa impios-
rum accusatio
in deum.

olivino
ruius

peccata remittit: Nondum peccata sua prodidit, quem deus ta-
men exaudit, confiteri uolentem amplectitur: interiora cordis an-
tropiscit, et pro facto uoluntatem accipit, iuxta quod ab Augusti-
no dicitur. Verum pro opere reputatur. Dixi confitebor (inquit),
Proposui firmiterque statui peccata mea confiteri. Confitebor ad-
uerbum me. Meipsum accusabo non alium, mea ipsius peccata re-
uelabo non aliena, Non te celabo domine quicquid occultum alio-
quin est, quod fraudulentè et clanculum admittit. Non utar am-
bagibus aut subterfugijs, sed synceriter et dilucide cuncta produ-
cam. Sed nec circumstantiarum interea quas ipsius rei deposcit
equabilitas, immemor ero. Cur quid fecerim, quando, cum quo
quomodo ue commiserim, quoties et ubi perpetrarim. Iniustiti-
am meam confitebor non alienam, non iactabo si quid boni fece-
rim, sed aperiam si quid mali perpetrarim, Iniustitiam meam ma-
nifestabo: non deum accusabo, non fatum, non astra, tollere uo-
lens e medio tali prætectu liberum arbitrium: sed nec causabor his
manum morem aut uiuendi consuetudinem, quæ scilicet plerique sic
uiuant tanquam cælum ac inferi nihil aliud essent quam amiles tabule. Non
carnis infirmitatem aut tentationum uehementiam obtendam.
Nullam iniustitiæ mee causam fingo, præter meipsum denique nihil
accuso: Non dyaboli, non carnis, non lubricas mundi titillationes
quâtuuvis hostiles: tamen quibus resistere possem non tanquam au-
thores iniustitiæ mee traduco. Multi quidem (ut propheta dicit)
In circuitu impij ambulant, per circuitum grassantur in accusatio-
nem dei, per ambages et strophas inutiles obrepunt ut creatorem
insimulent, de natura sua falso queruntur, iniustissime faciunt, Fas-
ciunt ut accipiter et aquila solent, quando prædæ suæ diligenter in-
tendunt. Non recto semper uolatu prædam impetunt: sed per uar-
ios aeris tractus, per multiplices flexus inuolant. Accipiter ite-
rum ac tertio hinc inde uolat atque reuolat: donec ad prefixum li-
mitem ueniens recta deuolare queat. Sic flexuras et meandros im-
pij meditantur ut impotentissimi cum omnipotente fraudulentè
agant. Deus inquit fata constituit, et ego fati agor. Stellæ
fecit, et

fecit et nre constellatio rapit, homines creauit et horum societas
 me corruptio. Quorsum haec omnia nisi ut creatorem in creaturis
 suis acculerit? Nonne talis Adamus calumniam primas intulit?
 Mulier (inquit, deo) quam dedisti mihi: forisam me decepit, ipsa Gene. 3.
 mihi dedit et comedi. Et mulier a serpente se deceptam ait. Hic
 impiorum fucus hic dolus est, hac excusatio peccatorum, hij cir-
 cuitus et ambages eorum quibus deuiliatenter accusant. Quas
 tamen enim interest fato ne te dicas an stellis impelli? Stellae autem
 quae sunt caelestia quedam corpora a deo condita arguantur, cum
 quibus conditores accusandum inferunt. Sin apertam impiorum
 crocodolyten, en rationem istam uere sophisticam et fallacem.
 Sic sibi (licet falso) persuadent quod improbiissime uolunt: nemi-
 pe deum mali causam et auctorem esse. Sic apostolum oblique
 pro se citant. Tradidit illos deus in desideria cordis eorum: et
 Esaiam ubi cotaminando dicit: Excecatque populi, aures agrauiat
 et oculos claudit, ne corde intelligant, conuertantur, et faciem eorum
 Subtrahat dei gratia de uere permittente impijs impietatem ac-
 crescere uterque sentit: at hij tanq peccatorum impulsorem intor-
 quant. Tolle tolle cogitationes has Ioanes o christiane, tolle im-
 pias has excusationes, tolle praetextus iniquos, et aperi uelamenta
 conscientiae. Audi prophetam confitentem: prophetae confessio.
 D. nem inire. Confitebor (inquit) aduersum me in iustitiam me-
 am domino. Sequitur. Et tu remisisti impietatem peccati mei.
 Iam deinde cesset illa (quam diximus) infelix excusatio qua syde-
 rum inflexus, qua carnis illecebras, mundi fallacias, dyaboli sug-
 gestiones, quae sui complacentem, considerantem hominum, for-
 mas mulierumque species rerum in causa sibi peccatorum, non se se
 cogitent. Sunt enim prae genitibus inuoluta et figmenta, sunt in-
 quitatis et malitiae uelamina, sunt deformitatum inuoluta. Sin
 ueram et idoneam excusationem habere cupias, ad te reuerte, te
 respice, tua facta plene considera, scelera tua condanna, confitere te
 peccatorem, plorato peccata cum summo proposito singula confi-
 tendi, propitiam diuinamque iustitiam memora, te totum ipsum
 : ibi sumptu

Esa. 6.

Conditiones
 necessitate ne-
 ce penitentis et
 bono confes-
 sionario.

Q

ueraciter,

neraciter accusa. Intereaq; cautior et prudentior esto sicut aliena
 peccata cum tuis simul accuses. Quod non ita facile erit nisi re-
 censendis speciatim circumstantijs circumspectior et moderatior esse
 uelis. Quare caueto ne speciatim descendas ut quid alius fecerit
 ex te deprehendatur. Et quiduis agitur a hominibus saltem ab-
 sine nisi species peccati nequeat aliter aperiri. Tuq; quisquis es
 a confessionibus, fac solerter omnia perficias. Ne sis uerbosus,
 petax, aut inanum questionum nimis abundans. Aurem dili-
 genter adhibe, nec loquuti filium dictionis interrompe: pius, sua-
 uis, clemens et affabilis esto poenitenti. Esto beniuolus admit-
 tendo, prudens interrogando, respondendo: mitis et misericors:
 esto solando sedulus, animando iocundus, consilio pronus, uerbo
 facilis, iudicio modestus, in iniungenda poena parcus, in rebus
 omnibus humanus et propitius. Compatere poenitenti, cum poe-
 nitente condole, tolera poenitentis ignorantias, sustine poeniten-
 tem, supporta poenitentis infirmitates: complora, proq; delictis
 illius comprecare, precare ueniam, et tormenta deprecare. Et hijs
 omnibus rite seduloq; seruatis, apertus hinc confessionarius existit,
 inde confessor idoneus, rectaq; sic inter utrumq; confessio peragi-
 tur. Sacerdotum omnino multa prudentia requiritur, sacerdotum
 imprimis aptitudo necessaria. Opus hijs illiusmodi prudentia
 qua sciunt, considerent, et perpendant in quod officium, ad quam
 dignitatem uocati sint: opus aptitudine qua paratissime quidem
 et conuenientissime quod possunt et debent, semper administrent.
 Sacerdotes legis plorabant inter vestibulum et altare clamantes,
 Parce domine parce populo tuo. Sacerdotes orant pro populo si-
 bi commisso, custodes pro grege suo inuigilant, pastores pascunt
 oues suas, hijs succedentes apostolico gradu clauis regni celorum
 habent et sponsam domini solbria castitate conseruant. O demen-
 danda dignitas et sublimitas uenerenda sacerdotum. Num quid ma-
 ius aut excelsius esse potest? Ipsi iudicant animarum, fieri media-
 torem et sequestrum dei et hominum. Tu sacerdos habes autho-
 ritatem ligandi et soluendi, claudendi et aperendi, saluandi et cons-
 demnandi:

demnandi: tu inter deum et hominem, inter hominem et deum
intercurris in foro conscientie. **Q**uod humiliter ergo quod sancte
utiendum est tibi: quod sollicite requirenda remedia sunt aduersus a-
nimarum morbos, quarum habes curam: Quoniam ut ibi scri-
bitur Sanguis eorum de manu tua requiratur: Procurandum est
tibi ut uel innocentia custodiat uel poenitentia restituat animas
tuorum: procurandum ut ubi peccata commissa sunt, contritio cum
confessione saluet eos. Hæc enim contritio tam est necessaria, ut
præter eius adiumentum nemo peccator saluus esse queat. Gra-
uiter ipse Petrus peccauit dum negaret magistrum: grauiter Pau-
lus dum truculenter inueheret in ecclesiam, dum **C H R I S T I**
sponsam oppugnaret: grauiter Maria Magdalena dum forma sua
cæterisque naturæ pariter et fortunæ donis tam insigniter abuteretur:
Peccauerunt alij propemodum innumeri, præstantes et sancti uiri,
qui solo contritionis huius beneficio salui facti sunt, et iam nunc
B. regnāt in cælis. Hinc est quod propheta subiungit **P R O H A C**
E. **O R A B I T A D T E O M N I S** sanctus, in tempore opportuno.
Pro hac (inquit) orabit omnis sanctus. Pro qua re dicit orato-
ros: Scilicet pro contritione dono uel contritionis: quæ non om-
nibus solum peccatoribus, sed et sanctis atque iustis utilis ac ne-
cessaria fuit. Quis enim horum omnium eximitur, ubi de sese ue-
rissime sic omnes consentitur Omnes sumus peccatores et ege-
mus gratia dei. Gratia uero contritionis ipsa pellucet in orationis
integre sedulitate, gemitundaque meditatione. Tantique ponderis
est oratio, tantæ uirtutis: ut altissimum ipsa locum cum altissimo
possideat. Flectit iudicem, flectit iram iudicem, pacem et gra-
tiam impetrat, consilium in ambiguis, auxilium in periculis sem-
per assequitur. Quid enim assiduis intercessionibus et uotis fla-
grantibus obstitit quominus in dei conspectum euolent? Oratio
apud deum omnia potest, sola uiam affectat, sola parat ingressum:
ipsa uel digni in thronum facit uel indignum excludi, necis et uitæ,
felicitatis et miseriæ potestatem habet. Si tu in cælum bene ui-
uens aspires: ipsa prouenit, et fores aperit. Sin male uita intendi
inimob

Q. 2. cepetit

7. Versus.

Pondus
ofonis.

- capit ad inferos ipsa reuocat et ianuam occludit, nec eo trahi permittit nisi quem in seclis impenitentia retentat. Vt autem orationis vim paulo clarius introspicias, quedam retro gesta consyderes. Orante Iosue steterunt sol et luna, retardati sunt motus caeli, Sol stetit in medio caeli spatio unius diei nec festinauit occumbere, obediens domino uoci hominis. Orauit Helyas homo similis nobis passibilis ut non plueret, et clausum est caelum ut pluias non daret super terram per tres annos et sex menses. Et rursum orauit: ac caelum dedit pluuiam, et terra fructum suum. Idem orans in quadragenario ieiunio perseuerauit. Orans Moyses quadraginta dies et totidem noctes in monte ieiunauit. Oratione uincit hostes et debellans annos, oratione domi milique praeualuit. Oratione deum ipsum superauit et placauit iratum, ne faceret malum quod loquutus fuerat aduersus populum suum. Oranti seruo dominus insit. Mitte me ut irascatur furor meus in eos, quia, populus dure ceruicis est. En quid dominus ipse fateatur, se uidelicet Moysa orationibus esse retentum, quominus id quod uolebat efficeret, quem ut sese missum faciat uelut exorat. O miram uirtutem et maximam orationis impollute, que nunc inuincibilem, quae uincit deum quem totus aliqui mundus uincere non potest. Cum aliorum, cum sacerdotis oratio uincit. Orante pro eis sacer, dote, propitius erit dominus. Oratione Moysa cessauit ignis noxarum murmurantibus iniectus, eius oratione liberatus est populus a serpentibus. Orans Anna Helchane prolem ante sterilis impetrauit, impetrauit. Stuprem electissimum dei sacerdotem, inane, cibo uentrem tali filio meruit implere. Filius orationis Samuel, orationibus suis Israelitas felicitans Phylisteos expugnat. Isaac, deprecatus est dominum pro uxoribus suis eo quod esset sterilis: qui exaudivit eum et dedit conceptum Rebecce. Helyseus orans hospitii sui filium obuiuit, quoniam eundem mortuum oratione suscitauit. Immolanti Zacharie apparuit angelus dicens Exaudita est deprecatio tua. Et Elisabeth atrox uapores tibi filium. Illaque concipiens peperit Iohannem Baptistam, prophetam, et precursorem, domini

domini meritissimū. Eatenus infecundis oratio profuit. Prodest
 et aduersus demonum insidias. Nam Raphael archangelus Tho-
 biam iuniorē monuit ut oraret ne demones in eum potestatem
 haberent. Quod CHRISTVS hortando comprobat. Orate
 ne intreyis in tentationem. Solomon sapientiam suam et poten-
 tiam orationibus adeptus est. Oratione Ionas e ventre ceti libe-
 ratus ad litus turo peruenit. Orando Sulanna turpissimam mor-
 tem euasit. Paulum oratio rapuit in tertium celum. Ceteros apo-
 stolos orantes præsentiali sancti spiritus inflammavit. Orationes
 sanctorum proterunt machinamenta demoniorum. Quod male
 possedit hominem, præsente succlamabat apostolo Bartholomeo
 apostole dei, incendit me orationes tue. Oratio diuam Magda-
 lenam eo leuauit in aerem, ubi est angelicis refocillata cantibus.
 Quid amplius dicam? In tanta rerum copia me premit inopia ser-
 monis, quum non ualeat humanum ingenium uel comprehen-
 dere uel exprimere uirtutes orationis. Sed finem faciam, repente
 dictis adiiciens: nihil non procedere quod sub humili piaq; geri-
 tur oratione, dicente CHRISTO Petite et accipietis. Quicquid
 F. orantes petitis credite quia accipietis. Oratio deum ab ira reuocet,
 F. et ad mansuetudinem inducit. Oratio deo grata, uilis homi-
 nibus, demoniis aduersa, necessaria singulis, omnibus oportuna,
 uitiorum expultrix, grater ad celorum regna prouehit quippe
 contritionis consors indiuidua, qua quisquis uiuit, indiget. Vnde
 propheta dicit. Pro hac orabit ad te omnis sanctus in tempore o-
 portuno. Præsenti uitæ spacium uocat tempus oportunum, et
 poenitentiae congruum: de quo scribitur. Oportet operari dum
 dies est, uenit nox quando nemo potest operari. Post mortē certe
 non erit tempus operandi, non poenitendi, non erit locus post
 mortem contritioni, sed nec tempus orandi. Tunc clamate lice-
 bit, sed non exaudiet dominus. Tunc inuocabunt me et non ex-
 audiam ait. Legitur in Apocalypsi qualiter angelus domini uo-
 lauit per medium celi clamans. Ecce nunc tempus, et post hoc
 tempus non erit amplius. Et in euangelio, quemadmodum uiri

(16001 571)

Q. 3. ginibus

Thobi. 6.

3. Regū. 3.

Ione. 2.

Danic. 13.

Actu. 2.

3. Versus.

Math. 7.

Mar. 11.

Ioānis. 9.

Non omittē
da tempore
operandae.Prouer. 11.
Inbrece du
uilemunt.

Apo. 10.

Math. 23.

Thom. 6.

Isa. 55.

Isa. 55.

Isa. 55.

Isa. 55.

Isa. 55.

Exod. 4.

Exod. 3.

Math. 7.

Mat. 11.

Levit. 4.

Num. 11.

Isa. 55.

Isa. 55.

Isa. 55.

Isa. 55.

Isa. 55.

Isa. 55.

Isa. 55.

Isa. 55.

Isa. 55.

Isa. 55.

in quibus quia tardus ad nuptias adveniens dicit dominus Nescio, nos. Nescit eos quos seo venientes se repellit, quos tunc igno-
 tos excipit. Clamabat ille Domine domine apertis foribus sed non
 in tempore opportuno, et ideo non exaudientur. Propterea scrip-
 tum continet. Querite dominum dum inveniri poterit. Opportu-
 nitatem omnibus est sumopere necessaria, tempus adveniens in omni
 re dominatur. Opportunitas quando contingit, tenet potestatem non
 recta autem quum volens, si negligens. Ideo committit eorum
 imitibus, et quia fronte capillata, post est occasio carum rem tibi
 quam nolces aptam dimittere non. Non dimittere continuum non,
 rem unam tui loci convenientissimam. Quam si iam impru-
 dens omiseris aut negligens praeteris, alibi frustra deperderis.
 Multa tamen faciunt quo animus huc. Opportunitas quum cor non
 ostendit praesentem ostendat, aut videatur, aut una amatur.
 Deleto enim, non nobis, et diutius, mundanis oblectationibus
 obsequiis, et adulationibus impeditur intellectus animae, ne praesen-
 tem praesentem amittat. Admonetur tunc felicitatis, admonetur
 purae, futurae gloriae, neque refertur a mundi deliciis, a mundanis
 deliciis, non movetur ut mutet vitam et conetur. Non
 contentum tam oblitus mundana voluptas et delicta beati-
 tudinis sunt, anima negligentia secula mundi et mundici con-
 cupiscentia advenit. Qui sit nisi quod talibus decepta, tempus adven-
 tatur non existimat. Memorabis istiusmodi mundano,
 molle et delictato tunc futurum iam iudicii causam, quam ille ludens
 praeteritum tam carenon sit tantisper expectada, quae reuera plura
 praesentis et recte numerant. Atqui tantum potest ista delicta
 ram appendo. Mundana voluptas caelestem voluptatem impe-
 dit. Deum legimus a principio plantasse paradysum voluptatis,
 paradysum honestissime vitae, iocunditatisque perpetuae, de quo
 flumen effluit, in quatuor fluitos imco dirigit. Sunt hi quatuor
 spirituales fluitus, ubi anima tanquam balneis amenissimis usque re-
 fectilata conquiescit temperantia, fortitudo, prudentia, et iustitia.
 Diabolus eductus foras ponit aliu paradysum, paradysum si sic appel-
 lare liceat)

Math. 23.

in tunc
in tunc
in tunc

Augusti.

Eccle. 10.

7. Riui
luxuriae.

Formica.

2. V. 3

Adulteriu

Stuprum.

Raptus.

Incestus.

Sacilegi-
um.

Sodomis.

nasit et semper cum libidinis atque epularum incrementis, qui bre-
uiter hanc vitam. Sancti patres in heremo sobrie pudiceque degentes,
vitam habuerunt multo longiorem hijs qui lauticijs urbium bre-
uiter absumunt. Molles atque delicantissimo senescunt citius mor-
iuntur: conuocantes et pariter diutissime uiuunt. Abstinebant an-
tiqui et durissime: inebriantur moderni et cito tumultantur in-
quit Augustinus. Plurimum ex nimia rerum affluentia generatur
hæc gula, que uitæ breuitatem efficit, et ingenerat. Vnde et uerum
est quod Ecclesiasticus ait: Omnis potentatus uita breuis. At hi
etiam corporibus ita nocent, tum animæ etiam periculum incur-
runt: et a deo longissimi sunt, nec moueri possunt, ut appropin-
quent. Quidam luxurie balneas intrant. Fornicationibus, adul-
terijs, stupris, raptu, incestu, sacrilegio, sodomiticoque crimine dis-
fluunt. Fornicatio simplex est, quando liber et solutus tam ha-
bet cum soluta. Solutos intelligo tam a matrimonio quam religionis
et diuini cultus uinculo. Adulterium est cum alter peccatum con-
iugio sit affixus: necdum ubi sunt ambo coniuges. Stuprum est
quando cum uirgine peccatur. Raptus quando masculus aut ce-
mella rapitur, impellit, aut uolenter arctatur in libidinem. Incestus
cum cognati uel affines inter se misceantur impie. Sacrilegium est
cum peccatum alter aut ambo sint religiosi cultuiue diuino de-
putati, uel quando peccatur in sanctuario. Grauius autem est quod
committitur a duobus uinculo religionis obligatis. Cuius So-
domicum est quando contra naturalem ordinem foedissima luxu-
rie rabies exardescit. En pestilentes riuihos execrandi fluminis,
en ipsa balnearia lakodemonis: in quorum apertiore declaratione
non est ad præsens, non est particulatim immorandum, ne dum
grauas et instructas aures admonere studeo, mollioribus officiam.
Eluxuriosis quot horrenda scelera prodeunt: quot infanda sunt
in tenebris et locis abditis: quot adulteri sacra matrimonij uin-
cula dirumpunt: quot uirginum thoros inuadunt: quod impuden-
ter prouert in omne nephas. De luxuria nihil non mali nascitur.
Bella per luxuriam oriuntur, exurgunt lites et discordiæ, inferuntur
iniuriæ:

iniuriæ: Luxuria diuitias exhaurit, gratiæ dona disperdit, naturæ
dotes ac fortunæ corrumpit, corpus efforminat et cõlomit, claudit
cælum, deum ad indignationem prouocat, et animam cõdemnat.
Vindictam huius sceleris (ut cætera præteream) quot instrumenti
ueteris exemplis intelligimus? Nonne tum post diluuium centum
annos prænunciatum, et archam fabrefactam non cessarent ho-
mines eius temporis ab hac impietate: totus ob id mundus præ-
ter uiros quattuor et uxores certaq; futurarum rerum feminaria fuit
aquis obrutus, et cathaclysmo perijt: Vastate sunt quinq; per hoc
indignissimum peccatum nobilissimæ ciuitates, igni sulphureq;
contemptæ, et ad inferos usq; detrusæ: De hoc uitio sic tronitru
paulinum insonat: Manifesta sunt opera carnis, quæ sunt fornicæ-
tio, immundicia, impudicia, luxuria: Qui talia agunt, regnum dei
non consequentur. Magna tamen pars hominum (ue miseris!)
in hijs fluminibus innatant, hijs se balneis oblectant, et istiusmo-
di se crapulis ingurgitant, in hijs uolutabris scedantur ad mortem
H. usq; 1. Multi nauigant in superbia. Ab hoc flumine duodecim hij
H. uelut riuiti deriuantur: Extollentia, Arrogantia, Vana gloria, Ia-
stantia, Ambitio, Hypocrysis, Pertinacia, Ingratitudo, Inobedi-
entia, Curiositas, Contentio, et Præsumptio. Est enim extollentia
qua quis estimatione sua sublimis alijs se præfert, eosdẽ despiciens.
Pater id in superbo Phariseo qui dixit Non sum sicut ceteri ho-
minu, et sicut etiã iste Publicanus, Ieiuno bis in Sabbato, decimas
do omnia quæ possideo. Sed hæc extollentia meritum offuscavit,
et uirtutem operum extinxit: Hanc ideo deprecatur in huiusmodi
modum Ecclesiasticus: Extollentiam oculorum meorum domine ne
dederis mihi. Arrogantia est quando quis sibi temere atq; insol-
enter ea tribuit quæ in se se non sunt. Vana gloria est uoluptas
ostentandi talia quæ reuera non sunt, et de rebus suis impudenter
ac stulte mentendi. Iasantia est inanis, et stulta de se prædicatio,
Vel (authore diuo Thoma) qua se quis extollit supra id quod in se
est. Ambitio est immoderatio honoris cupiditas, per signa quæ-
dam exteriora profilis. Hypocrysis est alienæ personæ simulatio,
qua quis

Gene. 7.

Gene. 19.

Gala. 5.

12. Fluij
superbici.

Extollentia.

Luce. 18.

Eccle. 23.

Arrogantia
Iasantia
Vanagloria

Iasantia.

Ambitio.

Hypocrysis.

qua quis aliud est in re quā uidetur, aut in iudicio hominū se ostendit, Virtutes et sanctitatem simulat et mentitur exterius, quas intus non habet. **Pertinacia** est per quam quis non uult relinquere sed defendit potius errorem suum: nec querit cauta sollicitudine ueritatem, uel quesite et a doctioribus tradite non obedit. **Ingratitudo** est obliuio beneficii cum contemptu, uel quando quis pro bono reddit malum: ut puta quando locus et tempus est agendi gratias et recognoscendi beneficium acceptum, nec rependit. Et est secundum Bernardum hostis gratiae, inimica salutis: quoniam deo nihil ita displicet ut hec ingratitude. **Inobedientia** est qua qui minor est et inferior debitam reuerentiam suo superiori reddere contemnit: neque ei parere uult in licitis et honestis. **Curiositas** est superflua rerum ad se non pertinentium indagatio. Curiosus cupidior ea cognoscendi quae nihil ad se spectant. **Contentio** est acris oratio uel ad confringendum aliena dicta, uel propria confirmandum cum clamore. **Contentiosus** qui litigiose dicta impugnat aliena, uel sua proterue confirmat: abundans suo sensu, sua nimium opinione nitens, et ab alio uinci nolens, ut qui suam solummodo gloriam querit. Cuiusmodi scribens Apostolus ait. Nihil per contentionem neque inanem gloriam agentes: sed in humilitate, superiores sibi inuicem arbitantes. **Præsumptio** est immoderata, siue inordinata spes ac confidentia in rebus agendis: qua nimis ardua, non æquata uiribus, et impossibilia tentantur, qua de iusticia misericordiaeque dei quis temere sperat atque iudicat. **Presumptuosus** qui nimis alta sibi tribuit, et dei iudicium non considerat: sed misericordia præsumit quomodo cuique peccauerit et in peccatis perseuerauerit. **Generatim** **Superbia** est amor inordinatus, affectus siue appetitus propriæ excellentiæ, alios iniuste cupiens superare. Hac inferiorem despici, non fert parem, superiorem odit. Hac initium est omnis mali, ab hac contemptus dei proficiscitur, per hanc a deo fit auersio, conuersio quidem ad creaturas, quando bonum commutabile præfertur incommutabili. Quod cum in omni peccato cernatur: fit ut in omni quoque peccato superbia contingat.

Peccatorum

Peccatorum hoc primū, quo cecidit Angelus summus e caelo, primus homo corruit e Paradyso. Ex hoc peccato nascuntur sex alia capitalia, nascuntur Inuidia, Ira, Accidia, Gula, Luxuria et Auaritia: Nascuntur e superbia detractiones, haereses et scismata: nascuntur rixae, dissensiones, animositates, uerbositates, inquietudines, mendacia, periuria: nascuntur omnia uitia, quae singulatim enumerare prelongum esset, ut non uerissimū non esse possit quod scribitur Inijctum omnis peccati Superbia: qui tenuerit eam replebitur maledictis, peccatis replebitur innumeris. Sed scripturae huic illa uidebitur opponi Radix omnium malorum cupiditas. An utrumque reliquorum peccatorum radix et inijctum esse potest? Potest sane, sed aliud alia ratione. Fac peccatum arboris instar habere. Est enim arbor impia quae in terra maledicta constituitur igne gehennali comburenda. Iam constat arboris ascensorem per radicem in cacumen abire: descendente e cacumine radicem pertere. Ascendenti radix est inijctum, descendenti uero cacumen. Sic Auaritia radix est: superbia cacumen. Superbia feruntur homines supra se, Auaritia longe infra se dericiuntur: Deus os homini sublime dedit, columnam tui iussit et ad superna solum aspirare, non in terrenis rebus immergi: neque sic tamen extolli uoluit quin se mortalem, terrenum, caducum, et fragilem agnosceret. Angelo natura sua caeli ruina patuit per culmen: ad radicem infimam, passus e summo caelo ad imum baratrum: homines e terra nati per radicem euadunt in fastigium, e diuitijs quas auari per fraudem, rapinam, furtum, periurium, blasphemiam, usuram, per fas atque nefas ad se trahunt: contendunt ad honores, sed turpiter ac miserabiliter inde recidunt: recidunt ad Angeli damnati societatem: quotquot sales esse persequuntur. Quanto sit talis ascensus altior: tanto sit ruina damnabilior. Sed ex hoc dilucidum euadit quomodo tum Superbia tum Auaritia totius mali fuerit origo. Est superbia serpentis antiqui caput quod C.H.R. I.H.S. T.V.S. ab inijctio, post eum humillima mater et uirgo contriuit: est ymago dyaboli, infernalis obliuio quae non meminit homo suae infirmitatis: umbra est in qua

Fluuij superbiae.

Eccle. 10.
Expositio.

1. Timo. 6.
Expo.

Inijctum
superbiae
radix
omnium
malorum

Superbia
radix
omnium
malorum

Superbia
radix
omnium
malorum

est in qua dyabolus dominare solet, tenebra qua malum omne te-
 gitur, hæc est arx et munimentum tentatoris, in hac eorum turba di-
 uitia dyaboli seruantur, in hac omnia peccatorum genera cæste-
 diuntur: hæc est uia derelicta quam odit dominus iudic, derelicta
 tur, et abhominatur hominem superbum, Deus superbis resistit,
 Quanta tamen (oh) pars hominum in hoc flumine malignans ab-
 sorbetur! Neque pauciores in cupiditatis et Auaritiæ gurgite (proh I,
 dolor) nantes immerguntur. Auaritia est inordinatus amor ha-
 bendi, uel (ut Bernardus optime definit) Auaritia est quarumlibet
 rerum insatiabilis et inhonesta cupido. Immoderatus appetitus
 res temporales possidendi, nimius affectus retinendi, quo quis
 mori mauult quam cupitis egeret et amittendi dolor, auarum demon-
 strant. Ex hoc quoque flumine septem emanant riuuli. Prima est
 mentis inquietudo, ille inordinatus animæ appetitus qui studium
 uehementius et superuacuum sollicitudinem diuitias et quicquid
 temporale est acquirendi suggerit. Altera Rapina, quæ uolens pre-
 datio est rerum alienarum, solum hoc modo secundum philosophum
 a furto differens: quod hoc fraudolenter et occulte fiat, illa uolenter
 et manifeste. Quo peior est rapina furto, quod occulte quam manifeste
 factum sit tolerabilior. Tertia fallacia, et est dictum uel factum
 cum intentione deceptio sub qua mendacium, iniquum iudicium,
 iniusta accusatio, excusatio falsa seu positi defensio, non recta ad-
 uocatio, simulatio, falsum testimonium, acceptio personarum et
 adulatione continentur, epigrammata et frange qua mentis est astutia
 cum studio fallendi conata, sub qua quidem uisum, dolus,
 carnis prudentiam, et symoniam numerabis. Quartum perurium
 est ueritatis abnegatio fraudolenta cum diuine attestantis ac-
 ceptione. Quintum sacrilegium, quod est rei sacre uel loco sacro
 iniusta ablatio. Sextum est furtum rei alienæ defuncto inuito do-
 mino. Septimum proditio, qua quis amico suo, suo domino, regi
 uel magistratus sit rebellis, et infideliæ nullam integre fidem ob-
 seruans ob avaritiam uel aliam causam iniustam. Radix omnium
 malorum hæc avaritia. Quid balatum induit ut Balachum,
 edoceret

Auaritia
 quid sit

1. Timotheo
 6. 10.

7. Riuli
 auaritiæ.
 Mentis in-
 quietudo.
 Rapina.

Fallacia.

Perurium.

Sacrilegi.

Furtum.

Proditio.

1. Timo. 6.

Nume. 23.

sup. in fio

edoceret artem fallendi filios Israel. Nunquid Auaritia? Quid aliud Iudam CHRIS TO proditorum effecit quam amor pecuniarum? Quid Iudeos impediuit quominus CHRIS TO crederent? Nonne timor amittendi diuitias male questas, et honores depouendi? Auaritia transilire facit omnia mandata dei. Amori dei preterit facit amorem auri, argenti, ceterarumque diuitiarum. Quod uerum pugnabit quod ait apostolus. Auaritia est ydolorum seruitus: quia per hanc de seruo dei fit seruus pecuniarum. Nomen dei non inuicem impeditur sumi facit, sed et in periculum pellicit. Festiuitates et dominicas seu Sabbata diolari cogit: dum non ab equitatis ab de loco in locum, de uico in vicum, de ciuitate in ciuitatem abeundo magis abstinetur quam profestis diebus si quid lucri speretur: timore tanto prouius et audius excurrat ad emendum ac uendendum, ad omne genus commutationis quod dicitur festus extiterit. Ad pauperum parentum contemptum impellit. Ad lites, iurgia, contumelias, ad bella sepius et homicidia protrudit. Ad luxuriam trahit, quam dissipatio sequitur. Sic filius prodigus primo portum nem exhorset a patre, qua periret inter meretrices. Trahit ad furum, rapinam, sacrilegium. Impellit in falsum testimonium, in scandalum, in omne probum. Proximi domum, possessionem, eragrum concupiscere facit, ut ab hijs quoad ualeat eundem expellat. Concupiscere facit uxorem proximi, Ancillam, aut filiam, et nequit ad se trahere. Sic Bethsabeam David appetiuit, et ut abuti possit Mariam interfecit. Diuitias ita querit. Auarus et per acquisitionem erumpit in libidinem. Neque mandata solum transgreditur. Auarus: sed et in sex reliqua capitalia facillime corruit. Auari- tas urget in rapinam, sicut in diuite epulone patet. Erat diues et in doebatur purpura et bysso, eo quotidie epulabatur splendide. Compellit in superbiam, ut in hoc eodem purpurato liquido constaret, et Ecclesiasticus subscribit. Domus (inquiens) quae nimis est locuples ad nihilabitur superbia. Pellicit in luxuriam, eodem Ecclesiasticus teste. Collegisti quasi auricalcum aurum, et ut plumbum complesti argentum: et inclinasti femora tua mulieribus.

R Prouocat

- Gene. 13. Pronocet ad iram in inuidiam inicit ut illo comprobatur exem-
plo. Facta est prima pastores Abraham et Lothi (erat enim eo-
rum substantia multa) et nequibant habitare simili. Et illuc au-
thoritate Viri qui festinam dicant et inuident alijs: ignoratque egestas
superueniret. In acediam eleuat, ut illinc intelligimus. Familis
fuit Moab ab adolescentia sua, et nequieuit in seculis suis. Aua-
rus iste tot uicijs et turpitudinibus cooperatus dyabolus q̄similis
mus est qui suum patitur in seculum, et anhelitus habet male
olentem. Sordet et foet quicquid facit anima: et quo plus pos-
sident eo fit semper audior. Intestabilis et infamialis est omnis aua-
rus, crudelis erga suos, ferus et immanis in omnes: non ab similibus
autem praedantibus et rapacibus, quos ostendit Aristoteles soli-
tariam habitationem habere, ne societatem ferat. Talem me-
la collam, bilem et impotentiam habet Avarus, confosum non
partu generis: excludit: neque Abrahamus ob rem pauperum
Gene. 13. Lothum sustinere potuit, ne potum patris, uti scribitur. Quo-
niam et substantia eorum multa non poterant habitare, com-
miserunt. Aua-ille praedantes nigros ungues habere quibus om-
nia utantur et diripiunt, et pullos ubi primum uolare sciunt, a se re-
pellunt. Sic et Auarus nigredine deformitate peccatorum infecti,
rapant in omnes fide omnia, domesticos etiam suos atque proxi-
mos excludunt, neque filios admittunt ut in arcibus suis omnia
claudant, rabe cupidinis acti pauperum uix aspectum ferre pos-
sunt. Sed hijs sic intermperatur. Esaias. Ve uobis qui coniungitis
Esai. 5. denarios ad domum, et agrum, agro copulatis. In hanc maledi-
3. Reg. 21. ctionem inuicem illi transiit Achab qui ut uineam Naboth suam
faceret, sanguinem eius fudit. Verum condignas ipse penas de-
dit: qui super pro bello contra Ramoth Galaad uulneratus ad mor-
tem in sepulchrum delatus est: ubi dum mulieres lauebant uir-
4. Reg. 9. tus et habebant, lingebant cines sanguinis eius. Etiam Ioram fi-
lius eius quem Hieru occidit propter quod cines sanguinis eius
Eccl. 4. 7. Sic inuidia inuidiam infundit, et iniquitas iniquitatem. Sic autem ma-
nifeste uis

nifesti & uideris ut nonnulli se gub. multa luxuria tanq̃ balneo quoda-
 dam inuoluantur; alij superbia sumitis, et ob auaritiā q̃ plurimi
 sudorem et sanguinem exudant. Qui quidē omnes non appropia-
 mant ad deum: sed elongati pereunt. Nec ullus hominū est qui
 in hijs peccatorum fluminibus innatat, quem liberare poterit nisi
 solus deus: neq̃ liberare solet nisi qui innatare desinent; nisi pesti-
 lentem pitam amittant et hæc peccata deponant. Fugiant itaq̃
 peccatores laborantes in diluuiō aquarum multarum ad ydola sua,
 ad demones suos, ad uires suas, quibus affidunt: ad epulas qui-
 bus inestantur, ad diuitias quibus usq̃ gloriantur: fugiant ad de-
 sensum peccatorum, ad contemptum, ad excusationem, ut des-
 inunt a spe conuant, inanes quam tam inique concipiunt. Quia
 non remissionem peccatorum subindeq̃ salutem aternam obine-
 bunt, nisi quos integre poenitere uolet. Refugiant autem ueri poe-
 nitentes ad deum, ut ab eo condonationem peccatorum omnium,
 consolationem, salutem, et gloriam certissime recipiant: refugiant
 cum propheta qui sedulo supplicat. Saluum me fac domine quo-
 niam intrauerunt aquę usq̃ ad animam meam. Aquę tentationū,
 peccatorū impetus inuaserūt me; intrauerūt usq̃ ad animā meam:
 quam suis inundationibus obruerent, nisi tu me deus adiuuares et
 saluum faceres. Multi mortui sunt in aquis quia amare facte
 sunt. Mortui sūt hic in aquis peccatorū, terribilius morituri post-
 modum in aquis inferorum. Sed tu meum (inquit propheta)
 refugium es domine quatenus ab hijs uirisc̃ aquis reuigem, ut
 K. ab hijs periculis euadam. T. V. E. S. R. E. F. U. G. I. V. M. M. E. V. M.
 K. a tribulatione quę circūdedit me: exaltatio mea, erue me a circū-
 dantibus me. Me circūdant et contribulant hi; quatuor flus-
 etus, hæc flumina quę diximus. Hæc ad modum aquarum mul-
 tarum inundant, hæc ripas effringūt, hæc passim influunt, irru-
 punt et deuastant, hæc harenas et lapides trahunt, arbores atq̃
 cedes euertunt, secum omnia rapiunt. Rapiunt hæc non tam in-
 uitos, q̃ uultro uenientes ad se pellicunt. Stauitate dulcedineq̃
 sua rapiunt et demergunt omnes in nauigantes, circūdant homi-
 nes et

.x. neol. a

ayq̃ eubdix
q̃ bōneq̃ lūd

Phil. 1.

Phil. 1.

T. 1.

Phil. 1.

Psal. 68.

Apoca. 8.

auilgō V

9. Versus.

Nam 1. 1. 1.

1. 1. 1. 1. 1.

Psal. 1. 1.

1. 1. 1.

R. 2. mines et

mines et oppressos deuorant. Quotus enim quisque non uel amor
se nimio diuitias habendi, uel ad honores et dignitates euadendi,
uel ad corporis uoluptates et oris lautitias attingendi detinetur, et
ingurgitatus opprimitur? Ast amor iste prouariem ad avaritiam
uergit, nihil autem iniquius quam amare prouariem. Amor bonorum,
atque dignitatum scandit in superbiam. Amor uoluptatum ac de
lectarum ingulam et luxuriam recidit. Ex mundi istius parady
sum, paradyllum dyabolicum, ex quanton flumina paradyli dya
bolici. Nam omne quod est in mundo aut est concupiscentia car
nis, aut concupiscentia oculorum, aut superbia uite. Ex hic man
dus huius uicij superflue recte potest dyabolus paradylus appel
lari: quoniam faciem ostendit perfecte uoluptatis et paradyli, sed
fallit credulos et spe uana producit: Apparentia sola est, non est
ueritas: nec tanta permaentia in uoluptate quam promittit. At
inescat homines ad tempus, quos basatro preparas eterno. Vir
tamen insensitque hunc mundum pro paradyso reputat, nec pre
ter hunc alium expectat, nullam huic uoluptati comparandam exi
stimat, solum hoc seculum, solum hoc gaudiump, solum hoc celum,
apud se ponderat, nihil de futuro cogitans, nihil animam curans,
post hanc uitam nullam esse iudicat. Cui si iam facultas data fo
ret in celum abeundi, presentem uitam preterligeret, huius uite
commoditati celestem posthaberet. O stolide, stolide, oh quare
dementia cepit? Namque huius gaudia mundi gaudia sunt, adu
uana, et momentanea illius uera, perfecta, eternaque habentur.
Momentaneum est quod delectat, eternum quod cruciat, cruciat? X
hic, cruciat tibi, undique cruciat. Cruciatu hic uoluptati miscetur. X
cruciatu tibi solus totos peccatores inuoluet. Sed dicet hic pec
cator sola se uoluptate fuit. Te nunc appello peccator, te adiuro
ut uera mihi respondeas. Refer mihi, quam uoluptatem unquam ce
petis impermixtam, Dico gulose, quam tua tibi iocunditatem ad
ferat ingluuies. Videor audire respondentem id quod res habet.
Dolet mihi caput, laborat pectus, uenter intumescit, torquentur
uiscera, epare bullit, torquuntur, iecur absumitur, corpus omne per
turbatur.

1. Ioan. 2.
Mundus opus
doli paradyli.

1. 1. 1. 1. 1.

2. 1. 1. 1. 1.

Vergilius.

Grego V. e

Quid mali
uoluptas est
ficta.

turbatur. Atq; hæc facit intemperantia per quam stat ut cibis male concoquatur. Et imminuta concoctio peruertit ordinem sarruratis, imminuta concoctio spiritum inficit, scđum eructat, totū hominem corrumpit. Hæc est uoluptas quæ provenit ex gula, Similem habent cætera uitia uoluptatem. Veruntamen dyabolus astu facit cum hominib; ut tum se beatos existiment quando pereunt. Stultus (ut inquit sapiens) ea quæ sibi noxia sunt cupit. Sed propheta spiritu perpēdens statum rerum humanarum, pericula; prædictorum fluminum animaduertens, q̄ sint rapida, q̄ impetuoſa, q̄ terribilia, q̄ occulte immo blande nocentia, tereq; mundum ab hijs absorptum et absorbendum, seq; cum turba peritūrum, clamat ad dominum. Erue me a circumdantibus me, Saluum me fac domine quoniam intrauerunt aquæ usq; ad animam meam, Libera me de aquis multis. Libera me de hijs aquis quæ intrant animam, de aquis temptationum, illecebrarum mundanarum et uoluptatum carnalium: quib; undiq; perturbatur et expugnatur iste mundus. Sic me circumdant hæc flumina ut admodum mihi timeam: sic mundum circumueunt ut uix ulli parcere uelle q̄dam. Tam rabiosa tamq; uoracia sunt ut uniuersum superfluendo mundum obruant, ut ita limites suos exeat, ne quis periculum euitare queat. Et quod queso remedium est? quid obſiciemus illis? qualiter obſtabimus? quis liberare nos potest ab aquis istis? ab elationibus maris, ab huius oceani fluctibus, a uoluptatum et temptationum inundationibus? Quis erit refugium nobis ut a peccatis liberemur? quis potest remittere peccata? quis, quis nisi solus deus? Non est homo qui nos adiuet, non est locus qui defendat. Hic nulla securitas est, nulla quies, nulla rerum firmitas: hic omnia uicissitudini subiacent, hic erumnosa uita corruptelis atq; uitijs oppressa refugij nihil inuenit, nisi quoad in solo deo consistit. Quapropter ait. Tu es refugium meum a tribulatione quæ circumdedit me. Sic et Petrus quando caput mer-
L. gi clamans ad dominum liberatus est. Petra Petro refugium est.
L. CHRISTVS christianq; Petra refugium hereticis (inquit

Proue. 1.

Psal. 31.
Psal. 68.
Expo.
Psal. 143.Luce. 5.
Eode querē
de refugium.Psal. 103.
Expo.

R. 3. propheta)

propheta) CHRISTVS refugium peccatoribus est. Vbi namq[ue]
 refugium, ubi solacium erit in procellis, in meta, nisi sub petra?
 Petra autem erat CHRISTVS. Hæc petra fundamentum est
 virtutis, fundamentum fidei, fundamentum ecclesie, fundamen-
 tum vestre salutis CHRISTVS deus. Fundamentum autem,
 aliud nemo potest ponere præter id quod positum est, quod est,
 CHRISTVS IESVS. Hæc est petra ad quam necesse est,
 confugere, hoc refugium omnium qui saluari cupiunt. Si petra
 fuerit in terra refugium est herinaceis, in edificio munimentum
 hominibus, in mari quibusdam aubus atq[ue] piscibus propugna-
 culum. Vtilis ubiq[ue] petra, utilis in montibus, utilis in littoribus,
 utilis in undis, utilis in terra. Roborat, consolidat, protegit et
 exornat. Protegit ab hostibus, a procellis, a malis omnibus pro-
 tegit ingruentibus. In omni loco proprium petre est defendere,
 tueri, seruire. Sit ergo petra refugium nostrum, sit CHRISTVS
 nostra tutela. Tuteletis ille deus omnium, ille lapis angularis
 utrosq[ue] parietes adunatis, gentiles et iudeos in unum populum
 christianum coagmetans: ille creator noster, ille redemptor et ser-
 uator noster, ille præsidium, deus, et solacium nostrum et spes ho-
 stra, delectatio nostra, ille salus, ille nobis omnia. Illa petra refu-
 gium herinaceis. Super subq[ue] terram sit ille refugium, sit tamq[ue]
 prosperis q[uam] aduersis rebus, sit intus, foris, domi, militia, sit ubiq[ue]
 sit sanis et infirmis, sit terra factatis et alto, uexatis ab hominibus,
 tentatis a demonibus, sit refugium omnibus. Quamobrem sup-
 plices omnes, cum propheta conclamemus ad eum. Tu es refugiu[m]
 meum, tu es adiutor in tentatione, consolator in aduersitate,
 protector in necessitate, liberator in omni tribulatione que cir-
 cundabit me. Circundatus sum ab inimicis capitalibus, a dyabolo
 circumfusus et eius iniquissimo satellegio. Sed tu domine iu-
 tans, tu me communis ab hostibus, armis, a machinis bellicis que
 me circumseptum et circumdatus infidebant. Si tua me gratia
 deficiat peris funditus, et minus nihilo sum. Concedi uirtutem,
 sed sine te nihil possum conari. Semper dyabolus obstitit, eam
 uim et ar-

Pri. ad Co-
rinth. 3.

1. Thimo. 2.

1. Thimo. 2.
1. Thimo. 2.
1. Thimo. 2.
1. Thimo. 2.

Vergilius.

1. Luc. 1.
1. Luc. 1.
1. Luc. 1.1. Luc. 1.
1. Luc. 1.
1. Luc. 1.

nim et artem adhibet, quam nisi rarissimus quisque deuiter. Fit in
 me quod in Israelitis accidit. Illos Egiptum exētes Pharaō pre-
 pedidit: metūtia fugientem uolentia dyaboli retrahit. Quanto
 magis propere, tanto magis instat ille. Quāto magis ab Egipto
 memet explicare uelim: et fugam moliri, tanto fortius et uehe-
 mentius sine dyaboli circumdat exercitus, expugnant aduerarii.
 Nunq̄ cessant hostiles copiae, nunq̄ quiescit hostis ipse antiquus:
 sed quo nos studiosius ipsectamus effugium, eo uolentius in-
 quitur, molestat in festinus, et perniciosus exagitat uersutissimus ille
 insidiator. Tot nos affectuum motibus implicat, tot inuolucris
 M expugnat ut aliquando fissos reddat, ut hac arte superet, ut saltem
 M tedio uincat, et in desperationem inijciat. De talibus insidijs in ip-
 mihi, de talium inimicorum multitudine uarietateq; talem pro-
 pheta querelam instituit. Domine quid multiplicati sunt qui tri-
 bulant me: multi insurgunt aduersum me. Multi dicunt animas
 meas, non est salus ipsi in deo eius. Sed hoc dicentium uanitatem
 confutans et securis diuina bonitatis adiungit. Tu autem domi-
 ne susceptor meus es, gloria mea et exaltans caput meum. Ecce
 quomodo deum non susceptorem sibi solum, non solum poenitentis
 refugium: sed gaudium etiam, exultationem, et gloriam affirmat.
 Quia non tantū affliguntur poenitentes onere poenitentiae, quan-
 tum ueni solapinis accipiunt et spe retributionis aeternae. Dolent,
 sed una gaudent: plorant, sed et rident: lugent, sed insimul exul-
 sant. Deploant capitalia, lugent omnia peccata, rursum gau-
 dent eximio dono poenitentiae: plangunt amissam gratiam qui le-
 tantur ob eandem reuoluntam frigidum horrore damnationis, ac
 hilarascunt. Illico fiducia remissionis et salutis aeternae. Lachryma-
 tur oculus corporis, sed oculus animae ridet: corpus undiq; mo-
 lestatur, sed animus ipselatur: partes corporis ingemiscunt, sed
 plaudunt partes animae: sensus aggrauantur, dum tanta uoluntas
 ultro triumphat, suspirat pectus, cor autem intus exultat: tristatur
 affectus sed intellectus usq; tripudiat in deo salutari suo. Plan-
 gunt peccata quae commiserunt, gratiam quam effuderunt, dam-
 nationem

Ibidem dyaboli.
 boll.

Idem.

10 uoluntatem
 uoluntatem
 Psal. 3.
 .611

Ibidem.

Non est meo
 rei poenitentis
 sine gaudio.

.611
 .611

nationem plangunt quam incurrunt: gratia gaudent quam acquirunt, remissione gaudent quam per poenitentiam obtinent, conuersione gaudent qua deo appropinquant, qua deum sibi incorporant, qua deum plene possident. O gaudium istud innum, o quod celestis exultatio. Nemo scit huius gaudij, vel portionem minimam explicare, nemo capit preter solum deum et ipsam met poenitentem. Quale quod gaudium est reuelationes istas habere, uisiones habere suauissimas, melleas anctiones. Quanti est corpore manente in terris ut spiritus in celo sit, corpore summi hic officium peragente, mens ipsa deo societur, uelut cum Paulo rapta et sui tanquam ignara sibi uideatur ineffabilis. Multa uidens (inquit Bernardus) cruces nostras: sed non uidet unctiones nostras. Nullus etiam si facundissimus poterit hoc internum exprimere gaudium uere poenitentium, et celestia contemplantium. Quotcumque precepti dolores, succedentibus hisce gaudijs abunde compendantur. Quis quid est mundani gaudij, quicquid uoluptatis humane, sequacem et comitem indiuiduam habet omnino molestiam. Cura precedit et dolor sequitur, quae media relinquitur perpusilla uoluptas, molestijs undique suffocatur. Ceterum uita poenitentis quantumuis iniunctio difficillima, tamen exilis habet scilicet et summo opere delectabiles, sit progressu iocundissima. Pape quanta quod mira suauitas inde nascitur dum sempiternum gaudium attente memoria retinetur. Hec uita poenitentialis horto comparanda, rosis, uicinijs, alijs floribus, pomis atque nucibus ubique plenissimo. Sed dices eam uilem, duram, spinis obsitam tibi uideri. Esto. Quis tamen intus nisi dulcissimam consolationem plenam est expertus. Hortus tam olitorius et ferax quam uoluptatis quantumlibet amoenissimus fors seipitur spinis, carduis, urticis, et paliuris inhorrescit: et mirandum si poenitentia quae contemplantibus est dulcissima, mundanis hominibus peccatoribusque corruptis uideatur insuauis. De his qui istiusmodi bene sapit poenitentia dixit I HESVS in euangelio Beati qui lugent quoniam ipsi consolabuntur. Beatitudo, gaudium,

Bernar.

Unctiones et
interne suauitatis
poenitentiae.

ambrosii

Non est non
et beatitudo
ante beatitudinem.

Math. 5.
Expo.

gaudium, sicut luctus dolorem includit, ut cum luctu poenitentia
 uali semper gaudia coniungant non addubites. Neque simpliciter lu-
 gentes beatos intelligit: sed quasi aliorum, cum sua peccata defen-
 ses. Nam incommoda lugere secularia: prohibentur quum Pau-
 lus admonet. Quae secundum deum est tristitia, poenitentiam in-
 salutem stabilem operatur: seculi autem tristitia mortem opera-
 tur. Verum tristitia magis istam animi perturbationem indicat.
 Unde non tristes, sed lugentes beatos appellat. Nempe lugere
 est ualde, continue, et ex animo flere. Quemadmodum cognatos
 lugemus amissos, familiares, et amicos, lugubribus induci uesti-
 mentis. Et an hac ipsa anima nobis aliquis erit: charior aut ma-
 ior amicus? Lugeamus in hac mortem animae, letale unius eius
 defleamus. Meminerimus: neminem magis esse mortuum quam qui
 peccauerit. Ninivitas imitemur quidam autem essent concioni Ione
 clamantis: et denunciantis: excensionem ciuitatis propter peccata
 14 fœderaq; ciuium. Adhuc (inquit) quadraginta dies et ninive
 subuertetur: non duro corde dissipdebant eam, sed fidem dictis
 habentes, omne genus uoluptatis abdicabant omnes: Corpus
 fletu, uigilia, Ieiunio macerabant usq; ad unum cilicio, oriere, ta-
 coq; tecti, et sparsis crinibus pectora tundentes clamabant ad do-
 minum. Neq; populus tantum sed et pecora et iumenta, equi,
 muli, canes, et catuli pabulo abstinebant. Sed qua gratia per-
 hibentur hæc fecisse? Sæpe uidemus mortuis iam diuitibus non
 liberos solum, consanguineos et affines, non solum seruos et an-
 cillas opplorare pullatos: sed etiam equos in amictu nigro fune-
 ribus ornari. Sic homines et iumenta sequuntur funus elatum
 ad sepulchrum, ut: magnitudo doloris ostenderetur: et obuij quicq;
 prouocentur ad condolendum. Nunquid simile uidere est in Ni-
 nivitis, qui deum propitium habituri prædicauerunt ieiunium, uesti-
 titi sacco a maiore ad minorem usq; ad ipsam regem, qui surgens
 de folio uestimentum abiecit, indutusq; sacco sedit in cinere, nec
 sinebantur pecora gustare quicq;, ut alioquin indisciplinabilia, sal-
 tem hac fame præsentem iram dei perentiscerent, et tanq; una cum
 hominibus

Luctus du-
plex.

2. ad Co. 7.

.mobidi

Lugere qd. fl.

.mobidi

.omo. in

Ione, 3.

.mobidi

hominibus misericordiam imploramus. Quid igitur ibi dicimus
 quid actum? quid inelamatum? qualiter in euangelio dei sententia
 declinata? nunquid illo iunio? nunquid latro? cinere? Non certe.
 Qualiter ergo? Certe per peccata nostra, per anteacta uita cons
 uersionem et mutationem. Unde liquet. Ex his propheta uer
 bis. Vidit opera eorum. Opera? Qualia? An paruatum uictus?
 an cultus asperitatem? aut similem abstinentiam? Nil horum ni
 hil horum diuinam iram auertit: sed tunc tanquam minutione prae
 gressus, quod est summum agglomerat. Quoniam conuersi sunt,
 de uia sua mala misertus est eis dominus, et non induxit malum,
 super eos. Cernis modo non ieiunium eripuisse Nininitas ab im
 minenti periculo, sed fugam peccatorum. Cernis male uita mu
 tationem deum peccatum et beneuolum barbaris effectisse. Nec
 hoc dico quo ieiunium damnum aut uituperem, sed ut cum ceteris
 pijs operibus ieiunium honorans amplitem. Honor autem N.
 iunij non tam est cibum abstinentia, quam peccatorum fuga. N.
 ieiunias. Ieiunare respondes. Probo quibus temperanter uita
 corpusque reprimas: sed non est id satis nisi ceterae uirtutes acce
 dant. Non per se ieiunium istud ualeat, sed quod alia simul opera
 manifestant. Qualia rogas opera? Si pauperem uideris, neque
 commouetur animus misericordiae, quid prodest ieiunium? uidet
 inimicum, cur non reconciliare festinas? Si proximi negotium pro
 spere succedere conspicias, ne statim inuideas. Si mulierem for
 mosam aspexeris, statim auerte faciem ne mechari cupiat oculis
 tuus. Haec opera bona ceteraque subilia ieiunium adornant, hijs
 splendet enitetque, hijs sit eligibile, gratum, et preclarum: nec est
 asperum, sed molle, iurundum, suauis, sapidum, et delectabile.
 Non os ergo tantum ieiunet: sed et oculus, auditus, pedes, ma
 nus, ceteraque membra corporis. Ieiunent manus a furto, latroci
 nio, homicidio, sacrilegio, raptuque cohibite: ieiunent ab omnibus
 speciebus auaritiae, speciebus immundi tactus. Pedes a locis illi
 citis auocati reflectantur: A lasciujs uanis, et foedis aspectibus
 nefarijsque spectaculis oculi. Ieiunium enim id oculorum est, quorum
 spectatio

Per inspirationem docuit et instruxit apostolos orantes in cenā
 ,culo, quando factus est repente de cado sonus tanq̃ aduenientis
 , spiritus uehementis, apparueruntq̃ dispersitæ linguæ tanq̃ ignis,
 , et omnes quidem repleti sunt spiritu sancto, et ceperunt loqui. Ce-
 , perunt adhortari populum, et prædicare. C H R I S T V M Iesum,
 C H R I S T V M crucifixum, C H R I S T V M deū et hominem;
 ceperunt magnalia dei et miracula prædicando declarare, uarijsq̃
 linguis locuto sunt: ita ut mirarentur et stuperent omnes ad se
 inuicem dicentes: Quidnam uult hoc esse? Sic illico cognouerunt
 scripturas. Apostoli, sic intellexerunt cuncta suis officijs, suis mini-
 sterijs incumbētia, et ad uitæ necessitatem ac oportunitatem perti-
 nentia: Paulus peculiari quodam modo sic est institutus et edo-
 ctus: C H R I S T O, dum rapis (ut scribitur) in tertium celum
 uidit et audiuit archana; Subito uidit et intellexit mysteria scriptu-
 rarum: quibus multis ad deum uocauit, uocauit ad Christum,
 prædicando seu tonando potius uerba domini, secretaq̃ sensu pro-
 palando; scripsit epistolas illasce suas omni tanq̃ fulgure uerborum
 et summa sententiarum grauitate repletissimas ad omnes: scripsit
 ad ecclesiam uniuersalem. C H R I S T I sponsam et nostram om-
 nium matrem, e cuius uberibus teneris lac exugimus, et robusti so-
 lidiores cibum emendicamus. Ita suos C H R I S T V S infor-
 mauit atq̃ instruxit. Euangelistas, qui uel sicut ipsi uiderunt, uel
 sicut ab hijs qui uiderant et ministri fuerant sermonis, acceperunt,
 tradiderunt nobis uitam et miracula. C H R I S T I: Sic Moyses et
 prophetas alios instruxit, sic nostrum hunc præcipue prophetam
 edocuit: ut præterita certo scirent, præsentia cernerent, futura præ-
 nidentia intelligerent et prædicerent: sic instruxit et illuminauit ut
 toti mundo lumen ipsi relinquerent, ut omnes homines e mundo
 traherent ad cælum, e corpore ad deum euocarent. Nec inspira-
 tione sola, sed et per prædicationem uocauit hos ad se dominus; et
 hijs conuersi semel et congregati ad dominū I E S V M, alios post
 se similiter attraxerūt. C H R I S T V S prædicando non hos so-
 lus ad se uocauit: sed omnes etiā in uirtute sua uenientes ad se
 suscepit:

Act. 2.

Deus per in-
 spirationē in-
 struit. in. 501

. 5. 2. in. 501

. 7. 2. in. 501

1. 1. 2. in. 501

. 1. 1. 2. in. 501

. 1. 1. 2. in. 501

2. 1. 2. in. 501

. 2. 1. 2. in. 501

. 1. 1. 2. in. 501

. 1. 1. 2. in. 501

. 1. 1. 2. in. 501

. 1. 1. 2. in. 501

. 1. 1. 2. in. 501

per predica-
 tionē uocat.

. 1. 1. 2. in. 501

suscepit: Sic in templo docuit, in montibus, in oppidis, in ciuita-
 tibus, in uicis, uillis et desertis: ut audientes omnes mirarentur
 super doctrina eius putantes eam unam imitatione dignam. Mi-
 rabantur aliqui dicentes Nunq̃ audiuimus sic loquentem Nunq̃
 locutus est homo sicut hic loquitur. Alij Surrexit magnus pro-
 pheta, Hic est uere saluator mundi. En predicationem salutem
 et uocationem efficacem, en fructu salutis et predicationis I E S U
 C H R I S T I quam tam cito sequebatur auditorij conuersio sym-
 cerarū congratulatio. Nimirum Cepit I E S U S facere et docere,
 Hic cardo rei uertitur q̃ quae fecerit docere coperit hinc ceteris pre-
 dicatoribus exempli norma trahitur, qui si quae docent tactis ante
 seis similiter ostendant, similiter auditores ad sequendum allicient
 eripient. Ibat I E S U S per ciuitates et castella predicans et e-
 uangelizans uerbum dei: ut modestum ac humilem immo salu-
 tarem et diuinum eundi predicandi modum suis sectatoribus
 exprimeret et praestenderet: Sic ad summum istud officium sui
 similes elegit Apostolos, quibus ante passionem Ego uos (inquit),
 elegi de mundo, ut eatis et fructum afferatis, et fructus uester ma-
 neat: post resurrectionem ut apud Marcum ait eisdem: Euntes in
 mundum uniuersum predicate euangelium omni creature, et apud
 Matheum Euntes docete omnes gentes. Quod ipsi statim apo-
 stoli fideliter ac solcite perimplerunt: quoniam In omnem terram
 exiit sonus eorum. Nec illorum ista predicatio fuit intrugifera:
 quoniam unico Petri sermone, tria hominū milia: altero, quinque
 conuersa sunt ad C H R I S T U M. Ceteri regiones ad quas emissi
 sunt, synkeriter ad C H R I S T U M allexerunt. Paulus totū ser-
 me mundum sequacem post se traxit ad C H R I S T U M. Traxe-
 runt abhinc pii subinde predicatorēs, trahunt hodie simplices et
 diuini condonatores, quos ad C H R I S T U M peccatores perfer-
 ueranter uocant atq̃ instruunt. Hae est uirtus predicationis et
 uerborum C H R I S T I de quibus illa scribuntur Declaratio sen-
 tentiarum tuarum illuminat, et intellectum dat paruulis. Lucerna
 pedibus meis uerbum tuum, et lumen seminis meis. Verbum dei,
 lumen ac

lumen ac lucernam appellat, quod pedes hominis actiones nostras dirigenda sunt. Sicut in tenebris non potest homo tutus ambulare periculosamque viam evitare, nisi lumen habeat, quo gressus dirigat: sic in huius seculi periculis atque obscuritatibus, dei verbo reguntur et illustrantur homines: ut declinatis inferis ad superius evadant. Huius verbi predicatio speculum est, in quo quis dare videre possit, pulchritudinem suam, faciem suam, suam. Illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum. Quemadmodum radii solis ortu subitaneo totum mundum illuminant: ita claritas omnipotentis verbi procedens ab increato sole, mentes hominum illustrat. Est populus sine dei verbo, qualis iste mundus sine sole. Nihilitas huius verbi predicatio perducit ad poenitentiam in cinere et sacco. Egyptii, cum plerique orientalibus quondam dei verbum apud eos vigeat, nisi boni, nisi christiani, sancti fuerint: modo quod huius verbi famelaborant, tam sunt ab omni bonitate remoti, sunt infideles et Mahometice seditionis stultissimi professor: sunt latrones, adulteri, raptores, homicidæ, invidi, sunt omni vicio cotaminatissimi. Verbum hoc ut predicatum animam ipsam penetrat, ad cordis intima descendit, totum hominem a malo revocans in bonum corroborat, et ad virtutes inducens a cunctis ubique viciis absterget, obstinatum peccatis, emollit, moleste desiderium accendit, molestiam spiritualem ubique tollit, spiritum prorsus a carne separat, et animam in omni temptatione solidat atque confirmat. Quare CHRIS TVS ait, Verba quæ ego loquor spiritus et vita sunt. Verbum hoc sanat. Misit enim (inquit propheta) verbum suum et sanavit me, sanavit in me vulnera peccatorum, liberauit a morsu dyaboli, a poenis inferni, in omnibus placet ac instruit homines. Instruit et vocat tribulatione de qua verbum paulo post secuturo ut opportunius, sic et amplius enarrabo. Sic P. dominus ubique dat intellectum, sic instruit. Instruit in hac hac qua gradientis instruit in hac vita qualiter ambulet in ea. Dat intellectum ut scias solam esse viam illam de qua dicitur Ego sum via veritas et vita. Instruit ut prudens, fortis, et armatus hanc viam

S. 2. in eas, se

. 02. 311

Ioannis. 1.

1802. 1802

. 22. 1802

. 22. 1802

. 21. 1802

. 20. 1802

. 01. 1802

. 01. 1802

Ioh. 6.

Psal. 106.

Matth. 22.

Esa. 25.

Ioannis. 3.

Ioannis. 14.

illuminat, quas calefacit, uenustat et exhilarat oculo suae gratiae. Quid oculi dominorum seruis, quid dominarum ancillis, quid praecceptorum discipulis efficiunt? Nunquid altum silentium, decus morum, modestiam, sobrietatem et undiquaque uenustatem ingenerant? Quod si oculus mundi tantum possit in mortalibus, oculus hominis inter homines: quid et quantum poterit, oculus creatoris inter creaturas? quid ei facere quem respicit? quid peccatoris animo quem irradiat? Inuitus huius oculi trahit ad se peccatores, inuitus huius oculi a peccatoribus facit subito poenitentes, ex nequamibus pios, iustos ex malitiosis efficit. Nescio, nescio quid desiderium inest oculo huic, ut in quos fertur repente auocet a terrenis ad caelestia, a corpore rapiat in spiritum, dissociet a mundo quos deo compulsi, adeo quidem ut sola caelestia contemplantur: ut quorum corpus in terra sit, spiritus tamen ad caelos euolet, ut in solo deo fixi non caelestibus absorbeantur, ut corpus in terra, cum deo spiritus, ut compellati non audiant, tacti non sentiant, et ante se positos non uideant: immo cuiusmodi quid in euangelio dicitur. *Ut uidentes non uideant et audientes non audiant, toti tanquam cum deoathanari.* Idem poenitentia contemplantibus infundit. Nunquid oculus iste sic operatus est in Petro: sic in Andrea, sic operatus in Matheo, sic in multis alijs operatus? Respicentem dominum et uocantem sequuti sunt Petrus et Andreas, relictis omnibus, sequuti Iacobus et Ioannes. Respicente domino recessit Mathaeus a theloneo. Ceteri discipuli cunctis rebus abiectis, sequuti sunt eum se respicientem. Altero quidem oculo uidelicet misericordiae peccatores omnes respicit, quibus gratuito peccata remittit. Hoc oculo respexit Petrum in agro: qui foras egressus fletit amare. Hoc oculo respexit famosam in ciuitate peccatricem cui dixit. Remittuntur tibi peccata tua. Oculo isto respexit deprehensam in adulterio dicens. Nemo te condemnauit, nec ego te condemnabo, uade et noli amplius peccare. Hoc oculo cunctos peccatores intuetur, per hunc miracula praestat, et quaeque beneficia confert. Hoc quoque respicit eos aliquando quos punit, in quos misericorditer

misericorditer animaduertit: quod id illi non eo modo suscipiunt illi
 Quibus aduersitas et factura rerum obuenit, auxilium imploranti
 et illorum saepe deus aut desideria non facit, aut producit in tem-
 pus aliud. Interim illi conqueruntur, murmurant, et dicunt si de-
 cura rerum suarum esset, aliter se respecturum. Hanc aduersita-
 tem ablaturum, neque permissurum se tot uolui casibus, opportunitatibus
 laboribus. Sed tu querule peccator deus tibi medicus est quod tu
 minima attendis. Tu nescis quid in te purulentum illi tescat quod
 ipse discutit. Homo uidet quod palam sit, ipse uidet absconditum,
 cordis. Tu redamas, nihilominus ipse fecit. Tu repellis, at ipse
 manum tamen admouet. Tu corpus subducis, tamen ipse con-
 trectat, et instrumento scrutatur. Sed quam ob rem haec tam et
 irrepulsus instat, nisi ut te sanet. Certe non bonus esset medicus
 si conuinceret egroti uoluntatem adimplens, si partens uiduere pob-
 ueratum interire sineret, et abstinens a morbo mori permitteret
 egrotantem. Crudelis esset quisquis ita faceret, non qui duritia
 attrectando curaret atque repugnantem. Ille nos plusquam mater
 ne diligit. Mater autem puerum quem charissimum habet, sedulo
 loquar, unguit, atque fricat ne pustulae graues egerminet, ulcus aut
 scabies adurat: quod si per uagitum ab opere cessaret, nequaquam
 mansuetus sed atrox et inimicus foret, praeponebat inane desiderium. Infan-
 tibus saluti. Sic pater noster clementissimus et indulgentissimus
 etiam deus, qui solem suum oriri facit super iustos et iniustos, ple-
 nus est charitate, plenus misericordia, plenus indulgentia. Pro-
 cantem tamen filium christianum punit ne pereat in eternum. Qui
 dicit. Firmabo super te oculos meos. Oculos accommodabo in te,
 ut te custodiam, diligenter aduigilabo ne tu pereas, gratiam et mi-
 sericordiam ubique meam interponam ut saluus fias. docebo te tam
 ut scias, instruam ut paratus sis ad agendum quae recta, quae salu-
 bria, quae diuina sunt. docebo ne quis scies te ratione praeditum,
 irrationalium belluarum more utas. Instruam ne qui factus es ho-
 mo par angelis intellectu, diuina providentia: tua negligentia
 mulus fias et equus. Dicit itaque dominus suis omnibus.

Nolite fieri

69. **NON EST POTESTAS Sicut dicitur V. V. S. I.** Templus quibus
 non est intellectus. Vbi qui rationales estis, facite rationis ob-
 peribus ut prestetis. Qui natura prestantes estis ut pares haud
 esse debetis. Vnde qui possidetis intellectum ne seducamur corruptela
 sensuum. Intellectus bene formati deus ex omni parte disci-
 ptis, subiectis et inspirat. Intellectus effluens non habet, sed in se
 laetatur. Vnde impellit. Bruta stimulis abundant, prudentes au-
 tem homines, consilio gubernantur. Sed qui disci non sunt, au-
 diunt. Vnde deus in populum aduersitate castigat. Quare no-
 lite fieri sicut equus et mulas. Nolite tanquam bruta sub omni terro-
 re, timore et perterriti stare. Nolite reflorescere animi deum exor-
 tere, nolite dominum obsequere, nolite preceptis oblitisci, nec ea
 sequi negligenter. Equi vero deficiunt in filientiam nisi freno do-
 mantur. In patris auctoritate nos augendum in se forem sic ultro
 sustinemus. In opus autem et in cultu, sic preceptis volentes obedire,
 ut non exeat correctione. Semini inspirationem, audis, pro-
 dicationem, diuinam legem intelligis, imponit se debemus, nolite
 repugnare, nolite resistere, sed ambulantem coram deo voluntatem
 eius implete, quoniam genus humanum ad omnem hanc miseriam
 redegit inobedientia. Hae causae malorum omnium exitum per
 hanc non solumus omnes adiudicati. Qui obseruat preceptum non
 experietur quicquam mali. Sapiens ait. Vxor Loth uerba est in statu-
 am salis propter inobedientiam, uersa in statuam salis in manife-
 stum documentum, a quo saltem et sapientiam degustemus nequam.
 de per inobedientiam corruimus. Pharaon cum Egyptijs percus-
 sus est de re magna plagis, aeternae morti traditus propter
 inobedientiam. Propter inobedientiam ceciderunt in bello de-
 Gabaonitis et filijs Israel centum triginta quatuor milia uirorum.
 Omnes fortissimi belliciores, ciuitates omnes pagi, omnes filiorum
 Benjamin, cum uiribus suis et mulieribus, paruulis et humentis,
 gladio et ignis incerto consumpti sunt. Propter inobedientiam Saul
 reprobanus a domino de regno subleuatus. Nabuchodonosor rex
 propter inobedientiam regno pulsus, in belis tanquam murans, locum
 in belis tanquam murans, locum comedat

u. Versus:

. s. s. d. m.

. s. s. d. m.

Eccle. 8.

Gene. 19.

Exodi. 7.

8. 9. 10. 11.

. s. s. d. m.

Iudiciu. 19.

1. Reg. 15.

Dani. 4.

asperitatem; ad uestimentorum duriciam. Multi, multi beatos arbitrantur qui splendescunt uestimentis et diuitijs abundanter. Qui reuera felices erunt si nihil inanis gloriæ, nihil mali pectoris intus glant: si coga conspicua tumidaq; pretiola subuculam tegar asperitiam, si lacus aut ciliatam carnem ambiat; si cutem dura cordula circumliget; immo si castitas renes adcingat, si sobrietas aut temperantia teneat. Quamuis in media uoluptate uixeris, tu non uoluptarius, haud infelix eris: cogitans omissis hijs quæ mundi sunt, qualis et quanta sit uoluptas in celo, quæ uita cælitum, et quæ immensa gaudia beatorum. Sic uiuens omnia referes ad dei laudem, quicquid delectabile sensibus obijciatur uertes in spiritualem uoluptatem, externum quemuis ornatum in occasionem pietatis.

Attendas, omnia facta quadam rationi diuinæ conformans. Edeni succurrit quod splendidum et quod sit exquisitum supernæ conuiuij. Ducens ordinem choreas, cantilenas, musicosq; modos audies haud obliuiscens quod sit harmonia cælorum, qui concentus angelorum; uidens formam bonam et honestam; faciem decoram, uenustum uultum, protinus intelligis quod sit honestior illa species animæ: deformem uultum intuens meministi quod sit odiosa res anima peccatis informis. Breuitate, ortu quæ aspectu sentiuntur pulchritudinem, ordinem, uenustatem et conuenientiam ab oculis transferens ad animum (multo maiorem ordinem et constantiam ibi conseruanda percipis ne quid indecore, libidinose, uel effeminare facias, dicas, aut cogites. Tales uocat deus ad caluitium, qui superflua uanæq; per confessionem deradentes abijciunt. Vocat ad cingulum faccidum humillime se poenitentiae satisfactioniq; subiiciunt. Verbo uocat, inspiratione, beneficijs: uocat afflictionibus, angustijs, et tormentis: uocat diuersissime. Multi libenter accedunt, ueniunt illico uocati: nonnulli sero, plerique tarde ueniunt, alij retrograduntur. Mathæus thesaurarius dicentem audiens Sequere me relicto publicanatus officio uicq; ueteris affectu, sine mora sequutus est. CHRISTVS in terra pauperrimus, pretij nullius inter homines, nulla præstantia uel honore, mare Galilee perambulans: uidit

Math. 9.

Math. 4.

Math. 4. Iohannes vidit Petrum et Andream fratres mittentes in mare rethia,
quia labore manuum victum queritantes parce ac duriter ætatem
Ibidem, agebant. Quibus quum dixisset Venite post me: illi statim con-
tempnitis rethibus et nauibus, relictis rebus omnibus, posthabitisq;
parentibus, secuti sunt eum. Videns rursus Iacobum et Ioan-
nem fratres in nauibus cum Zebedeo patre relictores rethibus suis: no-
tauit eos dicens Venite post me: et illi mox summa cum celeritate,
summa cum fiducia neglectis rethibus, relictis patre et ma-
tre, ceterisque cognatis, abiecta cura rerum domesticarum, secuti
sunt largiorem salutis æternæ deum. Sunt haud dubie nonnulli
præterea qui sic egerunt, sic agunt, relinquentes patrem et ma-
trem, fratres, sorores, agros, omnia, mûdoq; seiplos abdicantes, et R.
C. H. R. I. S. T. O. conformantes. Discas homo poenitentiam, discas R.
obedientiam uocatorum, imitare spem electorû a C. H. R. I. S. T. O.
Illi non resistunt suo dño, non diffidentes aut dubij, sût non querē-
tes quoniam sit eundû, quis sibi dux habendus, aut cuius imperio
parêdum, non interrogant de mercede, non quis sit finis laborû ex-
pectandus: sed (hijs postpositis) gaudentes eunt et ueniunt cum
exultatione sequuturi dominû in qua spem firmam et totam suam
Act. 2. 8. 4. habent. Legimus in actis apostolorum qualiter una Petri con-
tione tria millia hominum, altera uero quinq; millia conuersa sint
ad poenitentiam. Iam uide faciles horum animos, considera pro-
nitatem et obedientiam. Adhorrante Petro uitam euestigio se-
quuti sunt apostolicam, libenter amplexati sunt salutes eius
monitus. Quid itaq; tu facies cui cognita sunt quæ nunc audis
promissa, certissima præmia, quæ si bene uixeris tibi debentur, sin
male, cruciatus intolerabiles et æterna tormenta? Nunquid ho-
rum promptitudinem superare conaberis, aut saltem equiperare?
Roma. 2. An ignoras quoniam benignitas dei ad poenitentiam re-inuitat?
Expo. An ignoras quoniam dei benignitas et longanimitas idcirco tole-
rat et differt punitionem tuam ut progressu temporis hanc scordam
peccatorum seruitutem expelleres, ut peccata tanq; nocentissima
uenena deuiteres? Tu peccas, deus utinq; sustinet ad tempus:
tu peccata

Imitanda pñs
petrudo uento
enim ad
chylum.

Roma. 2.
Expo.
Quis deus
vindictas dis-
serat.

4. d. d. d. d.

ibidem

ar peccata peccatis aggregas, ipse dissimulat: tu deū fcede nephari-
 titos peierando denegas, ipse tolerat: tu perniciose eū contemnis;
 ille retinet vindictam, continet, patienter expectat conuersionem
 tuā: nec subito punit: sed prolongat, ut sua saltem longanimitate te
 moueat, ut sua benignitate ad poenitentiam te adducat. Expectat
 , nos ut misereatur ueltri. Expectat conuersionem qui differt uindi-
 , Etiam, neq; peccatorem solū expectare dignatus est sed blanditijs
 , etiam sepius iteratis ad sese inuitare Reuertere (inquies) reuertere
 , Sunamitis, reuertere reuertere ut intueamur te. Vide eximiam dei
 * benignitatem, uidete immensam pietatem et misericordiam altis-
 simi iuniam erga peccatorem. De magna hac dei misericordia
 sepius apud uos uerba feci. Sed hic amor, hic erga peccatricem
 animam affectus, hac dei misericordia superat misericordiam ali-
 am omnem quam uisū gentium legimus aut audiuius: deum sci-
 licet non solum hominibus plurima impartiri beneficia, multa na-
 tura, fortuna, plura, plurima gratia, sed etiam amittentibus aut
 corruptentibus restaurare: non externa solum et caduca, non ge-
 nus solum, opes, amicos, ualitudinem et similia, sed interna simul
 et eterna cōferre: nec amicis solum et pijs hominibus, sed inimicis
 etiam et peccatoribus: quos ad poenitentiam prouocat, quorum
 conuersionem expectat, supplitiū retrahit, fugientes tanq; currens
 post eos reuocat, resipiscētes in gremiū admittit, ex capitalibus ad-
 uersarijs amicos facit intimos: quos in ipso sue gratia sinu fouens
 , sic inuitare pergit Reuertere reuertere sunamitis, reuertere reuer-
 , tere ut intueamur te. Quater ad reuertendū allicit: ut in quacunq;
 , quattuor orbis partium quis peccator extiterit, et quocunq; peccato
 , teneatur: se ad deum reuerti posse per poenitentiam intelligat. Su-
 , namitis, anima capta, anima misere peccatorum seruituti manci-
 pata, reuertere. Reuertere ad noticiam tui creatoris, reuertere ad
 amorem redemptoris, et ad amplexum seruatoris reuertere Noli
 praeitium amittere sanguinis quem pro te CHRIS TVS impen-
 dit. Si CHRIS TVM timeas tanq; aduersarium: ar pacti in-
 quire, indutias exerce, et ipse foedus tecum percuciet. Interim ad
 erroris tui

Esa. 50.

Cant. 6.

Expo.

Qualiter deus
ad poenitentiam
inuitat

erroris tui cognitionem reuertere ut deseras, a peccato reuertere, ab eius seruitio, fuge captiuitatem, relinque carcerem, quere cum deo pacem, inducias polce: et sordus tecum ipse percutiet. Reuertere nunc a peccati delectatione, a consensu, reuertere, ab ipso opere, ab ipsa consuetudine: Reuertere ab omni peccandi uoluntate, ab illecebris, repelle suggestionem et caput iniquitatis, Reuertere corpore, animo reuertere, reuertere spiritu, reuertere Ad quem? Ad dominum deum. Quomodo? Per poenitentiam. Reuertere corde per contritionem, ore per confessionem, opere per satisfactionem. Reuertere ut intuiamur te. Ut re uerum poenitentem intuiamur, te dignum clementissimi patris, filium, membrum dignum tali capite. O pater misericordiarum et deus totius consolationis. O dei benignitatem et pietatem ineffabilem, O misericordiam et bonitatem immensam, Noli miseritque peccator obdurare aures tuas: sed audiens uerba dei diligenter adimple. Quis se poterit excusare non uocatum affirmans ad poenitentiam, ad meliorem emendationemque uitam? Si quis uestrum dixerit, hoc templum contradicit illi. Si ueritati quis ibit infitias, hijs parietes asseuerabunt, hoc pulpitem testabitur aduersus mentientem, hoc pulpitem accusabit culpam agnoscere nolentem, hoc pulpitem iudicabit impium, et damnabit peccatorem obduratum in illo nouissimo die. Quare nolito uanis excusationibus affidere, nolito figmentis et suppositicijs rationibus ueritatem obscurare: sed uitam ultro corrige. Quia si dulcibus ipse modis, amplis numeribus, multimodis beneficijs et pulcherrimis promissis nolueris ad poenitentiam adduci: uel minas ac uindictam reformida. Cum obstinato namque deus uiolenter agit, et impellit atque subigit quem leuiter allicere nequit. Vnde propheta qui praeparat ut omnes ad deum tam misericordem et beneficium facili se nutu conuertant: ubi sic nolunt, ut ardentur et inuicti trahantur exorat. Exorat ut isti caeci, rebelles, et indomiti peccatores qui suauem peccandi consuetudinem abicere nolunt: sed in morem equorum ac mulorum praecipites abeunt in affectum sui cordis, arceantur ad poenitentiam et conuersionem,

inquiens

Testimonijs
prohibebit in
sensibilibus contra
peccatores.

S. inquit. **IN CHAMO ET FRENO MAXILLAS** eoa 12. Verſ.

S. rum conſtringe qui non approximant ad te. Propheta diuino quidem affectu uult omnes homines ſaluos fieri, et uel bonitate moueri, uel flagellis uinculisq; conſtringi; non uult perire quemq;. O clementiſſime deus (inquit) nunq; unq; pariat immenſa tua miſericordia, peccatores in eternum interire. Nemo moriatur in caeno peccatorum: ſed tu ſerua quod tanti tibi conſtitit, noli perdere pretiũ tui ſanguinis, noli facere iacturam rei tam pretioſe. Quid autem prodeſt totius mundi pretium ſi pereat anima, ſi quis animae detrimentum faciat? Exaudi, commoue, trahe, compelle, chamo frenoq; conſtringe. Miſericors deus qui non uiſ mortem peccatoris ſed magis ut conuerſetur et uiuat; incita, ſtimula, ſtringe, flexibilioreſ chamo, pertinacioreſ freno cohibe. Chamo minor rerum aduerſitas; maior autem freno designatur. Iam quos leuior non urget aduerſitas; urgere durior incipiat. Sola tribulatio eſt quae uere corrigit et reuocat errabundum. Tribulatio dat intellectum, tribulatio uocat, docet, inſtruitum et armatum facit hominem: nec ſemper, ſed pro rerũ qualitate uariatur eius operatio. Solis inſtar qui res aliquas durat et exiecat, alias liquefacit ac emollit, ab eo quaedam albeſcunt, rubescunt aut denigraſcunt alia, multa depurgantur, alia compulſa uariantur. Sic enim tribulatio pro uarijs hominum ingenijs, uarijs oſtendit effectus. Obduratos ac incorrectos circa quos tanq; inferni quoddam inijtium eſt, raptat in dñationẽ; de quibus intelligi poteſt id quod ſcribit. Hæc omnia iniſſia ſunt dolorum. Quod et manifeſte ſic Gregorius

Ezech. 18.

In chamo es
freno duplex
aduerſus.Tribulatio
utilis.

Math. 4.

Grego.

Sap. 3.

Sap. 3.

Sap. 3.

Sap. 3.

T terrena

obſeruo

operam maiorem bonis operibus impendendam attrahuntur, ur-
gentur ut ab errore veniant in rectam viam, ut celeriores in semis-
ta mandatorum ambulent, et in rebus honestis ac diuinis magis
industrii sint et perseverent. Hoc dei flagellū est quo mouet ho-
mines interius, quo infligit exterius ut ad se veniant, venire uo-
lentem gaudens accipit, nolentem ipse compellit, uenientem in uir-
tute custodit, erudit ignorantem, expellit impotentiam ac infirmi-
tatem, torporem excitat, superbiam confundit, humilitatem exal-
tans: nocentem cruciat et animum animat, aliquando neq. cessat
donec mortem infligat. Sic nancq. superbi regis Antiochi compres-
sit arrogantiam. Dum ualens ipsa floruit adeo, superbus erat, ut
dicere non formidaret se hinc iherosolimam ipsam sepulchrū Iudeorum
esse facturum. Sed ipsorum propugnator deus huius iniurie uinc-
dex extitit, a quo plaga percussus est insanabili, sic humiliandus
, non hoc obstante quidem etiam rex esset. Hoc flagellum, hæc
, uirga, atq. correctio tribuit intellectum et sapientiam, tribuit dei
, sui cognitionem huiusq. reparabiles sunt ad salutem, et a super-
bia retrahens confirmat in humilitate. Sic se retractum bene sensit
, apostolus quando dicit: Ne magnitudo reuelationum extollat me
, datus est mihi stimulus carnis mee angelus sathane, qui me colat
, phiset. Et propheta dicens: humiliasti nos in loco afflictionis,
, israelice quoq. rebus prosperis elati peccauerunt, qui per aduersita-
tem reuocati fiebant humillimi. Nulla plaga uel in prosperis obsti-
natio uel obediens in aduersis. Ecce istiusmodi Dauidem
, ualde corruptio quando sic existas erant ut contra præceptum diui-
, nae legis supererare sibi populum non timeret: sed plaga pestis
, ad memoriam sui redire coactus, id de se plane fateretur. Tribu-
, lationem q. dolore inuenit, et nomen domini inuocabit. Vna saepe
, tribulatio liberat ab alia sicut ibi prænotatur. Dolor est medicina
, doloris. Tribulatio tuetur a uolentem carnis temptatione iuxta
, illud: Malitia siue afflictio huius hominis facit obliuiscere luxuriam
, maxime. Tribulatio purgat ab omni peccato. Sicut aut. igne pur-
, gatur a rubigine, ferum ab omni macula sic afflictio huius anima
, ibusq. purificatur.

T. 2.

purificatur

2. Mach. 9.

2. Mach. 9.

2. Mach. 9.

Prone. 29.

2. Cor. 12.

2. Cor. 12.

Psal. 43.

Nume. 21.

2. Reg. 14.

Psal. 114.

Eccle. 11.

dingendi in patris reus. Qui flagellis facilius hominibus dantur potest
 hic, qui nolunt ex animis illis afflicti. In illis ad preteritum adhibere
 inueniuntur inolestis; in dextera ibant et gemitibus; corpora
 tormentis, angustis, plagis, carceribus et vinculis instigantur. Na
 spera scilicet in necessitate comprimantur: ob qui multis qualescunque
 uel chamo uel freno gubernantur nonnulli uide aliquibus infortiis
 .T. nris et ploribus inflectitur. Calat et epidi conitantur, obstant
 .T. frenos et inueniunt, aliter uel genua dantur et in gemitibus; nimis et
 feroces et perdonantur. Non est dñs qui pergratatur nullo generi
 peccatorum, quia hunc ad faciliorem ex eo et de tempore tam longum
 factus a be qui te uolens inueniunt hunc a propter quos. Ideo uide et
 cedere, constringe et ad quos, et quoniam obstantes, quoniam
 rursus negligentes et tepidos uel in nullo ad te trahit. O propheta
 charitatis memoratu digni similes qui non solum uolunt, sed alio
 .sunt quibus saluati et obsequium exoritur et peccatoribus omnino
 .ueniam, obis dei gratiam, per uiam faciliem si loquitur, alioqui per
 .difficilem exoptat. Recte dicitur in scriptis suis uolens et presens
 .qui uide christianis tam manifestum et exoptat ostendit. Christus
 enim hoc id fecit in morte, qui pro suis etiam exoritur ad patrem
 , inquit. Remitte illis peccata quia sciunt per istam passionem
 .Stephanus ille primus martyr, lapide compressus agnoscitur pro
 , suis lapidariis inquit ad G. H. R. S. V. M. Ne facias illis hoc pec
 , catum. Scilicet qui quisque uere christianus, in hoc imitare Chri
 .stus imitatur christianum per omnia et imitare prophetam christianum
 .animum habentem, potest saluam omnia peccata. Si uideris
 .fratrem etiam qui aliquo delicto preoccupatum non protinus
 .accusare, non tradere sed potius ad deum ueniam deprecare, pre
 .care ut saluus fiat eius animus, ora deum ut peccatorem convertat et
 .negligentem compiat, in dñs scilicet. Sic enim et propheta rogat
 .ut constringat malicia peccatorum et induratum corda dñi et ob
 .nunciat, ut peccare possint uel si nolint, utro correcti bene faciant.
 .Sed quoniam est ista constitutio. Certe morsus et peccata conscientia.
 .Orat igitur et qui nolunt laqueum rerum, supplicio uel corporum ca
 2310881no

T. 3. stigari:

.anilo V. 11

.f. omi T. 2

.anilo V. 11
Luce. 23.Act. 7.
p. 11101

+ 2310881

+ 2310881

fignat. Similis asinus, conflagrat. Punitione attrahatur, si non
 sciret. Et si sciret, paratur. Si autem sciret, paratur. Si autem sciret, paratur.
 uno quolibet modo sic in presenti poenitentia succedat, ut poenam
 mortis debeat in futura vitare. Et iram dei atque indignationem, ut
 purgationem et eternam poenam evitet. Et quia multa suppliciorum
 genera sunt quibus deus peccatores affligit, expedire nonis: ideo
 propheta subdit: **M V L T A S U N T A F F L I C T I O N E S P E C C A T O R I S, I P S A M**
 vero autem in dño misericordia circumbibit. Sic, thamotheo ne
 verum nolens archiepus lupat. tenebis dñs, hys qui talia phibentibus
 supplicij haud emendantur, graviora iam flagella per prophetam
 deus interminatur. Multa flagella peccatorum, multa quidē in hoc
 seculo sūt in futuro plura. Super flagella peccatorum, sicut et flagella
 iustorum hoim. Est flagellū correctionis, afflictionis, et damna
 tionis. Viri peruersi foederatq iustos sepe puniūt et affligūt, saepe
 sanctos primo illo flagello dixerant, de quo scribitur: Fui flagellu
 tua tota die, Totam vitam trunolam et persecutione plenā dñi,
 Omnes qui pie vitam volunt in christo persecutionem patiētur.
 At hī persecutores demerguntur in infernam, qui vero persecutio
 nem patiuntur ad celū accedunt. Ipse est semita per quam Chris
 tus ambulavit, hoc iter secutum et unicum quod ingressus Christus
 nobis praestedit. Ipse via quam inarabulemus, et ista ad quam
 via pergitur. Dicit enim enāgelio: Ego sum via et veritas. Ipse
 beata vita sempiterna q fructu, quā si quis obtinere cupiat, via per
 quam Christus ipse, incedat oportet. Oportet Christi similitudo
 in afflictionē, aduersitatem, contumeliam, tormentorumq tole
 rantia. Quam Christus praedicavit oportet ipse poenitentiam im
 plet, et qualē Christus egit ipse vitam imitetur. Oportet Chris
 tum pati et inire regnum. Creditis ita melior existisset aor
 expeditior ad salutem hanc non electus christus? Verū hanc
 pra ceteris omnibus elegit, hanc trivit, hanc suis terendam om
 nibus reliquit, in hac eum secuti sunt quatuor celum intraverūt
 Per multas tribulationes oportet intrare in regnū dei. Apostoli
 martyres, et plures uirgines, simili persecutione consummati sunt
 Confessores

11. Versus.

Psal. 71.
 Misericordia
 tua domine
 Domine
 Psal. 71.

2. Timo. 3.

Misericordia
 tua domine
 Domine
 Psal. 71.

Joanis. 14.

Luce. 24.

Act. 14.

magd. .t.T

Confessores et omnes sancti homines sic afflicti sunt, ad premium
 et augumentum glorie. Multae tribulationes iustorum, et de omnibus
 hijs liberabit eos dominus. Flagello correctionis tam boni quam mali
 puniuntur, aliquando boni, plerumque mali; boni ut in gratia bonorum
 presentetur et in uirtute crescant, ut gloria deo participent, et in ui-
 sione dei conquiescant. Flagellat enim deus omnem filium quem
 recipit, mali uero ipsi conpelli saluentur, et horum exemplo sibi cauere
 dicant alij. Sic fures, sic homicidae, ceterique malefactores suppli-
 cis adiudicantur. Multa namque flagella peccatoris. Et nunc et im-
 posterum; animo corporeque, et interius et exterius multa sunt fla-
 gella peccatoris. Nunc nexantur culpa memoria, morsu conscien-
 tia, nunc mundano pudore nexantur, nunc suspitione uaria, nunc ten-
 tatione demonum, nunc hominum formidine poenaeque timore, studio
 quo nunc hoc nunc illud periculum deuitent, nunc hoc nunc alio co-
 gitationis impulsu, nunc cetera tum animi tum corporis incommoda
 fileam, inter quae tanta perturbatio corporis et inquietudo mentis
 remergit, ut nec libere comedere, nec tuto bibere, dormire, iocari ue-
 possint. Haec omnia flagella peccatoris, immo flagella peccatoris
 innumera sunt in hoc mundo; quem praeterea nunc resipiscat, fla-
 gellum damnationis inaperit futuro. Flagellum autem illud a solis
 innocensibus et hic poenitere uolentibus uitari potest iuxta quod
 tibi designatur. Non accedet ad te malum, et flagellum non appro-
 pinquabit tabernaculo tuo. Si quis nunc querat quod et quale sit
 hoc flagellum, est hoc uultus omnia plenis flagella, omnes insimul
 poenae multitudinem dolorum omnium, obdus et coagulatio tormen-
 torum, attestante beato Iob. Omnis dolor huius super eum. Super
 damnatum in uersa quaedam cathena suppliciorum incumbit. Quae
 propter uide huius in plenis amplius hic posset de quibus a nullo
 facis dico potest: multo facius esse pati quam uisitare hic poenis af-
 fici, quam illis refectuario. Quod simili non credas, uel credas Augusti-
 no sanctissimum doctorum unum primum. Rogauit dominum
 huius uice, hic factus ut uicem non parcas. Credas Ambrosio qui dicit
 Presentem poenam iustis parare, quam per eam aeternam euadere
 non igno-

ambrosio
 alioquin
 alioquin

Hebre. 12.

Psal. 31.

Qua multo
 plius mali
 uidentur.

psal. 90.

omni uultus
 ambrosio

Iob. 20.

Augusti.

Ambro.

non ignorant. Si sanctissimus uir Augustinus tam sedulo desy-
deret in hoc seculo puniri ne puniatur in futuro: quid nobis eius
exemplo faciendum qui plura peccauimus? Nec ideo loquor hæc
tormenta ut aliquem de ielam in periculum desperationis sed ut
medio timore poenitentem ad apertissimam dei misericordiam re-
uocem. Siquidem tanta dei benignitas est ut qualiscumque pecca-
torem quâtuilibet uitij ac fcleribus cooperitū, hand abijcere uel-
lit si ueniam oret. Neminem deserit, neminē spernit, nemini non
miseretur et cōdonat. Nam omnia peccata hominū ad misericor-
diam dei comparata, sunt quasi scintilla ignis in medio maris. Aus-
deo dicere quod dicit Augustinus, non uereor affirmare: quod si leg-
leratissimum, uanissimum, et iniquissimum uirum sub perisere, re-
perit: facilius omnia peccata remissurum illi deum, quā totus thami-
lis, quā tota maris unda poterit unicum fauillam ignis restringere.
Quot enim peccata perpetrantur in orbe? quot audiuntur blasphemie?
quot ardescunt luxurie? quot ubique peritūcia, quot inania lu-
ramēta sonant? quā multiplices uisurę, quot fraudes ululant? quot
odia, iurgia, maledicta, cōtumelie, quot homicidia surgunt? quot
ebrietates et crapule crebrescunt? quot scandala, quot exempla
detestanda pullulant? quā ingens auaricia, quanta superbia legunt?
Quibus tamen omnibus deus ultro parcat, et sit tanquā cæcus, ob-
surdescit ac omittitescit. Videns tacet, sciens dissimulat, pudentis,
uindictam retrahit, indignationē mitigat, sustinet ad tempus quos
in eternum nisi resipiscant punit. Medicus est cui sit proprium
egrotantibus indulgere. Morbi uero noticiam medico submini-
strat uel theoretica quę de Galeni, Hypocritae, Auicennę, Serapionis
ceterorumque prestantium medicorum lectione querimus, et cum
hac simul aliquanta compassio nascitur uel praxis et diutina circa
morborum curationes exercitatio; cum quā multo maior in firmitate
compassio suscipitur, dum roties sentitur dolor et clamor audiri
uel sua ipsius experientia, ut qui similiter egrotauit et indoluit. Et
inde summa compassio, prouenit infirmorum: dum qui curat et
corpus auresque se corpore suo iudicare potest, opus infirmis
tatis.

Immensitas
misericordie
dei.

Dei.

Dei.

Dei.

Dei.

Dei.

Dei.

Dei.

Dei.

Dei.

Dei.

Dei.

Dei.

Dei.

Dei.

Dei.

Dei.

Dei.

Dei.

Dei.

Dei.

Dei.

Dei.

Dei.

Dei.

Dei.

Dei.

Dei.

tatis. Utile nimirum infirmis erit ut laborēt et doleant aliquando
 medici, quo et peritius operētur, et prouiores fiant ad compassio-
 V. nem. Quis autem est huiuscemodi medicus nisi de quo narrat
 V. Augustinus. Magnus de celo uenit medicus quia ubiq; iacebat es-
 , grotus. Certe deus anteq; pro sua suma et immensa erga homines
 benignitate, generis humani formam induit et uerbū caro factum
 est: nostras infirmitates tam spirituales q̄ corporales, tanq̄ theo-
 rice in libro uitæ æternæ et sapientiæ speculo plenissime cognouit.
 Tumq; reuera pater clemētissimus et compatientissimus erat: sed
 et rigidus intetum, immitis, crudelis est uisus: qui citissime de pec-
 , cato supplicium sumpsit, nullū relinquens impunitum. Deus ul-
 , tionum dominus, deus ultionum libere egit. Damnauit Luciferum
 cum suis, expulit Adamum et Euam e paradiso: Cainum septies,
 lamechum septuagies septies ultus est, Chamum in perniciem or-
 bis egit, in exilium, linguas confudit, penthapolim incendio dele-
 uit, orbem cathacylino sustulit, Pharaonis exercitū euerit, octo-
 ginta quinq; millia sub Nabuchodonosoro perdidit, Nabuchodo-
 nosorum ipsum regno priuauit, pauperem sabbato ligna colligen-
 tem lapidibus obrui iussit, Dauidi pestem seuissimam immisit.
 Scatet, scatet historia sacra talibus exemplis, istiusmodi diuinis ul-
 , tionibus. At post sacrosanctam incarnationem suam, iste medi-
 cus per quandam experientiam et praxim continuam, per conti-
 nuam inter egrotos cōuersationem atq; familiaritatem qua triginta
 , tribus annis perlustrauit orbem, predicādo, cibando pauperes,
 infirmos curando, miraculaq; præstando pientior et compatentior
 est effectus. Sed deniq; quando nostras infirmitates accepit et
 egrotationem portauit, quando passionem ipso suo corpore susti-
 nere uoluit et crucem subire, sic expertus est quod in nobis curare
 , condolendoq; sanare uellet. Non enim habemus pontificem qui
 , non possit compati infirmitatibus nostris ut inquit apostolus.
 At o. IESU, benignissime cur crucem illam ingloriam et ignobi-
 lem ascendere dignatus es? cur coronam spineam in capite gesta-
 sti? cur sedata facies? cur manus atq; pedes clauis perforati sunt?

Augusti,

Psal. 93.
Expo.

Hebre. 4.

Esa. 49.
Expo.

Ezech. 18.
Expo.
Idem in ge.
misericordiam
recipit.

Iere. 17.

Psal. 40.

cur lancea tenerimi corporis sanctissimum latus apertum est: cur
torum una corpus uulnuseculis est cōmaculatum, nisi ut misericor
diam tuam paratissimam petere uolentibus ostenderes: Qui quoc
niam plerumq; matres in filios patribus sunt indulgentiores idip
sum attestante phylosopho: amorem erga nos tuum non paterno
sed amoris materno cōparasti dicens: Sicut mulier non potest obli
uisci infantem suum ut non misereatur filio uteri sui: sic et ego tui
non obliuiscar. Magnus patris, maior matris, dei maximus in
nos, et (ut dicam uerius) immensus, infinitus et incomparabilis
amor est. Ecce (inquit) in manibus meis descripsit te. IESVS
ipse te descripsit in manibus suis. Clauis calamus transtus scripsit,
atramentum sanguis, carta manus, pedes. Quid scriptio? Scripsit
quod tradit Ezechiel. In quacunque die ingemueris peccator: omni
um iniquitatum eius non recordabor. Scripsit q; quādoeunque re
uerteris ad eū per poenitentiam te recipiet, tanq; ad benedictionem
manuum admittet. Sed metuis a peccatorum magnitudine. Me
tuere desinas quando grauissimum peccatum Dauidis erat, grauissi
mum Magdalenes, Petri, latronis, aliorūq; complurium: quibus
tamen omnibus omnia benignissime remisit. Et quare nisi quia
sperauerunt in domino qui sperantibus in se misereatur? Sperantem
autem in domino misericordia circundabit. Sperantem (ait) in
domino, non in homine: non in mundo, non in potētia, non in
diuitiis, non in fortitudine sua. Maledictus qui cōfidit in homi
ne, et ponit carnem brachiū suum. Sperantem in se, dominus in
presenti protegit ab omnibus malis, in omni loco, omni tempore,
in omni causa, in omni negotio, rebus oībus. In certis et dubiis,
prosperis et aduersis, in corporis animiq; rebus. In futuro prote
get, in futuro misericordia circundabit eum: proteget a culpa poe
naq; culpa debita, proteget ab omni malo. Ab omni malo libera
bit eum dōs. Dominus conseruet et uiuificet eum, et beatum fa
ciet eum in terra, et non tradet eum in animam inimicorum eius.
Poenitentem et in deo firmiter sperantem ab omni molestia libera
bit dominus, afficiet omni gaudio, afficiet in hoc orbe, afficiet in
futuro.

futuro. Dat hic interna conscientie. dabit ibi perennia celi gaudia. Ohe magnum et singulare conscientie gaudium, quia nulla iocunditas, nulla deest felicitas ubi est incorrupta conscientia; nulla non adest miseria ubi cruciat infelix conscientia. Non est praesentia externa delectatio quae faciat ad inaneam. Quod si dubites, illos consule qui mundania gaudijs aliquando spretis, de medio uoluptatum temporalium conuersi ad dominum ambulare ceperunt uiam poenitentis, ceperunt negotiationes contemptas contemplari. Dicant illi uero tristius, molestius, ac turbulentius se uagari in uia peccatorum, an hilarius et suauius calcare uiam poenitentiae, uiam supernae consolationis. Dicant nunquam magis afficiantur ipsi gaudio in ista contemplatiua et spiritali uita, quam in illa mundana et uisiorum plena. Certe respondebunt hanc poenitentialem, multo dulciorem et mellitiorem esse. Credo ego neminem non aliquando sentire suauitatem poenitentiae. Dic itaque tu quis quis es uere poenitens quodnam a uera confessione gaudium habueris. Maximum (scio) dices, Si tantum sola confessio gaudium afferat: quantum singulis poenitentiae partibus expletus (oro) concipies. Quo namque gustandi uirtus est acutiori eo maiorem ex applicata sibi re suauis delectationem accipit. Quare quum uirtus intelligendi summa sit, et acutissima, et deum resque diuinas profundissimis habeat, quanto deus ipse per confessionem, speculationem, et plenariam poenitentiam sit uicior, tanto delectatio maior exoritur. Dat in futuro saeculo gaudia supra quaecumque meritum, dat immensa, dat infinita, ineffabilia, et incomparabilia. Quare propheta subiicit. **LETAMINI IN DOMINO ET EXULTATE** iusti et gloriamini omnes recti corde. Letamini qui modo iusti seu iustificati estis, letamini qui facti estis innocentes per ueram poenitentiam, qui post discussam tristitiae nebulam quae de peccato solet oriri, per quod supplicij deputandi fueratis aeternis; dei gratia liberati e seruitute dyabolica, ad salutem aspiratis aeternam. Letamini iam non mundo, mundanis uel rebus citissime perituris: non uoluptatibus, non delicijs, aut alijs animi corruptelis: non pec-

V. 2. cati aut

01.00bsa

7.00T BA

Interd gaus
dum ex peno
releu pendi
nicio.

470 10 obbia
elid obbia
churcat

14. Veris

0.00bsa

12.00T BA

0.00bsa

Interd gaus
dum ex peno
releu pendi
nicio.

Utracq forte
ne equis ens
mo scende.

101.1

lectus cordis
101.1

Math. 6.

illa procedit, tua paulo momento huc et illuc impellitur. Illa re-
cta, constans et perfecta quia curua, per seclis et incerta. Si quod
deus uult et tu uelis in seclis ex corde. Si bene tibi fuerit in hoc se-
culo, si potis omnia suscipias, si florens aetate, pulcher, agilis, for-
tis, diues, si potas et bibas et amaris, potas apud principes et
magnates, imper quos magnam gratiam queris: si tunc intus te di-
ligat, ad amples prouehat honores: si rogantem exaudiat, peti-
tionibus annuat, si tibi pariter ac amica qui quid optas impetis:
si nihil quibus displiceat sed uoluntati tuae respondeat: gratias
agere soli deo quibus uoluntatem tuam adimpleri uoluit, qui si ne
consolatus est et talia tibi contulit. Si uultus seculi contra con-
tingat aduersitas, si in infirmitatem, infirmitatem, in deformitatem,
pauperem, in hominum contemptum incidat: si in afflictiones,
infortunia, in perturbationes et flagella deuenias: et ibi deum re-
uertere, ibi deum laudas, benedic, et in meliorem omnia prout in-
terpretaris. Sic crede, sic cogita, sic eloquere. Quod qui prius fuit
ad probandum: iam iam puniat ad emendandum. Si libenter a-
mante boni ditionem quidam et fortunam feras, si deum iungis
glorificas et uoluntatem benigno tuam uoluntati diuinae scriptas:
rectus es corde. Sed si bona solum et grata concupiscas, que
molestum sunt iniquissime sustineas: contra deum immurmurans
iniustusque tractatum affirmans, prauus es et distorto corde.
Utrum curuam et inortum si recte iungatur, haud compingit-
tur, non quia quod rectum est id impedit, sed quia curuum recti-
tudinem non admittit. Itaque cor prauum et inconstans dum
huc et illuc agitatum uacillat: rectitudini diuinae uoluntatis colli-
nari non potest, cum deo collocari non uult ut cohercat. Quare
prius ad rectitudinem est reuocandum, ut postea diuinae uoluntati
semper recte congruat, namque resistat, quicquid intulerit equa-
nimiter accipiat, et cum CHRIS. T. ueraciter optet. Fiat hoc
luntas tua sicut in celo et in terra. Qui uere sic afficeret, rectus
est corde, cum rectissimo domino deo coniungitur et coadunatur.
Ideo letamini penitentes qui de curuitate reuersi estis ad rectitu-
dinem, de

101.1

101.1

101.1

dinem, de culpa peruenistis ad ueniam, qui de peccato cum domi-
 no rediistis in gratiam, de iugo dyaboli uenistis ad C H R I S T I
 libertatem, et de periculo damnationis ad spem certissimam æter-
 næ salutis. Considerate considerate periculum in quo fuistis, et
 gratiæ claritatem in qua statis. Peccato uinctos dyabolus expe-
 ctabar ad supplitium: sed gratia liberati seruamur ad præmium.
 Ideo letamini, et exultate quia istiusmodi gratia concessa sit uobis.
 Non potest in hoc mundo donum maius aut prædarius haberi,
 quod est gratia per quam itur in gloriam iuxta illud apostoli. Gratia
 dei uita æterna: quæ non est aurum uel argento parabilis, sed gratis
 a deo tribuitur, gratulandum est donum sancti spiritus. Quæ ma-
 ior occasio triumphandi, letandi, uel exultandi, quam per remissionem
 istam peccatorum et collatam gratiam destinari ad æternam cæli
 gloriam, quem prius rigida iustitiæ missura fuit in gehennam?
 Non si totus mundus lucro cederet, tanta alioquin gaudendi causa
 foret. Igitur exultate iusti, letamini iustificati per gratiam, et glo-
 riamini omnes recti eodem. Omnes qui fortes et strenui dei mili-
 tes estis in istius mundi militia, qui nec impatiens in aduersis nec in
 prosperis elati estis. Sic corde rectus aut et gloriari potuit ille pa-
 tientissimus uir Iob, qui nulli sic aduersitati succubuit, ut uel tan-
 tillum obmurmuraret, sed nec aduersus deum quid stulte locutus
 est: uerum omnia ferens æquissimo animo dixit Si bona suscepimus
 de manu domini, mala quare non sustineamus? Dominus
 dedit, dominus abstulit, sicut domino placuit ita factum est. Sit
 nomen domini benedictum. Sic propheta Dauid qui seruata pe-
 ctoris integritate per utrosque casus se domino commendans aiebat
 Doce me facere uoluntatem tuam. Sic et apostolus Paulus nulla
 superatus angustia Libenter (inquit) gloriabor in infirmitatibus
 meis ut inhabitet in me uirtus C H R I S T I. Sic et nos si ueri-
 iam poenitentes sumus siue parcat siue flagellet dominus, uolun-
 tati eius nostram semper adaptabimus, et utrinque congaudebi-
 mus, immo triplici gaudio frui debemus, de quo prius attigimus:
 Cordis seu spiritus interno, quod habetur quando contritio pec-
 catum ex-

Statu sumus
 dei donum.

Ad Ro. 6.

Job. 2.

Job. 1.

Psal. 142.

2. ad Co. 12.

Quid sit
 gaudio veri
 poenitentia.

carum exterminat, Foris seco corporis tripudio pedum, plausu
ne maiorem exultantis: quod suscipiendum quando post confes-
sionem peccata teguntur obliuioni tradita. Simul corporis et ani-
ma: quod in dei laude gloriaque semper est exercitandum. Sicut
enim e carta mende seu liture, sic ab animo peccata raduntur. Pri-
ma rasura deformat, secunda delet, tertia uestigium nullum relin-
quit. Ita uerax contritio peccata deluit, confessio uelam, et sensu-
atio memoriam in futurum omnem eradicat. Quas tres peniten-
tie partes tantundem gaudiorum sequitur. Quare letamini dic-
tibus obliterata peccata sunt per contritionem, exultate quibus
abscissa te dea: sunt a dyabolo per confessionem, et gloriamini
quibus per debitam satisfactionem in totum sunt abolita. Let-
amini iam in corde, exultate corpore per inclinationem, genuflecten-
tiam, suspensionem, applausum, ceteraque similia: corpore pariter
et animo gloriamini: gloriamini penitentes futuri de
numero beatorum, qui semper coram deo cōgrat-
ulantur, diuinoque uultu fruantur: gloria-

Psal. 67.

minut de quibus illa scribitur. Iusti

epulentur et exultent in zone

spectu dei, ad quem nos

perducatur ipse deus

AMEN

DEO GRATIA

Dominus

dedit.